

Ministerul Finanțelor

Nota

privind riscurile bugetar-fiscale

Chișinău, 2023

Introducere	3
1. Riscuri bugetar-fiscale explicite	5
1.1 Riscuri, asociate prognozelor macroeconomice	5
1.2 Riscuri, asociate estimărilor veniturilor bugetare.....	9
1.3 Riscuri, asociate estimărilor cheltuielilor bugetare	111
1.4 Riscuri, asociate managementului datoriei de stat.....	144
2. Riscuri bugetar-fiscale implicite.....	17
2.1 Riscuri, asociate bugetelor locale.....	17
2.2 Riscuri, asociate întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat	222
2.3 Riscuri, asociate sectorului financiar	51
2.4 Garanțiile de stat emise și plățile ce ar putea fi efectuate de către Ministerul Finanțelor, în calitate de garant al Programului de stat „Prima Casă”	57
2.5 Riscuri, asociate parteneriatului public-privat (PPP)	58
2.6 Alte riscuri	700

Introducere

Riscurile bugetar-fiscale reprezintă factorii care pot determina devierea rezultatelor bugetar-fiscale de la așteptări sau previziuni inițiale și care necesită o gestionare proactivă. Riscurile pentru buget pot apărea în rezultatul șocurilor macroeconomice, unor decizii ad-hoc referitoare la politica bugetar-fiscală și/sau din materializarea obligațiilor contingente. Datoriile contingente pot fi explicite, având o bază legală clară, cum ar fi garanțiile de stat pentru împrumuturi; sau implicite, care nu sunt bazate pe reglementări clare, dar pot surveni drept consecință a unor evenimente neprevăzute, care să necesite intervenția statului.

Scopul acestei Note este de a identifica riscurile potențiale pentru buget și de a estima probabilitatea riscului și a impactului acestuia în caz că se produce riscul. În afară de aceasta, sânt descrise și măsurile de atenuare a riscurilor, dacă acestea au avut loc, sau mecanismele care sunt prevăzute de cadrul normativ sau urmează a fi elaborate pentru a reduce riscurile bugetar-fiscale.

Boxa 1. Evaluarea impactului și probabilității riscului

Evaluarea impactului și probabilității riscului se bazează pe analiza estimărilor din Cadrul Bugetar pe Termen Mediu (CBTM) din ultimii 6 ani. Dimensiunea devierilor între estimarea indicatorilor și realizarea acestora, precum și frecvența acestor devieri reprezintă niște indicatori utilizați pentru estimarea impactului potențial și probabilitatea diferitor riscuri. Evaluările, deși nu sunt statistic reprezentative, reprezintă niște aproximări, reieșind din informația disponibilă (câte 4 estimări a unui indicator pentru fiecare an din cei 6 analizați vs realizarea acestui indicator).

Impactul riscului este:

Jos – dacă abaterea între estimări și date executate este mai mică de 1% din PIB

Mediu - dacă abaterea între estimări și date executate este între 1% - 3% din PIB

Ridicat - dacă abaterea între estimări și date executate este mai mare de 3% din PIB

Probabilitatea riscului este:

Joasă – dacă riscul se produce în mai puțin de 10% de cazuri

Medie - dacă riscul se produce între 10% și 30% de cazuri

Ridicată - dacă riscul se produce în mai mult de 30% de cazuri

Tabelele de mai jos prezintă tabloul riscurilor bugetar-fiscale aferente, cu o scurtă explicație a tipurilor acestora și o evaluare preliminară a importanței lor potențiale pentru Moldova (după caz).

Tabelul nr. 1. Riscuri bugetar-fiscale explicite

Risc	Natura riscului	Impactul potențial	Probabilitatea
Șocuri macroeconomice	Evoluții macroeconomice neprevăzute, care modifică perspectivele de creștere economică și alterează poziția financiară	Ridicat	Ridicată
Estimarea veniturilor	Nerealizarea veniturilor planificate deteriorează soldul bugetar	Mediu	Ridicată
Cheltuieli neprevăzute	Obligațiile legale sau presiunile politice duc la ajustarea cheltuielilor și deteriorarea soldului bugetar	Mediu	Ridicată
Expunerea la datorie a sectorului public	Evoluțiile neprevăzute ale pieței, creșterea ratelor dobânzii sau ale cursului de schimb, duc la creșterea datoriei și a costurilor asociate deservirii acesteia	Mediu	Ridicată

În afară de riscurile explicite, bugetul poate fi expus și unor riscuri implicite care se prezintă mai jos.

Tabelul nr. 2. Riscuri bugetar-fiscale implicite (inclusiv obligații contingente)*

Risc	Natura riscului	Impactul potențial
Insolvența întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat	Guvernul este obligat să salveze întreprinderile de stat și societățile pe acțiuni cu cota statului aflate în insolvență	Ridicat
Insolvența sectorul financiar	Guvernul este obligat să salveze băncile ce prezintă importanță sistemică, aflate în insolvență	Ridicat
Transferuri majorate către autoritățile locale	Transferurile către autoritățile locale trebuie majorate pentru a se asigura prestarea serviciilor	Redus
Plăți în cadrul parteneriatului public-privat (PPP)	Plățile aferente PPP-urilor sunt mai mari decât se anticipase și decât sumele prevăzute	Redus
Executarea garanțiilor acordate de stat (cu excepția sectorului financiar)	Guvernul este obligat să efectueze plăți în cadrul garanțiilor de stat acordate	Redus
Sume insuficiente prevăzute pentru situații neprevăzute	Hotărâri judecătorești, înțelegeri de soluționare a unor dispute, dezastre naturale, etc. generează costuri bugetare ce depășesc nivelul planificat	Mediu

**Notă. În cazul riscurilor implicite este dificil de a estima probabilitatea producerii riscului, deoarece datele disponibile în unele cazuri sunt foarte limitate și/sau nu permit acest lucru. Spre deosebire de riscurile explicite, evoluțiile din trecut nu oferă îndrumări relevante privind evoluțiile viitoare. De asemenea este greu de cuantificat numeric impactul potențial, acesta fiind doar estimat ca fiind unul ridicat, mediu sau redus. Estimarea impactului pentru riscurile implicite este bazată pe aceleași criterii ca și cele explicite: jos- mai mic de 1% în PIB, mediu – 1-3% din PIB și ridicat - mai înalt de 3% din PIB.*

Provocări majore ale Republicii Moldova și crizele cu care se confruntă

În anul **2023**, economia națională ar putea spera doar la o avansare minoră. Astfel, în **2023**, economia Republicii Moldova se va confrunta cu provocări majore din cauza continuării războiului din Ucraina, crizei economice la nivel mondial și prețului ridicat al gazului natural și energiei electrice.

Starea de război din Ucraina continuă să pună presiuni de ordin migrațional și de securitate la frontieră, pentru Republica Moldova. Blocada exportului de cereale din Ucraina și efectele pe care aceasta le produce pot conduce la agravarea crizei transportului internațional de mărfuri și poate implica, de asemenea, și blocarea punctelor de trecere a frontierei Republicii Moldova sau perturbarea infrastructurii de comunicații și de transport. Astfel de perturbări ar putea afecta negativ economia națională și mobilitatea populației. În acest context dificil, datele pentru primul semestru 2023 sugerează ca recesiunea economică încă persistă, fiind estimată o descreștere a PIB de circa 2,3% în termeni reali.

Deși situația în sectorul energetic al Republicii Moldova este una mai bună decât în sezonul rece al anului trecut, acesta continue a fi supus mai multor vulnerabilități. Dependenta ridicată de gazele naturale și energia electrică din import, datoriile istorice (cauzate în mare parte urmare a tarifelor stabilite în trecut care nu reflectau pe deplin costurile suportate de către întreprinderile energetice), puterea de cumpărare scăzută a consumatorilor (sărăcia energetică), sistemele învechite de generare a energiei electrice și termice, sistemele centralizate de alimentare cu energie termică inefficiente, au condus la o performanță slabă a sectorului energetic de astăzi.

La stadiul economic de moment, este extrem de important ca măsurile de redresare pe termen scurt să fie susținute de reforme pe termen lung care vor contribui la menținerea economiei departe de modelul economic curent. După faza de stabilizare, măsurile urmează a fi concentrate preponderent pe relansarea creșterii economice.

1. Riscuri bugetar-fiscale explicite

1.1 Riscuri, asociate prognozelor macroeconomice

Tendențe și evoluții recente

Principalul risc macroeconomic pentru estimările bugetare este asociat unei creșteri mai mici a PIB comparativ cu cea prognozată. Astfel, prognoza *fluctuantă* influențează mult poziția bugetar-fiscală estimată.

Din 48 de observații prezentate mai jos, abateri mai mari de 3% din PIB au avut loc în 34 cazuri, fapt ce indică ***un grad înalt al riscului asociat estimărilor PIB*** (ca impact și ca probabilitate).

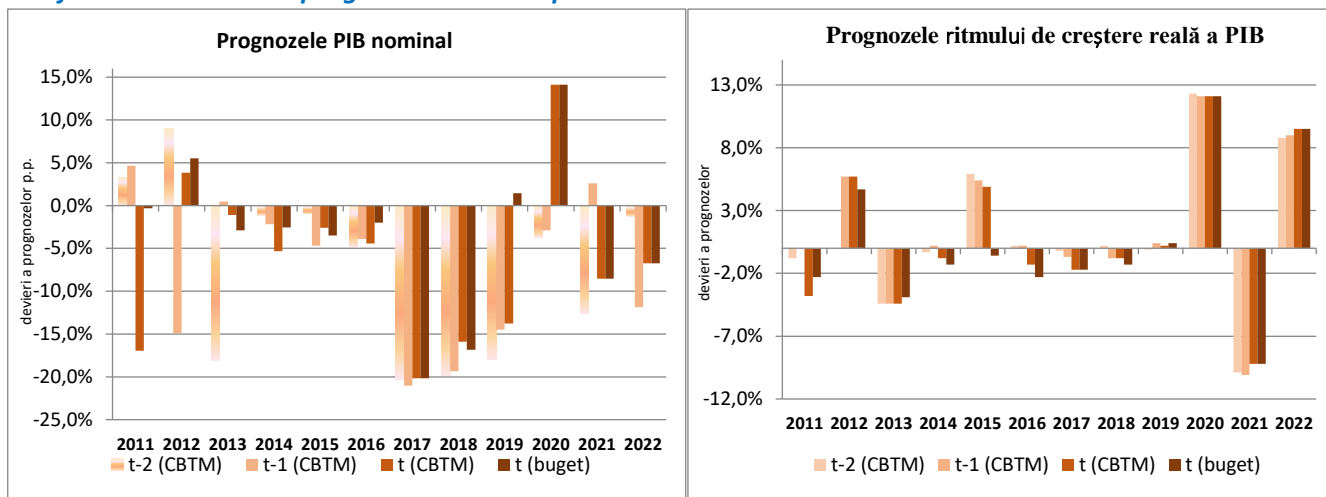
Prognozele PIB, pentru ultimii 12 ani, demonstrează o tendință constantă de subestimare a PIB nominal. De asemenea, este de menționat faptul, că estimările pentru anii 2017-2022¹, prezintă o discrepanță majoră în prognozarea PIB nominal, abaterile situându-se la un interval de 20% față

¹ Datele privind PIB pentru perioada 2011-2016 se prezintă în baza metodologiei vechi de calcul SCN-1993/SEC-1995, iar începând cu anul 2017 - în baza metodologiei noi de calcul SCN -2008/SEC-2010.

de PIB, dat fiind faptul că, pentru acești ani, datele privind PIB realizat au fost prezentate în baza metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010.

În ce privește rata reală de creștere a PIB, prognoza a fost supraestimată numai în anii 2012, 2015, 2020 și respectiv 2022. Astfel, prognoza pentru anii 2020-2022, prezintă o discrepanță semnificativă, abaterile situându-se la un interval de 12% și respectiv 10% față de rata reală de creștere a PIB. Este de menționat faptul că doar pentru anul 2019 valorile prognozate sunt mai aproape de cele executate, ceea ce denotă că gradul de precizie este mai sporit.

Graficul nr. 1. Devierea prognozelor PIB comparativ cu realizarea acestuia*

*Pentru fiecare an se prezintă devierea dintre prognozele efectuate în anii CBTM (3 ani: t-2, t-1, t), prognoza utilizată la aprobarea bugetului (t-buget) și valorile realizate de facto. Valorile pozitive înseamnă o supraestimare, iar cele negative – o subestimare.

Privit din perspectiva bugetului, subestimarea PIB are efecte directe asupra estimării veniturilor (în sensul subestimării acestora), a limitei soldului bugetar, permis de lege, fiind stabilit ca pondere în PIB, precum și asupra nivelului de îndatorare a țării (ca pondere în PIB). Ca urmare, pentru a spori nivelul de exactitate, este necesar de a ajusta valorile prognozate cu devierile sistematice, ceea ce s-a aplicat în prezentarea care urmează.

Proiecții macroeconomice pentru anul 2023 – criza energetică, economică și presiuni proinflaționiste

Atacurile militare ale Rusiei asupra Ucrainei, au modificat radical situația economică din țară, generând panică, fluctuații majore și incertitudini sporite. Războiul din Ucraina a creat o serie de crize noi, care a lovit puternic economia Republicii Moldova. Printre principalele probleme, se evidențiază criza energetică, economică și cea alimentară care este o consecință a războiului din Ucraina și o consecință a efectelor climatice, a secetei.

În anul 2023 economia Republicii Moldova își va reveni treptat, recuperând scăderea din anul precedent, și va fi un an de relansare a activității industriale. Pe partea de utilizări, în anul 2023 anticipăm un impact negativ din partea consumului care s-a diminuat 4,7% și a investițiilor cu 3,4%, în timp ce exportul net a avut un impact pozitiv,.

Tendința descendentă a ratei anuale a inflației de la finele anului precedent a continuat și în primele noua luni ale anului curent. Astfel, rata anuală a inflației s-a diminuat de la 13,2 la sută în luna iunie 2023 până la 8,6 la sută în luna septembrie 2023. Totodată, dinamica ratei de schimb a generat un impact dezinflaționist asupra evoluției inflației pe parcursul anului curent. Luând în considerare aceste ipoteze, precum și prognoza BNM, estimăm că rata inflației va atinge 13,6% la sfârșitul anului 2023, iar rata inflației medie anuală – 6,0%.

Prognozele PIB pe termen mediu

Prognoza PIB pe termen mediu, actualizată în luna octombrie curent, este efectuată în baza noii metodologii de calcul a PIB², menționată mai sus, și prevede o creștere anuală a PIB nominal (în medie) cu circa 10 la sută. Totodată, se prognozează o creștere medie reală a PIB pentru următorii 3 ani la circa 4 la sută, iar deflatorul PIB situându-se în jur de circa 6%. Ținând cont de concluziile deduse mai sus, privind tendința din trecut de subestimare a PIB, există probabilitatea înaltă că creșterea PIB nominal pe termen mediu va fi mai mică decât a fost prognozată. Această concluzie este valabilă în condițiile persistenței unor șocuri externe majore care ar putea perturba accelerarea economiei moldovenești.

Pentru orizontul de prognoză (2024-2026), în condițiile ameliorării situației din regiune, economia națională își va consolida traiectoria de recuperare, atingând o rată de creștere de 3,5% în 2024, de 4,0% în 2025 și de 4,3% în anul 2026. Această creștere este condiționată de o evoluție relativ bună a sectoarelor economiei naționale și reflectă mai mulți factori care compensează pierderile din anul 2022.

Pentru anul 2024 inflația va reveni în intervalul de variație al țintei, în trimestrul II și se va menține până la sfârșitul orizontului de prognoză. Ca rezultat, rata inflației anuală cât și cea media anuală se estimează la nivel de 5,0%. Pentru anii 2025-2026 rata inflației a fost prognozată la nivelul-țintă stabilit de către Banca Națională a Moldovei pentru inflația anuală constituind (5%).

Pe termen mediu este anticipată o creștere robustă, stimulată de implementarea reformelor și, nu în ultimul rând, a angajamentelor de reforme economice ale țării în contextul obținerii statutului de candidat pentru aderarea la UE.

De asemenea, menționăm că în continuare persistă riscuri și incertitudini majore cu privire la evoluția războiului din țara vecină și a situației din regiune, care pot impacta semnificativ economia națională și influența datele prognozate.

Totodată, în anul 2024, creșterea economică se va menține pe o traiectorie ascendentă până la finele orizontului de prognoză.

Realizarea scenariului de prognoză a indicatorilor macroeconomici poate fi perturbată de următoarele riscuri interne și externe.

Riscurile interne ar putea apărea în cazurile:

- menținerea presiunilor pro-inflaționiste din partea costurilor, care va afecta activitatea economică și cererea internă;
- revenirea la constrângerile și blocajele în materie de aprovizionare, influențate de agresiunea continuă a Rusiei împotriva Ucrainei, ceea ce ar presupune un impact negativ asupra activității economice;
- intensificarea conflictului militar cu impact asupra prețurilor unor bunuri comercializate pe piața internă;
- incertitudini cu privire la momentul și magnitudinea ajustării tarifelor la serviciile reglementate;
- accentuarea dezechilibrelor la nivel macroeconomic (creșterea deficitului bugetar, deficitului contului curent, costului forței de muncă, datoriei publice) va contribui la creșterea vulnerabilității economiei naționale;
- instabilitatea politică, ce influențează negativ activitatea economică și investițională, intensifică tensiunea socială și provoacă instabilitate macroeconomică;
- incertitudini cu privire la producția agricolă din anii 2023 și 2024 - condițiile climaterice nefavorabile, care sunt dificil de prognozat și care pot contribui la diminuarea volumului producției agricole, cu repercusiuni asupra sectorului industrial și exporturilor;
- fluctuațiile excesive ale cursului de schimb al monedei naționale, care pot influența negativ

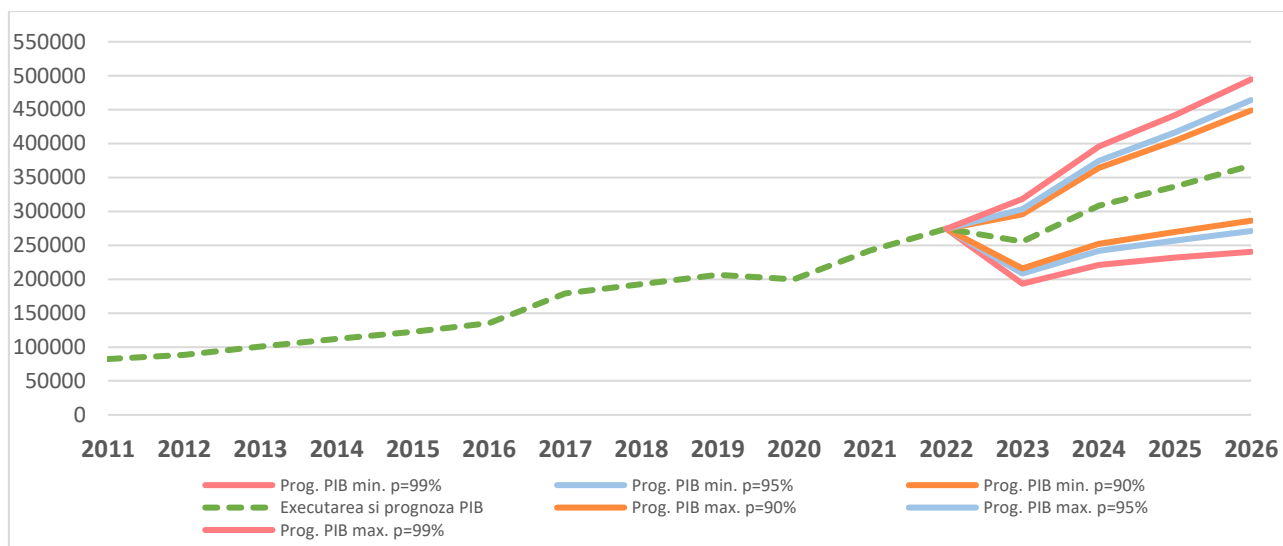
² Începând cu anul 2018 Biroul National de Statistica a început implementarea metodologiei de calcul a Sistemului Conturilor Naționale a Organizației Națiunilor Unite, versiunea 2008/Sistemul European de Conturi, versiunea 2010 (SCN, ONU-2008/SEC-2010), în special întru elaborarea celui mai important indicator macroeconomic Produsul Intern Brut.

activitatea agenților economici.

Riscurile externe:

- continuarea crizei energetice din Europa - intensificarea șocurilor externe ale prețurilor la resursele energetice și materie primă;
- menținerea inflației costurilor la nivel global, cu impact negativ asupra activității economice și cererii externe;
- ofertă externă deficitară;
- accentuarea tensiunilor geopolitice la nivel mondial poate influența creșterea prețurilor la resurse energetice și la alte produse;
- volatilitate sporită și presiuni proinflaționiste semnificative în regiune, cu un impact major asupra importului și exportului de produse și, în consecință, asupra prețurilor de producere și consum;
- recensimea și șocurile negative în evoluția economiilor partenerilor comerciali principali ai Republicii Moldova pot influența negativ exporturile, remitențele, activitatea industrială, etc.

Graficul nr. 2. Valorile efective și prognozate ale PIB

În prezentarea grafică valorile prognozate ale PIB nominal, pentru anii 2023-2026 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice, despre care s-a relatat mai sus. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2024 intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 252 338 mil.lei și cea superioară de 364 062 mil.lei. Astfel, pot fi interpretate oricare dintre valorile obținute pentru perioadele vizate ținând cont de pragul de semnificație asumat, valoarea ajustată a tendinței și devierea standard a perspectivei pentru care se efectuează calculele.

Atenuarea riscurilor

Practica existentă pentru diminuarea riscurilor asociate estimărilor PIB în scopurile bugetare se realizează prin reestimarea periodică a prognozelor indicatorilor macroeconomici. Conform calendarului bugetar, aceasta are loc de cel puțin 2 ori pe an, iar în condițiile anului 2023 prognoza a fost actualizată de 4 ori.

Pe termen mediu și lung diminuarea riscurilor se va realiza prin îmbunătățirea și diversificarea metodelor de prognozare a indicatorilor macroeconomici, precum și compararea prognozelor cu cele produse de instituțiile specializate în elaborarea prognozelor economice.

Scenariul de bază presupune o relansare a activității economice pe o traiectorie pozitivă în anii de prognoză, dar riscurile sunt înclinate în jos, deoarece impactul crizelor, precum și a

condițiilor agro-meteorologice asupra prețurilor la produsele alimentare pe piața internă rămâne extrem de incert, iar recuperarea ar putea fi mai lentă decât se preconizează.

Incertitudinea condițiilor climatice rămâne a fi un factor de risc pentru toată perioada de prognoză. Evoluțiile depind și de factorii externi, în contextul războiului din Ucraina, care a creat presiuni suplimentare.

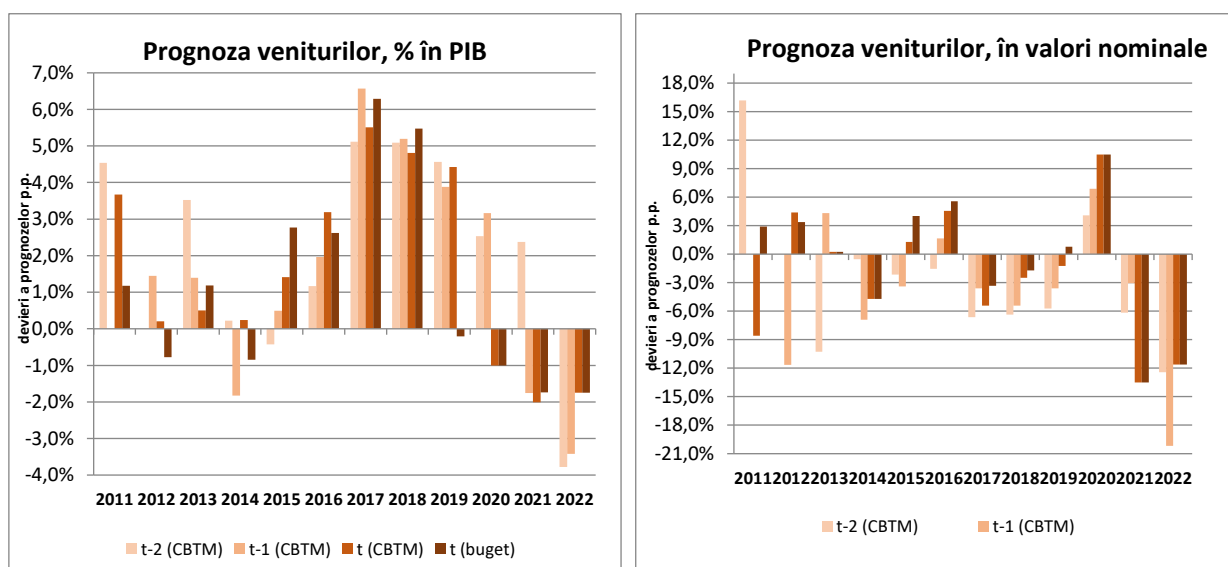
1.2 Riscuri, asociate estimărilor veniturilor bugetare

Tendențe și evoluții recente

Prognoza veniturilor reprezintă un alt factor important în determinarea poziției fiscale a unei țări. Aceasta este influențată de prognozele indicatorilor macroeconomici, precum și de deciziile de politică în domeniul impozitelor și taxelor. Schimbările frecvente și semnificative în acest sens, contribuie la o volatilitate în estimarea veniturilor bugetare.

Analiza prognozelor veniturilor agregate (ca % în PIB), efectuate pe parcursul ultimilor 12 ani, scoate în evidență o tendință spre supraestimare a acestora, cu toate că abaterea în mediu pe această perioadă constituie 2,0 p.p. Din cele 42 de observații prezentate mai jos, abateri mai mici decât 1% din PIB au avut loc în 11 cazuri, iar între 1 și 3% din PIB în 17 cazuri, fapt ce indică **un grad mediu al riscului asociat estimărilor veniturilor bugetare**. Abaterile prognozelor veniturilor (în sume nominale) de la executarea acestora, se încadrează, în ultimii 5 ani în limita de aproximativ +/-20%.

Graficul nr. 3. Devierea prognozelor veniturilor bugetare comparativ cu executarea acestora

Este de menționat faptul că, estimările veniturilor ca pondere în PIB din ultimii trei ani demonstrează o discrepanță majorată în PIB, dat fiind faptul că, pentru perioada 2017-2021 datele cu privire la PIB au fost prezentate în baza metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010, care au înregistrat majorări.

Proiecții ale veniturilor pentru anul 2023 – încasări semnificative de granturi de la partenerii de dezvoltare

În ultimii doi ani se constată atingerea unui nivel fără precedent al volumurilor debursărilor aferente suportului financiar oferit de către partenerii externi de dezvoltare întru depășirea situațiilor de criza energetică, ca rezultat al războiului din Ucraina. Sub aspect cantitativ, volumul

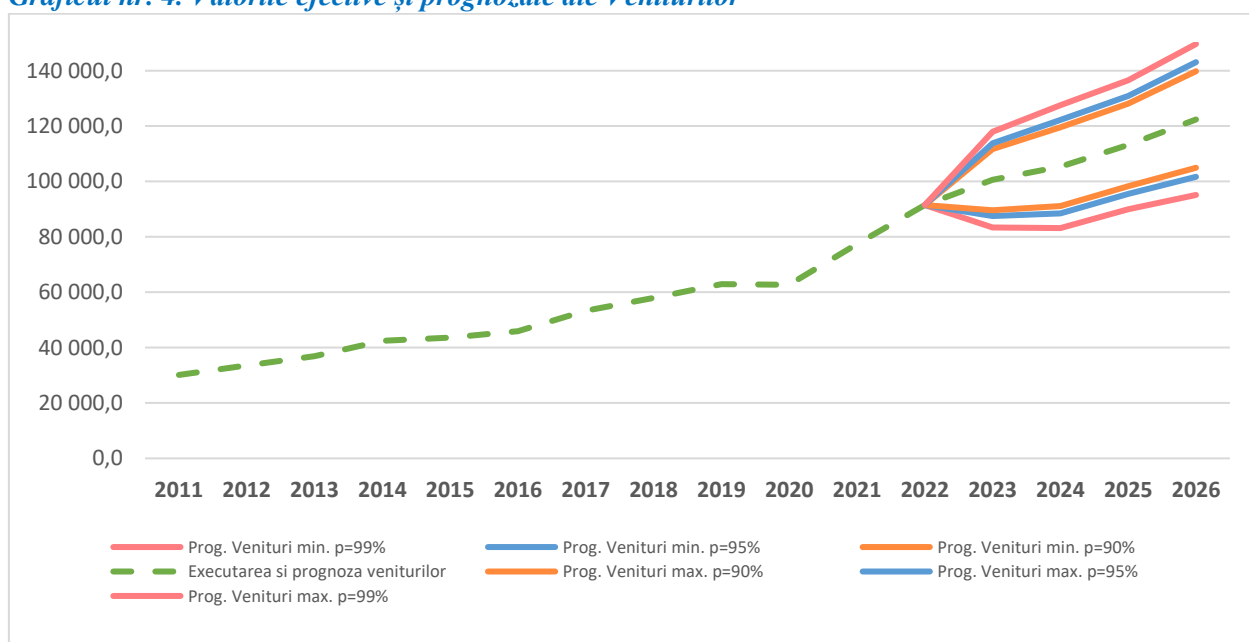
debursărilor de granturi externe pe parcursul anului 2023 se estimează în sumă de 4,6 mild. lei ceea ce reprezintă aproximativ 4,5% din totalul veniturilor. .

Creșterea veniturilor bugetare a fost determinată în mare parte de creșterea încasărilor din impozite și taxe la mărfurile produse și serviciile prestate pe teritoriul Republicii Moldova, creșterea veniturilor salariale, rezultatele pozitive ale agenților economici și creșterea veniturilor băncilor comerciale precum și a prețurilor mari la resursele energetice.

Proгноza veniturilor bugetare pe termen mediu

În prezentarea grafică, valorile prognozate ale veniturilor pentru anii 2023-2026 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2024, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 92 723 mil.lei și cea superioară de 121 621 mil.lei.

Graficul nr. 4. Valorile efective și prognozate ale Veniturilor

Proiecțiile bugetare pe anii 2024-2026 se bazează pe ipoteza menținerii veniturilor bugetare pe un trend ascendent. Pe termen mediu se estimează că veniturile bugetare vor crește în valori nominale de la 107 172 mil. lei în anul 2024 la 125 094 mil. lei în anul 2026 sau cu 16,7 la sută. Majorarea veniturilor va fi susținută, în primul rând, de restabilirea economică, impactul politicilor de stat de susținere a sectoarelor economice, precum și din contul unor măsuri ale politicii fiscale și vamale și de administrare mai bună a veniturilor. Totuși, veniturile bugetare pe termen mediu au la bază estimări ale granturilor la un nivel minim istoric, iar creșterea veniturilor se bazează pe creșterea încasărilor din impozite și taxe.

Atenuarea riscurilor

În caz că veniturile sunt supraestimate, practica obișnuită impune măsuri de administrare fiscală mai stricte pe cât este posibil și/sau recurgerea la reduceri de cheltuieli (blocare de cheltuieli) mecanism prevăzut de Legea nr. 181/2014 privind finanțele publice și responsabilități bugetar-fiscale.

În caz că veniturile sunt subestimate, se poate recurge la majorare de cheltuieli bugetare (cu păstrarea sau reducerea deficitului), sau o altă abordare ar fi promovarea unei politici contraciclice, ce ar însemna economisirea supra încasărilor pentru ca acestea să fie utilizate în bugetele ulterioare, fără a recurge la împrumuturi.

În contextul provocărilor curente, eficiența veniturilor publice va fi sporită, concentrându-se pe raționalizarea scutirilor fiscale, îmbunătățirea raportării privind impozitul pe venit și consolidarea administrării fiscale.

Riscurile asociate veniturilor bugetare sunt mult legate de evoluții macroeconomice neprevăzute, care modifică perspectivele de creștere economică, precum și de impunerea unor restricții de circulație sau asupra activității economice în contextul geopolitic. Cadrul de venituri al bugetului public național este prezentat în condițiile cadrului legislativ fiscal în vigoare, urmărind tendințele recente de acumulare a veniturilor. O intervenție în asumările menționate supra ar putea să se soldeze cu modificarea acestor estimări, în funcție de deciziile adoptate.

Atragerea surselor externe suplimentare este condiționată de realizarea măsurilor convenite în matricile de politici, identificarea noilor oportunități de atragere a împrumuturilor externe la condiții avantajoase, nivelul slab de dezvoltare a pieței interne financiare, necesitatea identificării investitorilor instituționali în VMS, dezvoltarea continuă a pieței interne a VMS.

1.3 Riscuri, asociate estimărilor cheltuielilor bugetare

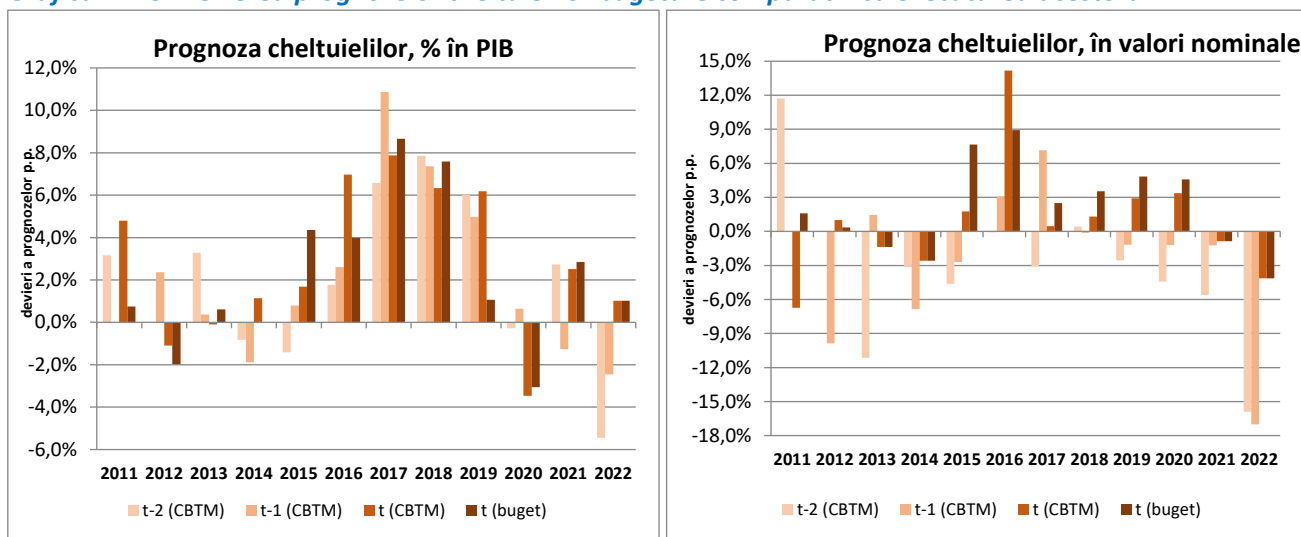
Tendențe și evoluții recente

Proгноza cheltuielilor bugetare se bazează pe estimarea cheltuielilor pentru menținerea obligațiilor deja asumate, politicilor sociale, salariale, investiționale în curs de realizare, precum și propuneri de politici noi, care sânt sau urmează a fi implementate.

Proгноza cheltuielilor este influențată de prognozele indicatorilor macroeconomici, progноza veniturilor, nivelul de deficit, precum și de deciziile de politică în domeniul cheltuielilor (politici salariale, sociale, etc.). Schimbările frecvente și semnificative în acest sens, contribuie la o volatilitate în estimarea cheltuielilor bugetare.

Analiza progноzelor cheltuielilor agregate (ca % în PIB), efectuate pe parcursul ultimilor 12 ani, scoate în evidență o supraestimare a acestora. Din 46 de observații prezentate mai jos, abateri mai mici decât 1% din PIB au avut loc în 9 cazuri, iar între 1 și 3% din PIB în 17 cazuri, fapt ce indică ***un impact de grad mediu al riscului asociat estimărilor cheltuielilor bugetare.***

Graficul nr. 5. Devierea prognozelor cheltuielilor bugetare comparativ cu executarea acestora*

*Datele pentru perioada 2017-2020 sunt raportate la PIB, calculat în condițiile metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010, care au înregistrat majorări.

Un factor important ce a influențat supraestimările la parte de cheltuieli este valorificarea foarte lentă a resurselor proiectelor finanțate din surse externe, care preponderent reprezintă investiții capitale, iar planificarea și executarea acestora poate dura în timp.

Pentru anul 2022, arieratele bugetului de stat au constituit 0,4 mil. lei iar ale bugetelor locale – 10,8 mil. lei (0,1% din suma cheltuielilor), ceea ce reprezintă o pondere nesemnificativă în PIB. Impactul acestor arierate comportă un risc fiscal redus atât ca pondere în sumă totală cât și ca pondere în PIB.

Proiecții ale cheltuielilor pentru anul 2023 – criza energetică, fluxul de refugiați, securitatea națională

În condițiile recentelor crize cu care s-a confruntat Republica Moldova, finanțele publice sunt supuse unor presiuni semnificative, care derivă în primul rând din atenuarea impactului acestor crize asupra populației și agenților economici.

Astfel, pe parcursul anului 2023 au fost două modificări la Legea bugetului de stat pentru anul 2023 nr. 359/2022, prin care au fost asigurate unele măsuri, precum urmează:

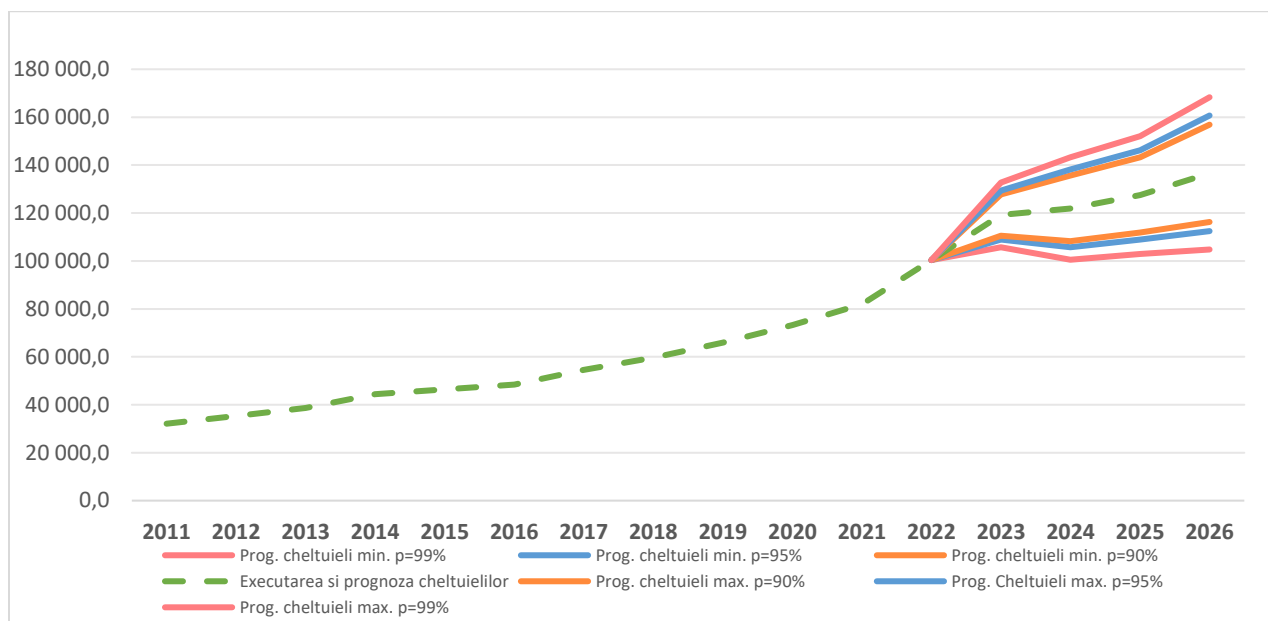
- revizuirea sistemului de salarizare pentru unele categorii de angajați în sectoarele teatral-concertistic, ocrotirea sănătății și justiție;
- majorarea alocațiilor Fondului național pentru dezvoltare regională și locală, a Fondului rutier și a Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural, pentru implementarea programelor de dezvoltare a infrastructurii;
- majorarea alocațiilor pentru programele de susținere a întreprinderilor mici și mijlocii s.a

Astfel, au fost revizuite alocații bugetare destinate în cea mai mare parte domeniului economic.

Proгноза cheltuielilor pe termen mediu

În prezentarea grafică valorile prognozate ale cheltuielilor pentru anii 2023-2026 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2024, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 109 178 mil. lei și cea superioară de 136 745 mil. lei.

Graficul nr. 6. Valorile efective și prognozate ale Cheltuielilor

Conform estimărilor, în perioada 2024-2026 cheltuielile bugetului public național se vor majora în termeni nominali, iar ca pondere în PIB se prevede diminuarea acestora de la 35,9% în anul 2024 până la 33,3% în anul 2026.

În cazul materializării unor șocuri în continuare și dacă va fi necesară o asistență suplimentară pentru categoriile vulnerabile ale populației, cheltuieli bugetare ar urma a fi revizuite, pentru a putea acoperi necesitățile prioritare de finanțare. Totuși, există riscurile pentru scenariul de bază cu un efect negativ persistent, iar pachetul de cheltuieli cuplat cu poziția bugetară ar putea să limiteze capacitatea de reacție la necesitățile emergente de finanțare de la buget.

O provocare pe termen mediu continuă să rămână îmbunătățirea eficienței de cheltuire a resurselor bugetare. Pentru a furniza măsuri mai bine ținute și durabile de economisire, precum și cheltuieli de o calitate sporită, este necesară continuarea procesului de analiză/raționalizare a cheltuielilor și instituționalizarea acestuia, pentru a consolida livrarea serviciilor publice și a identifica domenii potențiale pentru economii sau câștiguri la nivel de eficiență.

Atenuarea riscurilor

Legea privind finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală 181/2014, prevede un mecanism de corectare a cheltuielilor bugetare în caz că acestea sunt supraestimate (prevenirea deficitului mai mare decât cel planificat, în rezultatul reducerii veniturilor). Acesta constă în blocarea prealabilă a cheltuielilor, pentru cel mult 2 luni, în perioada în care se recurge la reducerea cheltuielilor. În această perioadă sunt finanțate doar cheltuielile prioritare, care la fel sânt specificate în lege (deservirea datoriei de stat, salarii, pensii, indemnizații sociale, ș.a.). În cazul subestimării cheltuielilor acestea pot fi revizuite în sensul majorării, fără a admite depășirea deficitului.

Revizuirea politicilor existente ar rezulta într-o utilizare mai eficientă a cheltuielilor, și ar permite utilizarea resurselor limitate pentru implementarea politicilor de cheltuieli noi.

În perioada anilor 2023-2025, Guvernul își va consolida progresele în asigurarea stabilității și sustenabilității finanțelor publice, protejând, în același timp, alocările pentru cheltuielile sociale și investiționale.

Credibilitatea bugetară și gestionarea finanțelor publice vor fi consolidate prin instituționalizarea proceselor de revizuire/eficientizare a cheltuielilor, promovarea reformelor în domeniul achizițiilor publice, îmbunătățirea managementului investițiilor publice, precum și prin sporirea transparenței bugetare. Prin revizuirea cheltuielilor, Guvernul va evalua majoritatea

cheltuielilor publice prin prisma eficienței și va pune în aplicare măsurile privind finalizarea și/sau raționalizarea programelor existente pentru a asigura finanțarea programelor cu prioritate înaltă.

1.4 Riscuri, asociate managementului datoriei de stat

Tendențe și evoluții recente

Riscurile aferente managementului datoriei de stat sunt abordate detaliat în cadrul Programului „Managementul datoriei de stat pe termen mediu” aprobat anual de către Guvern și publicat pe pagina web oficială a Ministerului Finanțelor. Astfel, scenariile de șoc identificate în acest document strategic evidențiază, printre altele, **riscul valutar** drept cel mai semnificativ risc ce ar putea crea, în caz de materializare, presiuni semnificative asupra bugetului de stat, având în vedere că datoria de stat externă denominată în valută străină deține ponderea majoritară în portofoliul datoriei de stat. De asemenea, se evidențiază **riscul ratei de dobândă**, ca urmare a politicii monetare Băncii Centrale europene și Băncii Naționale a Republicii Moldova. Reieșind din structura portofoliului valori mobiliare de stat (VMS) emise pe piața internă, caracterizată preponderent prin maturitate scurtă, presupune refixarea frecventă a ratei de dobândă aferente, astfel influențează asupra incertitudinii costurilor de deservire a datoriei de stat interne. În același timp, ratele aplicate împrumuturilor contractate din surse externe s-au majorat esențial în ultima perioadă, de asemenea având impact asupra deservirii datoriei externe.

Analiza prognozelor soldului datoriei de stat (ca % în PIB), relevă faptul că în perioada 2017-2019 a persistat tendința de supraestimare a acestora, atât în cadrul CBTM cât și în legea bugetului. Din 46 de observații prezentate mai jos, abateri mai mari de 3% din PIB au avut loc în 36 cazuri, iar între 1 și 3% din PIB în 7 cazuri, fapt ce indică **un grad ridicat al riscului asociat estimărilor datoriei de stat**.

Abaterile prognozelor soldului datoriei de stat demonstrează tendința de subestimare pentru perioada 2011-2016 și anul 2020, trendul inversându-se începând cu estimările efectuate în anul 2017.

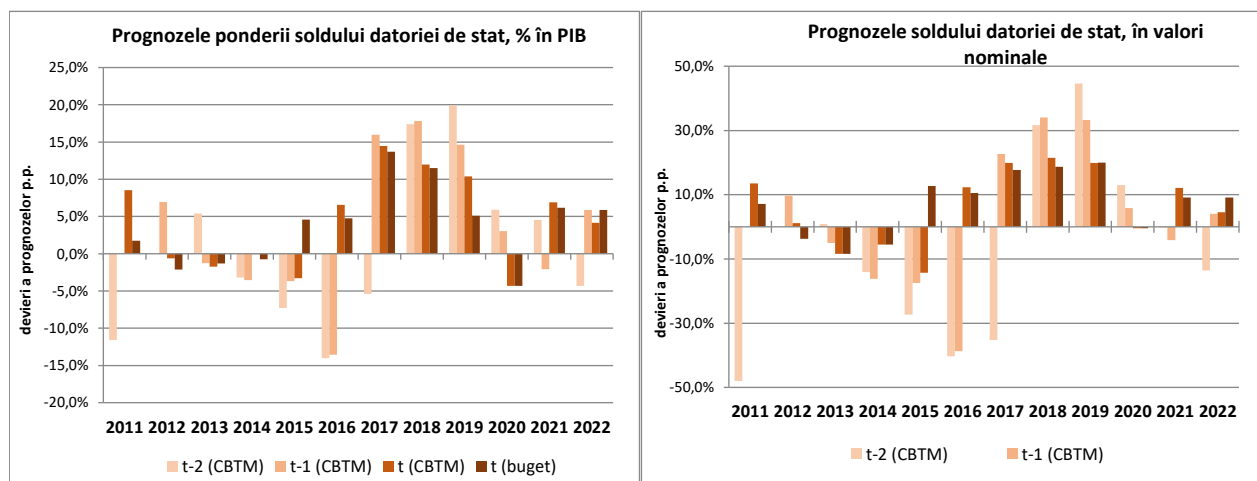
Pentru anul 2019, toate observațiile au fost supraestimate, motivul principal fiind intrările pe împrumuturile externe prognozate ce au fost executate în proporție de 40,7 la sută comparativ cu valoarea planificată și finanțarea internă netă, care a constituit 4,3% din valoarea planificată.

Pentru anul 2020, din patru observații - două au fost subestimate, motivul principal fiind creșterea substanțială a datoriei de stat interne din cauza creșterii finanțării deficitului bugetar din contul finanțării interne nete la preț de cumpărare cu 195 % în comparație cu volumul prognozat inițial.

Pentru anul 2022, din patru observații - trei au fost supraestimate, înregistrând abateri față de prognoza în cadrul CBTM cât și în legea bugetului, motivul principal fiind acoperirea deficitului bugetar doar din surse externe de finanțare, deoarece emisiunea netă din plasarea VMS pe piața internă a înregistrat valori negative, ca urmare a monitorizării permanente de către MF a situației pe piața primară și a comercializării VMS doar la rate acceptabile ale dobânzii.

Pe parcursul ultimilor 12 ani se observă preponderent o ușoară supraestimare (în medie cu 0,1% din PIB) a cheltuielilor planificate aferente serviciului datoriei de stat. Totodată, este de menționat că în anii 2020 și 2022 sumele planificate în legea bugetului pentru anii respectivi au fost foarte aproape de sumele executate de facto, în proporție de aproximativ 90 la sută.

Graficul nr. 7. Devierea prognozelor soldului datoriei de stat comparativ cu executarea acestuia*

*Datele pentru perioada 2017-2022 sunt raportate la PIB, calculat în condițiile metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010, care au înregistrat majorări.

Proiecții ale soldului datoriei de stat pentru anul 2023 – impact al efectelor multiplelor crize suprapuse

La situația din 30.09.2023 datoria de stat s-a majorat cu 3,9% și a atins un nivel de 98,3 mld lei. Datoria de stat internă însumează 39,8 mld lei și a înregistrat o majorare cu 15,5% . Totodată, datoria de stat externă este la nivel de 3,2 mld dolari SUA (58,5 mld lei) și s-a diminuat față de situația de la sfârșitul anului 2022 cu 2,7% în lei. În nouă luni ale anului curent au fost înregistrate intrări de surse externe de finanțare în sumă de 0,6 mld dolari SUA (10,3 mld lei), precum și emisiuni nete din plasarea VMS pe piața internă în sumă de 5,9 mld lei..

Plafonul datoriei de stat estimat până la sfârșitul anului 2023, față de ipotezele expuse în bugetul aprobat a fost micșorat, respectiv micșorându-se datoria de stat externă cu 23,6%, totodată, datoria de stat internă va crește cu 6,8% față de prognoza inițială, ca urmare a majorării finanțării interne nete.

Prognoza pe termen mediu

Pe perioada 2024-2026, conform prognozei actualizate se estimează că soldul datoriei de stat nu va depăși 36,7% din PIB, menținând aproximativ aceeași structură conform reședinței creditorilor (datorie internă vs datorie externă).

Tabelul nr. 3. Evoluția ponderii în PIB³ a soldului datoriei de stat și a garanțiilor de stat

(% în PIB)

	2012	2013	2014	2015	2016 ⁴	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 Scon tat	2024 Esti mat	2025 Esti mat	2026 Esti mat
Total Datorie de stat, inclusiv :	24,0	23,4	24,5	27,3	37,5	28,9	27,0	25,1	34,0	32,1	34,5	34,8	36,7	35,4	33,9

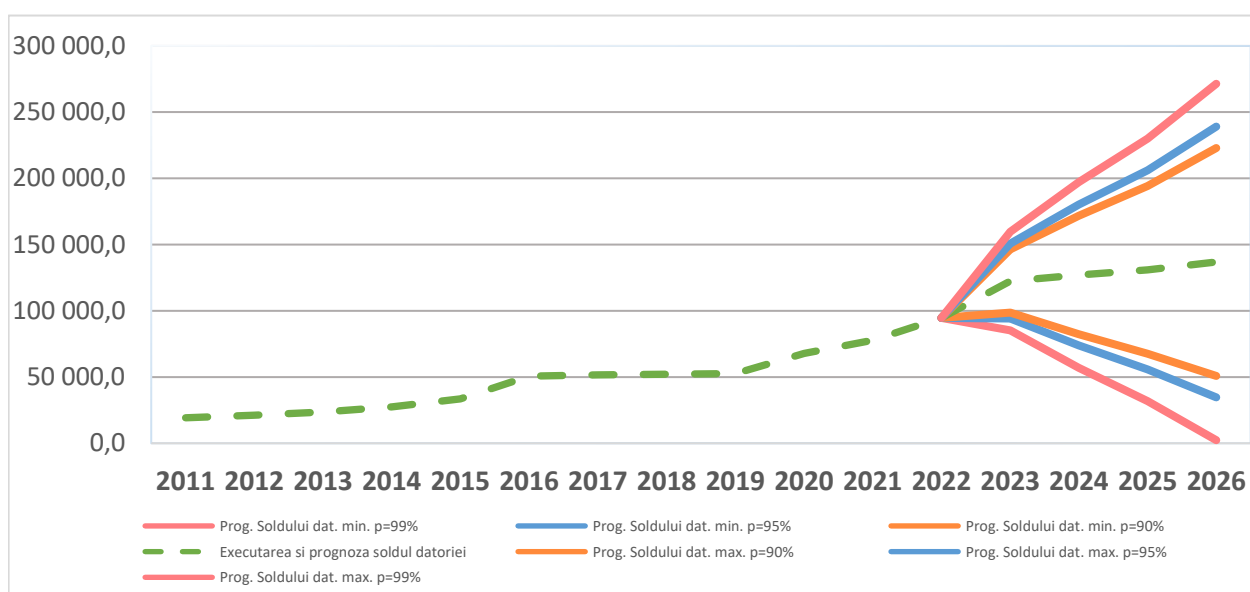
³ Datele privind PIB pentru perioada 2011-2016 se prezintă în baza metodologiei SCN, ONU-1993/SEC-1995, iar începând cu anul 2017 - în baza metodologiei SCN ONU-2008/SEC-2010 .

⁴ În vederea executării obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat acordate în anii 2014 și 2015, Ministerul Finanțelor în temeiul Legii nr. 235/ 2016, a emis și a transmis la 4 octombrie 2016 Băncii Naționale a Moldovei obligațiuni de stat în suma creditelor neachitate Băncii Naționale a Moldovei de către „Banca de Economii” S.A., BC ”Banca Socială” S.A. și BC ”Unibank” S.A. la data emiterii acestora.

	2012	2013	2014	2015	2016 ⁴	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 Scon tat	2024 Esti mat	2025 Esti mat	2026 Esti mat
Externă	17,0	16,8	18,2	21,4	21,6	16,3	15,0	14,0	19,4	18,4	21,9	22,0	23,7	22,7	21,3
Internă	7,0	6,6	6,3	5,9	15,9	12,6	12,0	11,0	14,6	13,7	12,6	12,8	13,0	12,7	12,6
Garanț ii de stat	0,04	0,02	5,8	11,2	0,0	0,0	0,1	0,4	0,6	0,8	0,9	0,8	0,7	0,7	0,6

În prezentarea grafică valorile prognozate ale soldului datoriei de stat pentru anii 2024-2026 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2024, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 82 236,3 mil.lei și cea superioară de 171 879,5 mil.lei.

Graficul nr. 8. Valorile efective și prognozate ale Soldului datoriei de stat

Cheltuielile pentru serviciul datoriei de stat pe termen mediu pentru perioada 2024-2026 vor atinge în mediu 1,3% din PIB fiind în diminuare cu 0,4 p.p.comparativ cu anul 2023. Serviciul datoriei de stat interne se prognozează a fi diminuat în comparație cu anul 2023 ca urmare a tendinței descendentă a ratei anuale a inflației și în condițiile micșorării ratelor dobânzii la valorile mobiliare de stat. Cheltuielile pentru serviciul datoriei de stat externe pe parcursul anilor 2024 - 2026 au o evoluție ascendentă fiind condiționată de majorarea ratelor Euribor 6 luni și ratei DST pe piața internațională, precum și majorarea soldului datoriei de stat externe.

Atenuarea riscurilor

Întru atenuarea riscului valutar și riscului ratei de dobândă aferente datoriei de stat, Ministerul Finanțelor monitorizează în permanență evoluția ratelor dobânzii de referință aferente datoriei de stat (Euribor 6 luni, Rata de bază a BNM aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt, inflația). Astfel, în momentul estimării soldului datoriei de stat și a cheltuielilor de deservire a acesteia, se iau în calcul scenariile cele mai pesimiste, și anume - fluctuații semnificative ale indicatorilor sus-menționați. În dependență de situația pe piața internă a VMS, în vederea extinderii maturității portofoliului datoriei de stat interne și reieșind din interesul exprimat de către investitori, MF examinează în continuare posibilitatea emiterii

Obligațiunilor de stat pe termen lung și a operațiunilor de redeschidere a VMS. De menționat că, plasarea pe piața primară a VMS preponderent pe termen mai lung de circulație contribuie la diminuarea riscului de refinanțare și riscului ratei de dobândă aferent portofoliului de datorii și consolidarea curbei randamentelor.

Cu scopul de a monitoriza expunerea majoră a portofoliului datoriei de stat față de riscul valutar, riscul ratei dobânzii și riscul de refinanțare, Ministerul Finanțelor elaborează Programul "Managementul Datoriei de stat pe termen mediu" pentru perioada 2024-2026.

2. Riscuri bugetar-fiscale implicite

2.1 Riscuri, asociate bugetelor locale

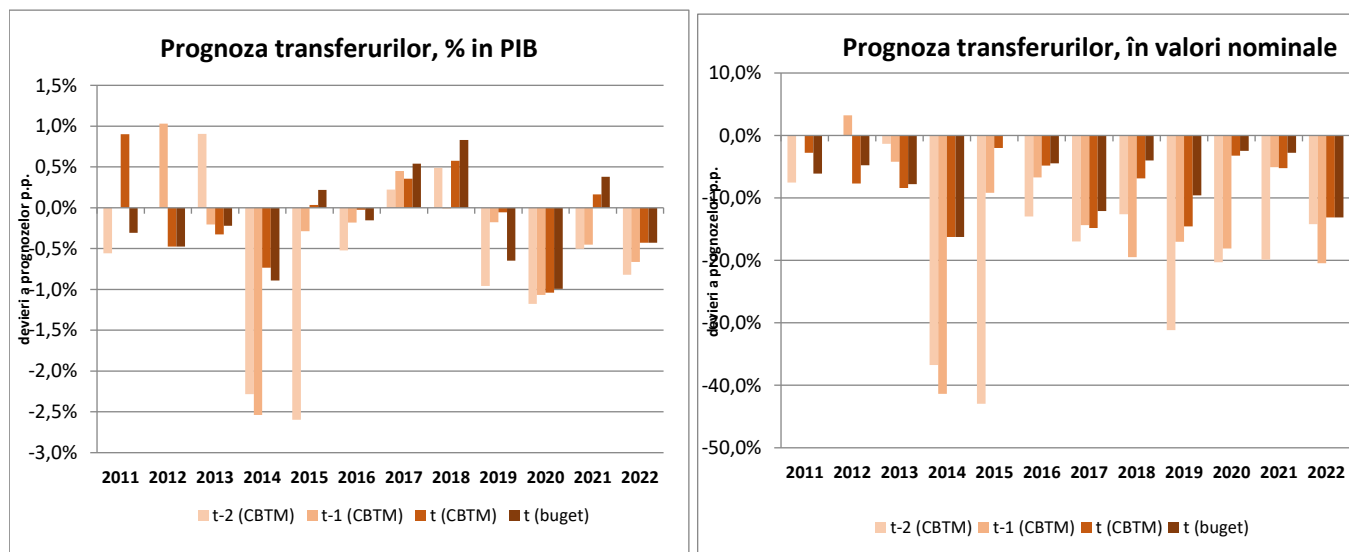
Riscurile asociate bugetelor APL sunt de diversă natură și pot fi atât implicite, cât și explicite, dar pentru a crea o imagine completă asupra situației în domeniul APL, acestea sunt prezentate într-un singur capitol. În prezenta Notă, riscurile asociate bugetelor locale sunt prezentate separat. Pe viitor se propune identificarea posibilelor corelări între aceste riscuri și o prezentare din perspectiva impactului potențial a diferitor riscuri.

*Privite în parte, fiecare domeniu care ar putea reprezenta un risc pentru bugetele locale, și implicit pentru bugetul de stat, **acestea nu reprezintă un impact semnificativ**. Însă multitudinea acestor domenii, ar putea crește riscul per ansamblu pentru bugetele locale. Anume din aceste considerente, un management prudent al fiecărui sector, și implementarea măsurilor de atenuare a riscurilor ar reduce la minimum impactul acestor riscuri.*

2.1.1. Prognoza transferurilor către APL

În perioada 2011-2022 ritmul mediu anual de creștere a volumului veniturilor totale ale bugetelor locale constituie 11,0%, pe când ritmul mediu de creștere a volumului transferurilor de la bugetul de stat constituie 14,6%. Drept rezultat, are loc o redimensionare a structurii părții de venituri a bugetelor locale prin creșterea ponderii transferurilor cu 14,9 p.p. (de la 54,6% în 2011 la 71,9% în 2022) în detrimentul veniturilor autonome (venituri proprii și venituri partajate).

Graficul nr. 9. Devierea prognozelor transferurilor către APL comparativ cu executarea acestora*

*Datele pentru perioada 2017-2019 sunt raportate la PIB, calculat în condițiile metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010, care au înregistrat majorări.

Disparitatea în cauză se accentuează începând cu anul 2014 urmare a implementării noului sistem de formare a bugetelor locale și accelerează în anul 2017, datorită majorării volumelor de transferuri alocate de la bugetul de stat destinate infrastructurii drumurilor publice locale. Transferurile de la bugetul de stat către bugetele autorităților publice locale reprezintă 71,9% din veniturile acestor bugete. În acest sens o supraestimare/subestimare a acestora reprezintă un risc semnificativ atât pentru bugetul de stat, cât și pentru bugetele locale.

Analiza prognozelor transferurilor către bugetele locale, ca % în PIB, efectuate pe perioada 2011-2023, scoate în evidență o supraestimare a transferurilor către APL în perioada 2017-2018 cu o abatere cuprinsă între 0,5 -0,8%, iar pentru anii 2019-2022 se atestă o subestimare cu o abatere cuprinsă între 0,5 - 1%, iar în valori nominale denotă o tendință clară de subestimare permanentă a acestora. Abateri mai mici de 1% în PIB se atestă în 39 din 46 de observații, ce denotă **un impact scăzut al riscului** (sub/supraestimarea volumului de transferuri), **și o probabilitate de subestimarea transferurilor**.

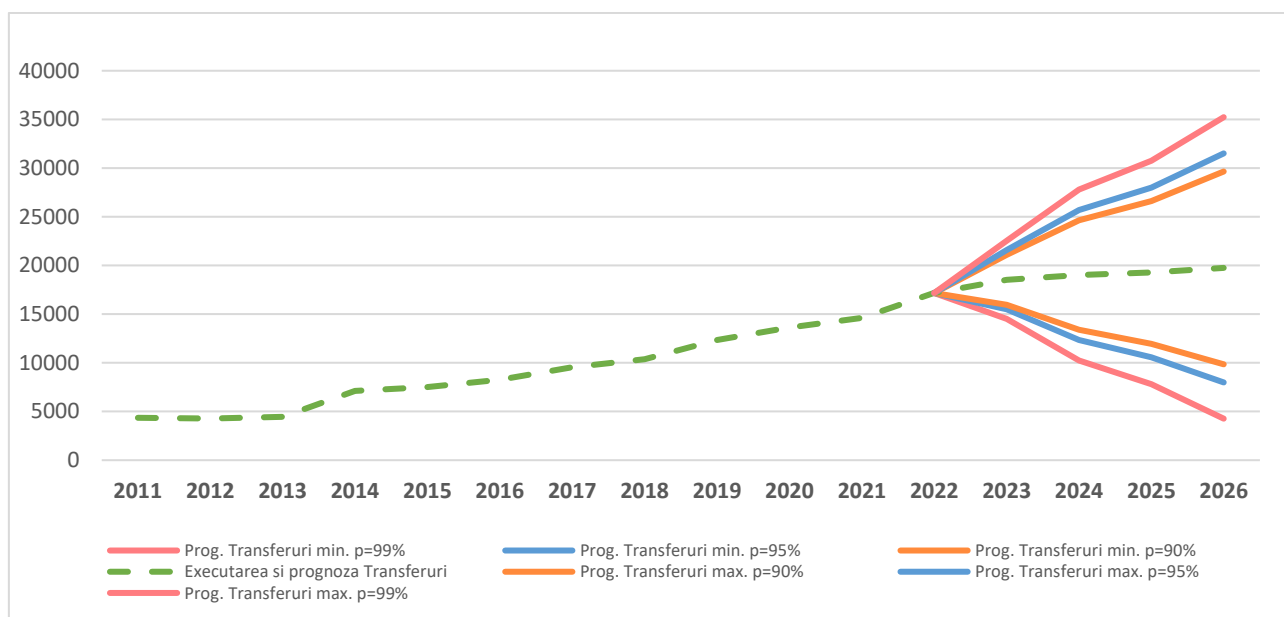
Totodată, ținând cont de necesitățile crescânde ale APL, din 01.01.2022, s-a stabilit quantumul de 100% din volumul total al taxei pentru folosirea drumurilor de către autovehiculele înmatriculate în Republica Moldova, în baza căruia sunt calculate transferurile cu destinație specială, comparativ cu cele 50% utilizate anterior.

Proiecții ale transferurilor pentru anul 2023 – impact al crizei energetice și de securitate la nivel regional

Pe parcursul anului 2023 în scopul acoperirii parțiale a cheltuielilor pentru implementarea prevederilor Legii nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, în scopul acoperirii cheltuielilor suportate pentru gestionarea crizei refugiaților în contextul declanșării războiului din Ucraina, dar și în contextul acoperirii cheltuielilor pentru asigurarea prevederilor cadrului normativ privind salarizarea în sectorul bugetar au fost repartizate mijloace bugetelor locale, prin hotărâri ale Guvernului, în special pentru competențele delegate autorităților publice locale (învățământ general, și servicii sociale).

Prognoza transferurilor pe termen mediu

Graficul nr. 10. Valorile efective și prognozate ale Transferurilor de la bugetul de stat către bugetele locale

În prezentarea grafică valorile prognozate ale transferurilor către bugetele locale pentru anii 2023-2026 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2024, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 13 442 mil. lei și cea superioară de 24 630 mil. lei.

Totodată, formula existentă de calcul a transferurilor (cu destinație generală și specială pentru învățământ, asistență socială și infrastructura drumurilor) către bugetele locale a contribuit la o prognoza mai bună a transferurilor per total. Din anul 2020, s-a pus accent pe o altă prioritate și anume reformarea sistemului de relații interbugetare, cu revizuirea veniturilor partajate între bugetul de stat și bugetele locale, ceea ce are impact asupra volumelor transferurilor de echilibrare către APL.

Atenuarea riscurilor

Ținând cont că, suplimentarea bugetelor locale nu acoperă integral costurile APL generate de implementarea Legii privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar aferent domeniilor proprii de activitate, dar și costurile generate de criza energetică ce au dus la creșterea prețurilor la serviciile termoelectrice și comunale, acoperirea integrală a acestor cheltuieli se pune pe seama bugetului de stat, pentru competențele delegate APL. Pentru viitor, această paradigmă poate fi soluționată doar în condițiile promovării unei reforme exhaustive de organizare administrativ-teritorială, cu revizuirea integrală a relațiilor interbugetare în contextual revizuirii competențelor APL de ambele niveluri și ale Guvernului, asigurând respectarea principiului descentralizării administrative de corespundere a resurselor cu competențele.

Pentru a anticipa această reformă Guvernul a aprobat cadrul normative care să stimuleze amalgamarea binevoală a mai multor APL I, oferind stimulente financiare în acest sens, iar miza este pe o eficientizare a cheltuielilor de întreținere a aparatelor primăriei și altor cheltuieli care ar putea fi eficientizate în urma amalgamării mai multor localități învecinate.

De asemenea, în scopul prestării unor servicii sociale mai bune, din anul 2024 se va implementa reforma RESTART, prin care competențele în domeniul protecției sociale sunt preluate să fie finanțate de la bugetul de stat, concomitant cu modificarea formulei de repartizare a TDG din fondul de susținere financiară a teritoriilor. Astfel, structura transferurilor oferite APL I și II se va modifica în următoarea perioadă, iar riscurile asociate acestor tipuri de cheltuieli se vor diminua.

2.1.2. Arierate la cheltuieli

Situația curentă

Pe parcursul anilor 2011 – 2022, arieratele bugetelor locale au înregistrat o dinamică neuniformă. Deși acestea au fost nesemnificative (0,1-1,8% din volumul cheltuielilor), a fost manifestată o tendință de existență permanentă a acestora.

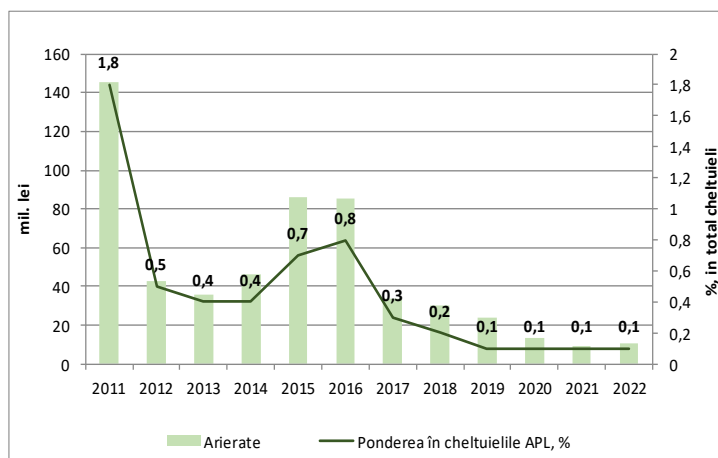
Ținând cont că, autoritățile publice locale sunt independente și bugetele lor se execută în condiții de autonomie financiară, Ministerul Finanțelor nu poate interveni asupra impunerii

achitării arieratelor formate. Decizia de efectuare a cheltuielilor, inclusiv de achitare a arieratelor, aparține exclusiv autorităților publice locale.

Existența arieratelor denotă o acumulare de cheltuieli efectuate dar nefinanțate, care ar putea pune o povară asupra executării unor bugete locale în următorii ani. Impactul acestor arierate asupra bugetelor locale comportă **un risc fiscal redus** ca pondere în suma totală a cheltuielilor și ca pondere în PIB, însă existența permanentă a arieratelor impune întreprinderea unor măsuri în sensul neadmiterii lor.

Totuși creșterea accentuată a prețurilor la resursele energetice ar putea pune o presiune asupra bugetului în sensul acumulării arieratelor de către instituțiile bugetare.

Graficul nr. 11. Evoluția arieratelor la cheltuieli ale APL

2.1.3. Recreditarea și garanțiile acordate de la bugetul de stat APL

Situația curentă

Începând cu anul 2004 și până în prezent au fost implementate diverse proiecte investiționale în teritoriu în domeniul energetic, construcția locuințelor sociale și dezvoltarea serviciilor de aprovizionare cu apă și canalizare, finanțate din surse externe prin operațiunea de recreditare de stat. Astfel, 27 de autorități publice locale (APL) au beneficiat de împrumuturi recreditate în cadrul proiectelor investiționale. Soldul datoriilor APL la situația din 30.09.2023 constituia 474,5 mil. lei (0,15% din PIB), inclusiv datoria cu termen de achitare expirat constituie 6,7 mil. lei sau 1,4% din volumul total al soldului datoriei.

Tabelul nr. 4. Soldul garanțiilor emise de APL, inclusiv datoria cu termen de achitare expirat a beneficiarilor și APL pe împrumuturile contractate în cadrul proiectelor investiționale (mil. lei)

	31.12.2021			31.12.2022			30.09.2023		
	Soldul datoriilor beneficiarilor	Datoria expirată a beneficiarilor	Datoria expirată APL față de MF	Soldul datoriilor beneficiarilor	Datoria expirată a beneficiarilor	Datoria expirată APL față de MF	Soldul datoriilor beneficiarilor	Datoria expirată a beneficiarilor	Datoria expirată APL față de MF
Garanțiile emise de APL pe împrumuturile recreditate	241,4	2,6	4,0	255,0	8,0	7,4	237,6	9,2	6,7
Garanțiile emise de APL pe împrumuturile interne	0,4	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0
Garanțiile emise de APL pe împrumuturile externe	552,9	0,0	0,0	510,3	0,0	0,0	449,3	0,0	0,0
TOTAL	794,7	2,6	4,0	765,6	8,0	7,4	687,1	9,2	6,7

Soldul garanțiilor emise pe împrumuturile recreditate, împrumuturile interne și externe de către APL la situația din 30.09.2023 constituie suma de 687,1 mil. lei (0,2% din PIB), micșorându-se față de sfârșitul anului 2022 cu 78,5 mil. lei ce constituie o diminuare de cca 10,3%. De asemenea se atestă că datoriile expirate ale beneficiarilor au o evoluție ascendentă fiind condiționată de neexecutarea graficelor de rambursare a datoriilor, precum și fluctuațiile cursului valutar.

Riscurile bugetar-fiscale identificate aferente recreditării APL și acordării garanțiilor de către acestea sunt:

- riscul de schimb valutar;
- estimări nerealiste a veniturilor la adoptarea deciziei de angajare a împrumutului, ca rezultat supraîndatorarea bugetelor locale;
- insolvența Regiilor Apă-Canal, beneficiari de împrumuturi recreditate, garantate de APL.

Măsuri de atenuare a riscurilor

- analiza riguroasă ex-ante de către Ministerul Finanțelor și evaluarea ex-post angajării împrumuturilor de către APL.

2.1.4. Riscurile asociate întreprinderilor municipale

Situația curentă

Pe parcursul anilor 2004-2013 în cadrul implementării proiectelor investiționale în domeniul dezvoltării serviciilor de aprovizionare cu apă și de canalizare, 8 Regii Apă-Canal (întreprinderi municipale și/sau societăți comerciale cu capital integral sau majoritar municipal) au beneficiat de finanțare prin operațiunea de recreditare de stat din surse externe la condiții financiare avantajoase. Suma împrumuturilor recreditate în acest scop constituie cca 19,0 mil. dolari SUA.

În pofida acestui fapt, Regiile Apă-Canal întâmpină greutăți la rambursarea împrumuturilor contractate și solicită restructurarea acestora. Motivele principale invocate fiind, neajustarea la timp a tarifului pentru serviciile de aprovizionare cu apă și canalizare, pierderi de apă în rețea, deprecierea monedei naționale în anii 2014-2015 etc. Astfel, la situația din 30.09.2023 soldul datoriilor întreprinderilor municipale pe împrumuturile recreditate constituie circa 237,6 mil. lei (0,1% din PIB), inclusiv datoriile cu termen de achitare expirat – 9,2 mil. lei sau 3,9% din volumul total al soldului. În vederea gestionării riscului respectiv, datoriile au fost restructurate prin semnarea acordurilor adiționale la Contractele de recreditare. Măsura respectiva va oferi posibilitatea beneficiarilor de a redistribui plăți anuale reieșind din posibilitățile întreprinderii și de a onora datoria față de buget. Totodată, este de menționat faptul că, în perioada anilor 2020-2022 a fost inițiat procesul de insolabilitate față de 2 întreprinderi municipale (S.A. „Regia Apă-Canal Soroca”, Î.M. „Apă Canal Bălți”) beneficiari recreditării de stat.

Situațiile descrise mai sus reprezintă **riscuri bugetar-fiscale directe pentru bugetul de stat**, deoarece aceste împrumuturi de stat externe au fost contractate de către Republica Moldova și sunt rambursate din bugetul de stat, indiferent de onorarea obligațiunilor financiare angajate de către beneficiarii recreditați prin operațiunea de recreditare.

Măsurile de atenuare a riscurilor descrise impun implicarea autorităților publice locale în redresarea situației economico-financiare a operatorilor apă-canal, revizuirea tarifelor pentru serviciile de aprovizionare cu apă și canalizare.

2.2 Riscuri, asociate întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat

Prezentare generală și evoluții recente

Pentru a evalua riscurile bugetar-fiscale asociate întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat au fost supuse analizei rezultatele financiare, obținute în anul 2022:

- 99 întreprinderi de stat (Î.S.);
- 16 societăți comerciale (S.C.) cu capital majoritar de stat (50%+1 acțiune);
- 15 societăți comerciale (S.C.) cu capital integral de stat (100% cota statului).

În rezultatul activității economice în anul 2022, întreprinderile de stat au înregistrat, în ansamblu un profit brut în mărime de 881,4 mil. lei, fiind cu 46,0 mil. lei mai mare comparativ cu anul 2021, iar societățile comerciale au înregistrat 698,6 mil. lei profit net, fiind cu 653,7 mil. lei mai mic comparativ cu valoarea aferentă anului 2021. Cuantumul impozitelor și taxelor achitate de către entitățile cu capital integral sau majoritar de stat în *total venituri ale bugetului public național din impozite și taxe constituie circa 4,9 la sută*.

Principalii indicatori agregați ai entităților analizate se prezintă în tabelul de mai jos.

Tabelul nr. 5. Informația consolidată a principalilor indicatori financiari ai întreprinderilor de stat societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat, conform situațiilor financiare
(mil. lei)

Total	Întreprinderi de stat			Societăți comerciale			TOTAL
	01.01.2022	31.12.2022	abaterea	01.01.2022	31.12.2022	abaterea	la 31.12.2021
1	2	3	4=3-2	5	6	7=6-5	8=3+6
Active	28 707,7	31 178,7	+2 471,0 ⁵	20 054,8	31 433,5	+11 378,7 ⁶	62 612,2
Capital propriu	15 188,5	19 609,0	+4 420,5 ⁷	11 792,3	19 239,5	+7 447,2	38 848,5
Capital social și neînregistrat	5 344,1	5 498,0	+154,0	4 219,4	11 766,4	+7 547,0 ⁸	17 264,4
Total creanțe și alte active (imobilizate/circulante)	2 145,6	2 215,3	+69,7	4 315,8	7 607,9	+3 292,1	9 823,2
Datorii (pe termen lung și curente)	13 448,0	11 244,3 ⁹	-2 203,7 ¹⁰	8 147,1	8 174,1 ¹¹	+3 846,0	23 264,4

⁵ Majorarea activelor întreprinderilor de stat a fost influențată în mare parte de majorarea activelor Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor” (Î.S. „ASD”) cu 1424,4 mil. lei, din care 1685,3 mil. lei (79,9%) reprezintă majorarea imobilizărilor corporale față de 01.01.2021, și anume a celor în curs de execuție care reprezintă drumuri primite în gestiune pentru reconstrucție și/sau construcție în curs de execuție.

⁶ Majorarea activelor societăților comerciale monitorizate a fost influențată în mare parte de majorarea activelor, în anul 2021 comparativ cu anul 2020, la S.A. „EnergoCom” cu 1705,8 mil. lei, Loteria Națională a Moldovei cu 119,9 mil. lei și S.A. „RED Nord” cu 40,7 mil. lei.

⁷ Micșorarea capitalului propriu per total întreprinderi de stat a fost condiționată preponderent de micșorarea rezervelor față de 01.01.2021 cu 6974,6 mil. lei (în special la Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor” cu 6952,1 mil. lei).

⁸ Majorarea valorii capitalului social per total societăți comerciale monitorizate se datorează majorării capitalului social în anul 2021 la S.A. „EnergoCom” cu 307,1 mil. lei și la S.R.L. „Arena Națională” cu 67,7 mil. lei.

⁹ Din totalul datoriilor întreprinderilor de stat, la situația din 31.12.2022, 73,9% revin datoriilor pe termen lung, în componența cărora se include de asemenea valoarea terenurilor primite în gestiune economică și care, conform Standardelor Naționale de Contabilitate și Planului general de conturi contabile, se înregistrează la compartimentul „datorii pe termen lung”. Totodată, 11 244,4 mil. lei (din totalul datoriilor pe termen lung în mărime de 8 306,5 mil. lei) reprezintă datorii pe termen lung înregistrate de Î.S. „ASD”, din care 4075,4 mil. lei se referă la finanțări și încasări cu destinație specială pe termen lung în cadrul activității Proiectului de Susținere al Programului în Sectorul Drumurilor și Proiectului Îmbunătățirii Drumurilor Locale, finanțate din sursele BERD, BEI, CE și BM.

¹⁰ Majorarea datoriilor totale a fost influențată în mare parte de majorarea datoriilor totale ale Î.S. „ASD” în mărime de 6 637,4 mil. lei reprezintă majorarea finanțărilor și încasărilor cu destinație specială pe termen lung în cadrul Proiectului de Susținere al Programului în Sectorul Drumurilor și Proiectului Îmbunătățirii Drumurilor Locale).

¹¹ Din totalul datoriilor societăților comerciale, în mărime de 7 599,9 mil. lei sau 63,2% revin datoriilor pe termen lung, în componența cărora se include de asemenea valoarea terenurilor primite în gestiune economică și care nu generează careva costuri pentru entități. Totodată din totalul datoriilor pe termen lung în mărime de 12 020,1 mil. lei reprezintă datoriile pe termen lung înregistrate de S.A. „Termoelectrica” și S.A. „EnergoCom”.

Total	Întreprinderi de stat			Societăți comerciale			TOTAL
	01.01.2022	31.12.2022	abaterea	01.01.2022	31.12.2022	abaterea	la 31.12.2021
1	2	3	4=3-2	5	6	7=6-5	8=3+6
Venituri din vânzări	3 508,9	5 010,2	+1 501,3	17 552,9	28 402,7	+10 849,8	33 412,9
Costul vânzărilor	2 673,5	4 128,7	+1 455,2	16 200,5	27 704,1	+11 503,6	31 832,8
Cheltuieli, alte decât costul vânzărilor	1 013,5	1 097,6	+84,1	1 348,0	1 311,6	-36,4	2 409,2
Rezultat total: profit net (pierderi nete) al perioadei de gestiune, din care:	19,7	-27,5	-47,2	313,5	53,6	-259,9	26,1
<i>Cu profit</i>	212,0	220,1	+8,1	486,3	500,1	+13,1	720,2
<i>Cu pierderi</i>	202,9	247,6	+44,7	172,8	446,5	+273,7	691,1
Achitățile impozitelor și taxelor în BPN ()	985,5	1 211,7	+226,2	1 091,7	1 471,5	379,8	2 683,2
Datorii față de BPN	94,1	85,4	-8,7	1,9	1,5	-0,4	86,9
Dividende/defalcări încasate la bugetul de stat din profitul net obținut în 2021 (la situația din 28.10.2022)	85,9 (>200% executare față de plan)			215,5 (152,9% executare față de planul)			301,8

În particular se atestă, că din totalul entităților analizate, 91 entități sau 131,9% au activat cu profit în anul 2022, suma căruia a constituit 720,2 mil. lei, 35 entități cu capital de stat sau 59,7% din entități au generat pierderi, suma cărora a constituit 694,1 mil. lei. **Pierderi nete mai mari de 1 milion lei** se înregistrează la **13 întreprinderi de stat** (sau 54,2% din numărul întreprinderilor (24) ce înregistrează pierderi) și **4 societăți comerciale** (sau 34,6% din numărul societăților ce înregistrează pierderi), din care cele mai mari pierderi se înregistrează la:

- S.A. „Termoelectrica” - 232,9 mil. lei (față de 177,9 mil. lei profit net înregistrat în anul 2021);
- Î.S. „Moldelectrica” - 104,3 mil. lei (față de 54,3 mil. lei profit net înregistrat în anul 2021);
- S.A. „CET-Nord” - 167,1 mil. lei (față de 17,3 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2021);
- Î.S. „Moldtranselectro” - 50,5 mil. lei (față de 20,0 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2021);
- Î.S. pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „Moldatsa” - 36,5 mil. lei (față de 3,1 mil. lei profit net înregistrat în anul 2021);
- S.A. „Franzețuța” - 19,1 mil. lei (față de 12,5 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2021);
- Î.S. „Poșta Moldovei” - 18,1 mil. lei (față de 10,9 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2021);
- Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești” - 14,4 mil. lei (față de 10,5 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2021);
- S.A. pentru achiziționarea, prelucrarea și livrarea metalelor feroase și neferoase „Metalferos” - 13,2 mil. lei (față de 29,7 mil. lei profit net înregistrat în anul 2021);
- S.A. „Drumuri Ialoveni” - 4,1 mil. lei (față de 6,6 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2021);
- S.A. „Răut” - 3,7 mil. lei (față de 9,5 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2021);
- Î.S. „Organizația Concertistică și de Impresariat „Moldova-Concert” - 5,0 mil. lei (față de 1,1 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2021);
- Î.S. „Centrul de pregătire a specialiștilor pentru Armata Națională” - 5,0 mil. lei (față de 2,2 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2021).

Tabelul nr. 6. Situația financiară a entităților economice cu capital de stat în anul 2022

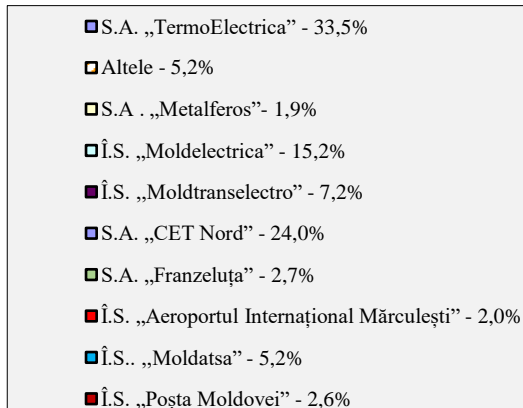
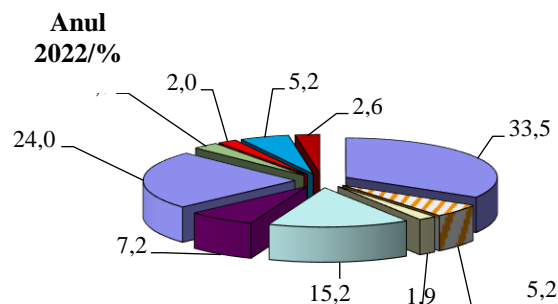
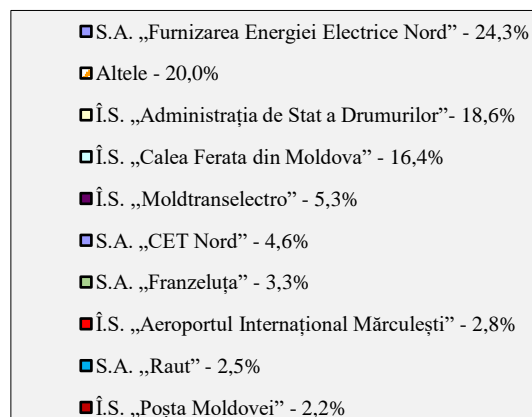
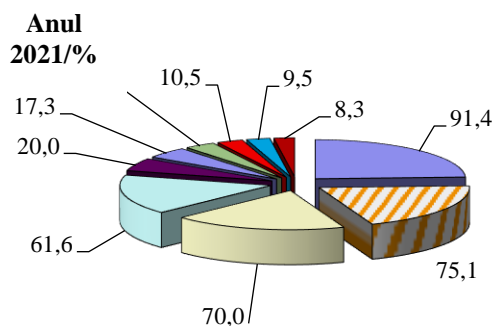
Entități economice	Numărul entităților supuse analizei	Au activat cu pierderi			Au activat cu profit			Rezultat financiar nul	
		numărul ent. ec.	ponderea, %	suma, mil. lei	numărul ent. ec.	ponderea, %	suma, mil. lei	numărul ent. ec.	ponderea, %
1	2	3	4=3/2*100	5	6	7=6/2*100	8	9	10=9/2*100
Î.S.	99	24	24,2	247,6	73	73,8	220,1	2	2
S.C.	31	11	35,5	446,5	18	58,1	500,1	2	6,4
Total entități	130	35	59,7	694,1	91	131,9	720,2	4	8,4

Din 35 entități care au activat cu pierderi în anul 2022, pierderile din **sectorul energetic și de termoficare** (S.A. „CET-Nord”, S.A. „Termoelectrica”, Î.S. „Moldelectrica” și Î.S. „Moldtraselectro”) constituie 79,9% sau 554,8 mil. lei din suma totală a pierderilor înregistrate, precum și din **sectorul transporturilor** (Î.S. „Moldatsa” și Î.S. Aeroportul Internațional „Mărculești”) constituie 7,3% sau 50,9 mil. lei. În acest sens, pierderilor nete a entităților respective constituie 87,2% din suma totală a pierderilor nete înregistrate.

La fel, se remarcă că 66,7% (sau 3 entități din 9) din domeniul irigației și gospodăririi apelor înregistrează pierderi nete pe perioada de gestiune.

Totodată, în anul 2022, 4 entități cu capital de stat din sectorul energetic și de termoficare (S.A. „EnergoCom”, Î.S. „Nodul Hidroenergetic Costești”, S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” și S.A. „Red-Nord”) au înregistrat **profit net în mărime totală de 258,7 mil. lei**, ceea ce constituie 35,9% din total profit net obținut de către 91 entități în 2022.

Diagrama nr. 12. Întreprinderile de stat și societățile comerciale care au înregistrat pierderi nete (mil. lei/% din pierderi)

La fel, se atestă că 41 entități sau 75,3% din entitățile supuse monitorizării, înregistrează în anul 2022 pierderi din activitatea operațională, **fapt ce relevă riscuri sporite privind activitatea entităților**, întrucât acestea nu generează rezultat pozitiv din activitatea de bază. **Cele mai considerabile pierderi din activitatea operațională** au fost înregistrate de:

- S.A. „Termoelectrica” - 249,4 mil. lei;
- S.A. „CET Nord” - 176,5 mil. lei;
- Î.S. „Moldelectrica” - 83,5 mil. lei;
- Î.S. pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „Moldatsa” - 38,7 mil. lei;
- Î.S. Organizația Concertistică și de Impresariat „Moldova-Concert” - 33,8 mil. lei;
- S.A. „Metalferos” - 21,6 mil. lei;
- S.A. „Franzeluța” - 18,9 mil. lei;
- Î.S. „Poșta Moldovei” - cu 15,4 mil. lei;
- Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești” - 12,1 mil. lei;
- S.A. „Răut” - 5,2 mil. lei;
- Î.S. „Centrul de pregătire a specialiștilor pentru Armata Națională” - 5,0 mil. lei;
- S.R.L. „Arena Națională” - 5,0 mil. lei;
- S.A. Centrul Internațional de Expoziții „Moldexpo” - 4,7 mil. lei;
- Î.S. „Direcția Nodului Hidroenergetic Costești-Stânca” - 2,7 mil. lei etc.

De asemenea, **38 entități economice** înregistrează la 31.12.2022 *o depășire a capitalului social față de capitalul propriu*, din care **12 întreprinderi de stat cu capital de stat înregistrează o valoare negativă a capitalului propriu** (datoria acumulării pierderilor neacoperite ale anilor precedenți și înregistrării pierderilor nete a perioadei de gestiune semnificative).

Cele mai considerabile valori negative ale capitalului propriu fiind înregistrate de:

- Î.S. „Moldtranselectro” - 140,5 mil. lei (mai mult de 6 ani);
- Î.S. „Direcția Nodului Hidrotehnic Costești-Stânca” - 13,2 mil. lei;
- Î.S. „Stațiunea Didactico-Experimentală din Petricani” - 3,9 mil. lei (5 perioade consecutive);
- Î.S. „Brănești” - 3,3 mil. lei (5 perioade consecutive);
- Î.S. Institutul de Cercetare, Proiectare și Tehnologie „Energoproiect” - 2,2 mil. lei (mai mult de 2 ani);
- Î.S. „Stațiunea Tehnică de Irigare Ungheni” - 1,8 mil. lei (mai mult de 2 ani);
- Î.S. „Casa de comerț” - 1,3 mil. lei (4 perioade consecutive).

Potrivit Legii cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală/Legii privind societățile pe acțiuni, dacă la expirarea celui de-al treilea an financiar consecutiv, valoarea capitalului propriu al entității, potrivit bilanțului anual al acesteia, va fi mai mică decât mărimea capitalului social, se impune necesitatea întreprinderii măsurilor conform cadrului legal (reducerea capitalului social, aporturi în numerar, dizolvare etc.). La majoritatea entităților din cele 38 menționate anterior, depășirea capitalului social față de capitalul propriu a fost atestată în mai multe perioade consecutive, ceea ce poate crea dificultăți în desfășurarea activității economice normale a entităților, dacă nu se vor întreprinde acțiuni de redresare. **Respectiv, anumite măsuri cu privire la activitatea ulterioară a societăților prenotate sunt necesare de întreprins pentru a diminua riscurile fiscale aferente.**

De asemenea, la sfârșitul anului 2022, din numărul total al societăților comerciale, 3 societăți comerciale (S.A. „Drumuri Ialoveni”, S.A. „Drumuri Edineț” și S.A. „Drumuri Soroca”) la situația din 31.12.2022 au înregistrat un capital propriu mai mic decât capitalul social și neînregistrat.

Totodată, se remarcă că, la finele anului 2022, se atestă o creștere a capitalului social și neînregistrat al societăților comerciale cu 406,0 mil. lei, față de începutul anului 2022, precum și a altor elemente de capital propriu cu 1,7 mil. lei, potrivit situațiilor financiare prezentate de către entități.

Majorarea capitalului social per total societăți comerciale a fost condiționată de majorarea capitalului social în anul 2022 la următoarele entități: la S.A. „EnergoCom” cu 7476,8 mil. lei,

la Î.S. „Calea Ferată din Moldova” cu 153,4 mil. lei, la S.R.L. „Arena Națională” cu 69,6 mil. lei, la S.A. „Loteria Națională a Moldovei” cu 0,4 mil. lei și la S.A. „Cartuș” cu 0,3 mil. lei.

Prin urmare, s-a constatat că, la situația din 31.12.2022, la 107 entități economice cu capital de stat sau 85,5% din totalul entităților monitorizate, datoriile curente depășesc activele circulante, fapt ce semnaleză o capacitate redusă de plată, respectiv un dezechilibru financiar al entității pe termen scurt, or în acest caz urmează a fi întreprinse măsuri ținute spre diminuarea datoriilor curente, inclusiv prin reeșalonarea acestora, precum și alte măsuri orientate spre impulsivarea activității entităților, încheierea de noi contracte, atragerea de noi clienți, ceea ce va aduce plus valoare activității entităților. La fel, entitățile comerciale care înregistrează active nete negative pe o perioadă mai mult de 2 ani, urmează să adopte una din decizii în privința capitalului social: reducerea capitalului social sau majorarea valorii activelor nete prin efectuarea de către acționari a societăților a unor sporuri suplimentare în modul prevăzut de statut, dizolvarea/transformarea entităților în altă formă juridică.

Suplimentar se va ține cont de, prevederile Legii nr.18/2020 cu privire la modificarea Legii privind societățile pe acțiuni, ce se aplică din 01.01.2021, capitalul social al societăților pe acțiuni nu poate fi mai mic de 600 000 de lei, iar creșterea se va efectua gradual. Astfel, la nivelul anului 2021, capitalul social al societății pe acțiuni nu poate fi mai mic de 120 000 de lei, iar la sfârșitul anului 2022 de 360 000 lei;

Analiza solvabilității celor mai mari întreprinderi de stat/societăți comerciale.

În contextul evaluării și analizei riscurilor bugetar-fiscale aferente activității economico-financiare a entităților comerciale, a fost efectuată analiza detaliată a principalilor indicatori financiari a celor mai mari întreprinderi de stat/societăți comerciale, selectate după mărimea activelor, datoriilor înregistrate și veniturilor din vânzări.

Astfel, se atestă că veniturile din vânzări totale ale entităților menționate în tabelul 3 reprezintă 76,1% din veniturile din vânzări înregistrate în anul 2022 de către 130 entități monitorizate, activele acestora reprezintă 90,1% din totalul activelor entităților monitorizate, iar datoriile (curente și pe termen lung) – 93,1% din suma datoriilor totale ale entităților. Situațiile financiare individuale ale entităților respective, precum și rapoartele de audit pot fi vizualizate pe pagina oficială a Agenției Proprietății Publice la compartimentul Entități din administrarea Agenției Proprietății Publice.

Tabelul nr. 7. Analiza principalilor indicatori financiari aferenți activității unor întreprinderi de stat/ societăți comerciale, la 31.12.2022

Nr. d/o	Denumirea entității	Active, mil. lei	Datorii, mil. Lei	Provizioane, mil.lei	Venituri din vânzări, mil. lei	Profit net (pierdere netă), mil. lei	Lichiditatea curentă ¹² , coef.	Marja profitului operațional ¹³ , %	Levierul financiar ¹⁴ , coef.
1.	Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”	18 479,0	6 637,4	11,1	1,2	2,7	1,47	0,43	1,56
2.	S.A. „Termoelectrica” ¹⁵	5 536,8	4 253,1	31,3	4 640,6	-232,9	1,60	-5,37	4,42
3.	S.A. „Moldtelecom”	5 256,0	953,0	52,4	1 595,1	39,9	0,35	4,62	1,24
4.	Î.S. „Calea Ferată din Moldova”	4 076,7	846,7	-	1 282,8	62,1	2,33	3,92	1,26
5.	S.A. „Red-Nord” ¹⁶	2 986,5	342,1	6,8	741,6	69,4	1,08	7,47	1,13
6.	Î.S. „Moldelectrica” ¹⁷	2 691,3	1 407,0	259,6	1 217,7	-104,3	1,74	-6,86	2,63
7.	S.A. „CET-Nord” ¹⁸	762,4	628,8	-	649,1	-167,1	0,63	-27,2	5,71

¹² Se calculează ca raport dintre activele circulante și datoriile curente ale întreprinderii. Nivelul acestui indicator trebuie să fie mai mare de 1.

¹³ Se calculează ca raport dintre rezultatul din activitatea operațională și veniturile din vânzări ale întreprinderii. Nivelul acestui indicator trebuie să depășească rata dobânzii pentru creditele contractate.

¹⁴ Se calculează ca raport dintre activele totale și capitalul propriu al întreprinderii. Nivelul acestui indicator trebuie să fie mai mic ca 2.

Nr. d/o	Denumirea entității	Active, mil. lei	Datorii, mil. Lei	Provizioane, mil.lei	Venituri din vânzări, mil. lei	Profit net (pierdere netă), mil. lei	Lichiditatea curentă ¹² , coef.	Marja profitului operațional ¹³ , %	Levierul financiar ¹⁴ , coef.
8.	S.A. „Combinatul de Vinuri Cricova”	643,3	310,9	11,1	360,2	11,0	1,06	2,54	2,0
9.	Î.S. „Modtranselectro” [*]	602,1	742,6	-	-	-50,5	0,86	(nu înregistrează venituri din vânzări)	-0,43
10.	Î.S. „Fabrica de Sticlă din Chișinău”	536,5	63,5	8,6	534,6	49,9	2,02	10,77	8,37
11.	Î.S. „Poșta Moldovei”	564,7	377,3	20,0	462,4	-18,1	0,79	-3,33	3,37
12.	S.A. „Metalferos”	371,7	3,8	0,3	217,0	-13,2	128,52	-9,95	1,01
13.	S.A. „EnergoCom” [*]	12 163,4	4 126,5	47,9	8 748,4	142,5	14,49	0,78	1,52
14.	S.A. „Barza Albă”	390,2	44,7	-	53,6	8,1	10,65	15,66	1,13
15.	S.A. „Franzeluța”	313,4	64,5	-	678,5	-19,1	2,60	-2,78	1,26
16.	Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești”	290,4	69,0	-	15,4	-14,4	0,43	-78,57	1,31
17.	Î.S. pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „MoldATSA”	201,2	12,9	7,5	111,9	-36,5	4,6	-34,58	1,11
18.	S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” [*]	554,5	505,4	22,2	2 844,2	34,3	1,09	1,18	20,67
19.	Î.S. „Radiocomunicații”	164,2	8,7	-	57,4	1,0	11,50	-0,52	1,06
20.	Î.S. Combinatul de Vinuri de calitate „Mileștii Mici”	135,4	8,6	1,8	37,8	2,3	11,65	7,67	1,08
21.	Î.S. . Institutul de Tehnică Agricolă „Mecagro”	349,0	294,5	-	91,1	1,7	28,86	1,76	6,4

^{*} entități din sectorul energetic și de termoficare

În rezultatul analizei activității economico-financiare a entităților monitorizate, se remarcă, că conflictul militar din Ucraina a avut efecte negative asupra activității întreprinderilor din sectorul public, ce a determinat reducerea considerabilă a veniturilor din vânzări și diminuarea profitului net, precum și obținerea pierderilor nete de către majoritatea entităților cu capital de stat. Republica Moldova nu are resurse energetice proprii și este practic complet dependentă de importurile de combustibili.

Totodată, ultimele evoluții de pe piețele regionale de energie cauzate de războiul din Ucraina au pus în pericol securitatea energetică a țării. Pentru Republica Moldova, anul economic 2022 a fost marcat de o inflație fără precedent și de creșterea prețurilor la resursele energetice. Consecințele războiului din Ucraina și criza energetică au determinat o creștere a inflației și o explozie a prețurilor la toate produsele și serviciile, inclusiv majorarea tarifelor la gaze naturale, energia termică și energia electrică. Creșterea prețurilor a afectat în mod serios nivelul de plată a populației pentru serviciile energetice. Aceste evoluții au afectat în mod direct și activitatea entităților comerciale, punând presiuni semnificative asupra fluxurilor de numerar al entităților monitorizate. În urma instituirii stării de urgență de asediu și de război în Republica Moldova, ca urmare a declanșării conflictului militar din Ucraina a avut loc creșterea prețurilor la resursele energetice, care au provocat creșterea prețurilor în întreaga regiune europeană.

Urmare a analizei detaliate efectuate, rezultă că indicatorii înregistrați în anul 2022 de Î.S. „Fabrica de Sticlă din Chișinău”, Î.S. Institutul de Tehnică Agricolă „Mecagro” și Î.S. „Radiocomunicații”, Î.S. „Calea Ferată din Moldova”, Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor” și Î.S. Combinatul de Vinuri de calitate „Mileștii Mici”, S.A. „Moldtelecom”, S.A. Combinatul de Vinuri „Cricova”, S.A. „RED Nord”, S.A. „Loteria Națională a

Moldovei”, S.A. „Energocom”, S.A. „Barza Albă” și S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” sunt pozitivi și nu prezintă riscuri bugetar-fiscale imediate din punct de vedere al activității desfășurate.

Un nivel înalt de lichiditate a fost înregistrat la Î.S. „Fabrica de Sticlă din Chișinău”, Î.S. Institutul de Tehnică Agricolă „Mecagro”, Î.S. pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „Moldatsa”, Î.S. „Radiocomunicații”, Î.S. „Calea Ferată din Moldova”, Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor” și Î.S. Combinatul de Vinuri de calitate „Mileștii Mici”, S.A. „Metalferos”, S.A. „Barza Albă” și S.A. „EnergoCom”. În această situație, este importantă elaborarea unei politici de gestiune eficientă a stocurilor, caracteristică domeniului de activitate pe care îl desfășoară entitatea, pentru a evita formarea unor stocuri excesive de produse/mărfuri și a producției în curs de execuție pe viitor, și de asemenea, îmbunătățirea politicii de gestiune a creanțelor comerciale ce va permite recuperarea acestora și obținerea de lichidități.

Cu toate acestea se remarcă că rata lichidității curente la Î.S. „Poșta Moldovei”, Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești”, Î.S. „Moldtraselectro”, S.A. „Moldtelecom” și S.A. „CET-Nord” este sub nivelul minim recomandat (1), ceea ce poate cauza dificultăți în achitarea datoriilor curente, și anume: diminuarea considerabilă a veniturilor din vânzări, înregistrarea pierderilor din activitatea operațională, creșterea pierderilor nete.

Luând în considerare indicatorii analizați ai activității economico-financiare a întreprinderii **Î.S. „Radiocomunicații”**, putem constata că: în anul 2022 nivelul principalilor indicatori economico-financiar au înregistrat valori acceptabile și rezonabile, starea financiară economică a întreprinderii a fost stabilă pe parcursul anului 2022. Mărimea coeficientului lichidității curente a alcătuit 11,50, fapt ce confirmă că entitatea dispune de active circulante în volum suficient pentru stingerea datoriilor curente și poate să-și achite obligațiile curente, pe măsură ce devin scadente, totodată marja negativă a profitului operațional (0,52) poate crea dificultăți în desfășurarea ulterioară a activității dacă măsuri de redresare nu se întreprind. Prin urmare este importantă îmbunătățirea politicii de gestiune a creanțelor comerciale ce va aduce la recuperarea acestora și obținerea de lichidități.

Importanța bilanțului în analiza financiară constă în faptul că servește determinarea marjei de securitate financiară prin intermediul fondului de rulment, care permite întreprinderii să facă față riscurilor pe termen scurt, garantând nivelul solvabilității acesteia.

Deopotrivă, o situație mai puțin favorabilă sub aspectul obținerii rezultatului financiar negativ în anul 2022 se înregistrează la S.A. „Termoelectrica”, S.A. „Franzeleuța”, Î.S. „Poșta Moldovei”, Î.S. „Modtraselectro”, S.A. „CET-Nord”, Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești”, Î.S. „Moldelectrica”, Î.S. pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „Moldatsa” și S.A. „Metalferos”.

În particular, Î.S. „Modtraselectro” în anul 2022 înregistrează pierderi nete și pierderi a rezultatului din activitatea operațională în mărime de 50,5 mil. lei, situația fiind una alarmantă, respectiv o marjă negativă a profitului operațional, precum și generarea pierderilor nete. La fel, se remarcă că rata lichidității curente este sub nivelul minim recomandat, ceea ce prezintă dificultăți în achitarea datoriilor curente, neînregistrarea veniturilor va genera pierderi, în activitatea curentă a entității.

O situație nefavorabilă sub aspectul obținerii rezultatului financiar negativ se înregistrează la S.A. „Franzeleuța” care în anul 2022 a generat pierderi nete în mărime de 19,1 mil. lei, față de 12,5 mil. lei, pierderea netă obținută în anul precedent, precum și înregistrarea marjei profitului negativă în rezultatul activității operaționale. Respectiv, societatea înregistrează pierderi din activitatea de bază desfășurată, o rată a lichidității curente peste limita maximă recomandată, ceea ce poate semnala că o parte din mijloacele de plată sunt înghețate în stocuri care nu aduc venit.

Cauza principală, care a generat obținerea de către societate a pierderilor pentru perioada de activitate a anilor 2020-2022, este depistarea cheltuieli ineficiente, precum și majorarea cheltuielilor din activitatea operațională.

Activitatea **Î.S. „Poșta Moldovei”** în anul 2022 se apreciază ca fiind una negativă, având în vedere generarea pierderilor nete, neluând în seamă creșterea veniturilor din vânzări cu 36,9 mil.

lei. Entitatea a generat pierderi din activitatea operațională în mărime de 15,4 mil. lei, ceea ce poate genera anumite riscuri fiscale. Înregistrarea unei marje negative a profitului operațional poate crea dificultăți în desfășurarea ulterioară a activității dacă măsuri de redresare nu se întreprind. Levierul financiar al entității în mărime de 3,37, a fost cauzat în special de înregistrarea sumelor considerabile aferente avansurilor primite curente pentru serviciile ce urmează a fi prestate, precum și a valorii terenurilor aflate în gestiunea economică a întreprinderii, sume care de altfel nu generează costuri suplimentare (dobânzi) pentru întreprindere. Riscul de lichiditate este unul major în contextul în care întreprinderea înregistrează un coeficient sub nivelul minim recomandat, ceea ce ar crea imposibilitatea de a-și achita obligațiile de plată, în momentul în care acestea survin în condiții normale de activitate. Întreprinderea își gestionează nevoile de lichiditate, prognozează intrările și ieșirile de numerar datorate în activitatea de zi cu zi, monitorizând plățile programate în scopul acoperirii datoriilor financiare.

Conform conceptului de organizare structurală a Î.S. „Poșta Moldovei” la nivel teritorial urmează a fi efectuată reorganizarea entității conform proiectului Hotărârii Guvernului cu privire la reorganizarea Întreprinderii de Stat „Poșta Moldovei”.

O situație similară se atestă și la S.A. „**Metalferos**” care la fel, înregistrează pierderi din activitatea operațională, respectiv o marjă negativă a profitului operațional negativ 9,95, precum și generează pierderi nete în mărime de 13,2 mil. lei, ceea ce poate crea dificultăți în desfășurarea ulterioară a activității societății comerciale, dacă măsuri de atenuare nu se întreprind. Cu toate acestea se remarcă că, rata lichidității curente la S.A. „Metalferos” (128,52), depășește nivelul optim recomandat, ceea ce arată că entitatea dispune de active circulante în volum suficient pentru stingerea datoriilor curente.

De asemenea, o situație similară se atestă la **Î.S. pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „Moldatsa”**, care la fel înregistrează pierderi din activitatea operațională, respectiv o marjă a profitului operațional negativă (34,58), precum și generează pierderi nete în mărime de 36,5 mil. lei, ceea ce poate crea dificultăți în desfășurarea ulterioară a activității, în cazul în care nu se vor lua măsuri de ameliorare a situației. Cu toate acestea se remarcă, că rata lichidității curente înregistrată la Î.S. pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „Moldatsa” (4,6), depășește nivelul minim recomandat, ceea ce arată că entitatea dispune de active circulante pentru stingerea datoriilor curente.

Rămâne a fi dificilă situația economico-financiară pentru anul 2022 și la **Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești”**, care înregistrează pierderi nete, pierderi din activitatea operațională, la fel înregistrează marjă a profitului operațional negativă (78,57), ceea ce poate crea dificultăți în desfășurarea ulterioară a situației dacă nu se vor opera măsuri de redresare a situației.

Totodată, indicatorii de rentabilitate ai întreprinderii înregistrează un nivel scăzut, nivelul de lichiditate al întreprinderii necesită a fi majorat, precum și eforturi suplimentare sunt necesare de întreprins pentru înregistrarea rezultatului pozitiv din activitatea operațională. Nivelul lichidității curente se poziționează sub limita minimă recomandată, ceea ce poate crea dificultăți la onorarea obligațiilor curente.

Urmează de remarcat, că în anul 2022 **Î.S. „Calea Ferată din Moldova”**, a înregistrat o îmbunătățire a indicatorilor de rezultat față de anul 2021. Astfel, Î.S. „Calea Ferată din Moldova” a înregistrat o activitate pozitivă, ce s-a caracterizat prin achitarea datoriilor istorice față de personal, cât și obținerea profitului net în mărime de 62,1 mil. lei față de pierdere netă înregistrată în anul precedent în mărime de 61,6 mil. lei. Obținerea rezultatului pozitiv din activitatea operațională se datorează, în special, depășirii ritmului veniturilor din vânzări asupra ritmului costurilor din vânzări.

Astfel, în anul 2022, ca rezultat al înregistrării profitului brut în mărime de 160,9 mil. lei și a cheltuielilor operaționale în mărime de 70,8 mil. lei, Î.S. „Calea Ferată din Moldova” a finalizat anul financiar cu profit din activitatea operațională în mărime de 50,3 mil. lei, față de 137,5 mil. lei pierdere din activitatea operațională înregistrată în anul precedent. De asemenea, se atestă că la finele anului 2022, întreprinderea înregistrează o creștere a activelor comparativ cu începutul anului, o creștere a capitalului propriu, a datoriilor pe termen lung și o reducere datoriilor curente.

Rata autonomiei globale și coeficientul de atragere a surselor împrumutate la întreprindere se încadrează în limitele recomandate.

Tabelul nr. 8. Analiza dinamicii indicatorilor de rezultat a Î.S. „Calea Ferată din Moldova” în perioada anilor 2017-2022, mil. lei

Nr. d/o	Indicatori economico-financiar	2018	2019	2020	2021	2022	Dinamica
Î.S. „Calea Ferată din Moldova”							
1	active totale	3535.1	3416.6	3968.8	3886.5	4076.7	
2	capital propriu	2965.8	2952.3	3083	3024.1	3230	
3	venituri totale	1097.5	1039.4	610.2	652.3	1302.4	
4	venituri din activitatea operațională	1035.7	993.8	11.1	27.6	19.6	
5	rezultat din activitatea operațională: profit (pierdere)	-72.8	-34.5	-153.4	-87.2	50.3	
6	rezultat din alte activități: profit (pierdere)	-0.3	8	-62.5	25.6	11,9	
7	profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune	-73.1	-26.5	-215.9	-61.6	62.1	

Generalizând informația aferentă indicatorilor de rezultat obținuți pe perioada ultimilor 5 ani, se constată că situația la Î.S. „Calea Ferată din Moldova” este una instabilă din punct de vedere economico-financiar, dat fiind faptul că veniturile totale (din activitatea operațională și din alte activități) nu sunt suficiente pentru acoperirea cheltuielilor totale (din activitatea operațională și din alte activități, care includ și cheltuielile privind achitarea dobânzilor aferente creditelor și împrumuturilor primite).

O situație vulnerabilă și dificilă se atestă la **entitățile din domeniul irigației și gospodăririi apelor**. Astfel, conform rezultatelor economico-financiare în anul 2022, 33,3% entități (3 entități din 9 entități) din domeniul irigației și gospodăririi apelor au înregistrat pierderi din activitatea operațională în mărime de 1,3 mil. lei. Activitatea acestora fiind nerentabilă din punct de vedere economic. În temeiul Hotărârii Guvernului nr. 760/2020, a fost acceptată propunerea Agenției Proprietății Publice privind dizolvarea a 5 întreprinderi, care sunt în prezent în proces de insolabilitate. Condițiile ce au impus aprobarea actului normativ respectiv țin de nivelul redus al capacității de plată, lipsa de activitate și supraîndatorarea continuă a acestora, precum și constatările Curții de Conturi cu privire la multiplele deficiențe, ca de exemplu: exploatarea sistemelor de irigare după normative învechite, distrugerea echipamentelor de irigare, admiterea cheltuielilor excesive în desfășurarea procesului de irigare, urmare faptului că în tehnologii și echipamente nu au fost efectuate investiții și nici îmbunătățit procesul de irigare.

Conform analizei indicatorilor de rezultat, menționăm că întreprinderile de stat din domeniul irigației și gospodăririi apelor înregistrează permanent dificultăți financiare. Potrivit coeficienților de solvabilitate se atestă un risc financiar major de neplată pentru următorii doi ani, ceea ce conduce la insolabilitatea entităților, fapt ce impune necesitatea adoptării unor decizii stringente, întru ameliorarea situațiilor financiare a entităților sau dizolvarea/reorganizarea acestora.

Conform rezultatelor anului 2022 o situație favorabilă se atestă la entitățile din domeniul silviculturii. Astfel, se constată că **din 25 entități cu capital de stat 22 sau 88,0%** din acest domeniul au obținut profit din activitatea operațională în mărime de 56,0 mil. lei, precum și profit net în mărime de 50,0 mil. lei, totodată **3 entități din totalul entităților** au generat pierderi din activitatea operațională în mărime de 1,7 mil. lei (sau 12%). Prin urmare, menționăm că activitatea economico-financiară a acestora nu creează factori considerabili de risc din punct de vedere economic.

Totodată, menționăm că întreprinderile de stat din domeniul silviculturii conform analizei indicatorilor de rezultat pentru anul 2022 înregistrează un nivel redus de risc financiar comparativ cu anii 2020-2021. Obligațiile pe termen lung s-au triplat, în condițiile în care capitalurile proprii au crescut cu 21%, ceea ce a însemnat ca sectorul în ansamblu are un efect de levier mai mare, la fel și profitul net a crescut cu aproximativ 70%. Pe tot sectorul întreprinderilor de stat din domeniul silviculturii, se observă o probabilitate redusă de insolvabilitate.

Analiza activității entităților comerciale din sectorul energetic și de termoficare în anul 2022

Se constată că din 8 entități din sectorul energetic și de termoficare, monitorizate de Ministerul Finanțelor, 4 entități au înregistrat pierderi nete în anul 2022 (S.A. „CET-Nord”, S.A. „Termoelectrica”, Î.S. „Moldelectrica” și Î.S. „Moldtranselectro”) în mărime de 554,8 mil. lei, iar 4 entități din sectorul dat (S.A. „Red – Nord”, S.A. „Energocom”, S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” și Î.S. „Nodul Hidroenergetic Costești”) au înregistrat profit net în mărime totală de 258,8 mil. lei.

Tabelul nr. 9. Mărimea profitului net (pierderii nete) înregistrate de entitățile din sectorul energetic și de termoficare în anii 2021-2022

Nr. d/c	Denumirea entității	2021	2022
		Profit net (pierdere netă), mil. lei	Profit net (pierdere netă), mil. lei
1.	S.A. „Termoelectrica”*	177,9	-232,9
2.	S.A. „Red Nord”*	51,3	69,4
3.	Î.S. „Moldelectrica”*	54,3	-104,3
4.	S.A. „CET-Nord”*	-17,3	-167,1
5.	Î.S. „Moldtranselectro”	-20,0	-50,5
6.	S.A. „Energocom”*	8,7	142,5
7.	S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”	-91,4	34,3
8.	Î.S. „Nodul Hidroenergetic Costești”	37,3	12,6

* Mărimea indicatorului entități de interes public, pentru anii 2021 și 2022 este reflectat potrivit Reglementărilor contabile conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară (SIRF)

În particular, în baza datelor din tab.8 și tab.9, S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” pentru anul 2022 înregistrează o ușoară îmbunătățire comparativ cu situația aferentă anului 2021. Astfel, societatea a generat în anul 2022 profit din activitatea operațională în mărime de 33,6 mil. lei, comparativ cu pierderea în mărime de 91,6 mil. lei generată în anul precedent. Obținerea rezultatului pozitiv din activitatea operațională se datorează, în special, depășirii ritmului creșterii veniturilor din vânzări asupra ritmului creșterii costurilor din vânzări. Astfel, S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” a finalizat anul financiar cu profit net în mărime de 34,3 mil. lei.

Suplimentar, se menționează că S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” înregistrează la situația din 31.12.2022, un coeficient al lichidității curente în mărime de 1,08 depășind valoarea de 1,0 fapt ce confirmă că entitatea poate să-și achite obligațiile curente, pe măsură ce devin scadente, fiind consecința unui fond de rulment pozitiv. Concomitent, se atestă că coeficientul marjei profitului operațional este unul pozitiv, ceea ce reflectă o perspectivă favorabilă sub aspectul lichidității sale. Totodată, urmează a se atrage atenția că societatea înregistrează un coeficient al levierului financiar de 20,67 sau cu 18,67 peste nivelul maxim admisibil (2), situație care poate duce la înrăutățirea autonomiei financiare a societății și creșterea riscului de dependență de sursele străine.

Efectuând analiza economico-financiară a entității s-a constatat că situația entității este favorabilă pentru continuarea activității ei, la fel și valoarea indicatorului riscului de insolvabilitate a entității pentru anul de gestiune 2022, comparativ cu anii 2019-2021 denotă faptul, că entitatea înregistrează o situație favorabilă și un risc moderat de insolvabilitate.

La fel, urmează să remarcăm că activitatea economică a societății pentru semestrul I, 2023 este una favorabilă, ce se caracterizează prin obținerea profitului net în mărime de 173,3 mil. lei.

Drept rezultat al analizei indicatorilor de rezultat și performanță a S.A. „EnergoCom” în anul 2022 se atestă o îmbunătățire a majorității indicatorilor comparativ cu anul 2021. *Urmează să atenționăm că S.A. „EnergoCom” înregistrează un coeficient al levierului financiar sub nivelul maxim admisibil (2), generat de înregistrarea în mod special a sumelor nesemnificative aferente datoriilor curente. Prin urmare entitatea nu atinge stadiul de faliment.*

De asemenea, se atestă că în anul 2022, societatea a înregistrat o creștere a veniturilor din vânzări comparativ cu anul precedent, o creștere a profitului din activitatea operațională și a rentabilității capitalului propriu.

Totodată, urmează să atenționăm că S.A. „EnergoCom” înregistrează un coeficient al levierului financiar sub nivelul maxim admisibil (2), generat de înregistrarea în mod special a sumelor nesemnificative aferente datoriilor curente. Prin urmare entitatea nu poate atinge stadiul de faliment.

Tabelul nr. 10. Analiza dinamicii indicatorilor de rezultat a S.A. „EnergoCom” în perioada anilor 2018-2022, mil. Lei

Nr. d/o	Indicatori economico-financiar	2018	2019	2020	2021	2022	Dinamica
S.A. „EnergoCom”							
1	active totale	364.8	376.3	388.6	2094.4	12163.4	
2	capital propriu	49.6	68.6	73.5	375.3	7989	
3	venituri din vânzări	3964.8	4470.8	4019.7	2221.8	8748.4	
4	venituri din activitatea operațională	3694.8	4471.8	4027.8	2245.9	9005.3	
5	rezultat din activitatea operațională: profit (pierdere)	24.4	27.4	26.2	10.9	67.9	
6	rezultat din alte activități: profit (pierdere)	0.9	0.5	1.6	0.5	68.9	
7	profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune	22.1	24.5	24.5	8.7	142.5	

Generalizând informația aferentă indicatorilor de rezultat conform tabelului de mai sus, obținută pe perioada ultimilor 5 ani, se constată că la S.A. „EnergoCom” la majoritatea indicatorilor se stabilesc tendințe diferite de modificare a acestora. În același timp valoarea indicatorului riscului de solvabilitate a entității pentru anul de gestiune 2022 comparativ cu anii 2019-2021, denotă faptul că entitatea înregistrează o situație favorabilă forțată și un risc moderat de insolvabilitate, această situație datorându-se faptului de majorare a capitalului social al S.A. „EnergoCom”, în sumă de până la 1 700,0 mil. lei din contul modificării soldurilor de mijloace bănești la conturile bugetului de stat pentru anul 2022 potrivit Dispozițiilor Comisiei Situații Excepționale. Totodată, se menționează că societatea, pe parcursul acestei perioade, nu a înregistrat datorii pe termen lung.

Concomitent, remarcăm că S.A. „EnergoCom” la situația din 25.09.2023 a achitat dividendele în bugetul de stat în marime de 71,2 mil. lei.

Menționăm că, acționarul unic Agenția Proprietății Publice a majorat substanțial conform deciziilor CSE capitalul societății pentru a putea menține securitatea sectorului energetic din

Republica Moldova în situația de criză și stare de urgență din regiune, prin urmare are loc o ușoară descreștere a coeficientului de rentabilitate financiară în anul 2022.

De asemenea, se menționează că datoriile societății față de proprietar (stat) la situația din 31.12.2022 au constituit 2023,0 mil. lei.

Astfel, prin hotărârile Agenției Proprietății Publice nr. 04/06 din 09.01.2023, nr. 15/06 din 07.02.2023 și ulterior prin hotărârile Comisiei Naționale a Pieței Financiare nr. 7/4 din 21.02.2023 și nr. 3/9 din 24.01.2023, conform Extrasului din Registrul de stat al persoanelor juridice Nr.515286 Agenția Servicii Publice a înregistrat la data de 02.03.2023 „Capital Social și suplimentar” al societății în sumă de 7 784,0 mil. lei.

Prin urmare, se menționează că datoriile societății față de proprietar stat la situația din 03.10.2023 au constituit 7784,0 mil. lei.

Urmează să remarcăm că, activitatea economică a societății pentru semestrul I, 2023 este una negativă, ce se caracterizează prin înregistrarea pierderii nete în mărime de 185,1 mil. lei.

Indicatorii de rezultat ai S.A. „RED-Nord” pentru anul 2022 înregistrează o ușoară îmbunătățire comparativ cu situația aferentă anului 2021, cum ar fi: majorarea veniturilor operaționale, și majorarea profitului net față de anul precedent. Astfel, ritmul creșterii veniturilor din vânzări este mai mic față de ritmul creșterii costurilor din vânzări, fapt ce a influențat negativ asupra profitului brut, care în anul 2022 a constituit 110,4 mil. lei sau cu 1,9 mil. lei mai puțin față de anul 2021. Micșorarea profitului brut și al altor venituri din activitatea operațională au determinat micșorarea profitului operațional cu 102,1 mil lei, față de perioada anului precedent.

De asemenea, se constată că mărimea lichidității curente la S.A. „RED-Nord” din valoarea minimă admisă (1,0-2,5) a alcătuit 1,08 puncte. Concomitent, se atestă că coeficientul levierului financiar 1,13 se încadrează în nivelul admisibil (2), generat de înregistrarea în mod special de datoriile curente în mărime de 14,1 mil. lei. Astfel, entitatea nu atinge stadiul de faliment.

Efectuând analiza economico-financiară a entității s-a constatat că există o îmbunătățire a indicatorului de risc de solvabilitate pentru S.A. „RED – Nord” (8,5) pentru 2022, fapt ce confirmă că la entitate persistă un grad înalt de acoperire a surselor împrumutate cu activele totale de care dispune.

Societatea, atât la situația din 01.01.2023 cât și la 02.10.2023 nu înregistrează datorii comerciale restante pentru consumul de gaz față de S.A. „Moldovagaz” .

Totodată, urmează să remarcăm că activitatea economică a societății pentru semestrul I, 2023, la fel este una favorabilă, fapt ce se caracterizează prin majorarea veniturilor din vânzări față de semestrul I, 2022 cu 39,1 mil. lei, cât și obținerea unui profit net în mărime de 53,8 mil. lei sau cu 1,1 mil. lei mai puțin față de semestrul I a anului 2022.

Activitatea Î.S. „Nodul Hidroenergetic Costești” în anul 2022 se apreciază pozitiv, având în vedere obținerea profitului net în mărime de 12,6 mil. lei cu 24,7 mil. lei mai mic față de 2021. Veniturile din vânzări în anul 2022 s-au majorat cu 574,8 mil. lei comparativ cu anul 2021. *Întreprinderea înregistrează un nivel optim de lichiditate, în mare parte datorită mărimii investițiilor financiare curente în părțile neafiliate care depășește mărimea datoriilor curente. Astfel, lipsa obligațiilor sub forma creditelor și împrumuturilor și nivelul acceptabil al unor indicatori nu prezintă anumite riscuri privind stabilitatea financiară a întreprinderii. Efectuând analiza economico-financiară a entității pentru anii 2019-2022 s-a constatat că situația este una favorabilă pentru continuarea activității ei, la fel, valoarea indicatorului riscului de solvabilitate a entității pentru anii 2019-2022 demonstrează o situație favorabilă.*

Menționăm că, riscul de faliment depinde de valoare indicatorului „Z”, care poate avea diferite dimensiuni în conformitate cu particularitățile ramurii și activității de producție a entităților respective.

Prin urmare, pentru anul 2022 rata solvabilității conform indicatorului „Z”, la Î.S. „Nodul Hidroenergetic Costești constituie 43,39 fiind în creștere semnificativă față de anul 2021 cu 23,04 pct. fapt ce denotă o dinamică pozitivă a solvabilității entității și un risc scăzut de insolvabilitate.

Deopotrivă, o situație nefavorabilă sub aspectul obținerii rezultatului financiar în anul 2022 se înregistrează la S.A. „Termoelectrica, S.A. „Moldtranselectro”, S.A. „CET-Nord” și Î.S. „Moldelectrica”.

În particular, în baza datelor din tab.3 și tab.4, se constată o înrăutățire a indicatorilor de rezultat ai S.A. „Termoelectrica”. Astfel, societatea a generat în anul 2022 pierderi din activitatea operațională în mărime de 249,4 mil. lei, comparativ cu profitul din activitatea operațională în mărime de 184,0 mil. lei obținut în anul precedent. Obținerea rezultatului negativ din activitatea operațională se datorează, în special, depășirii ritmului creșterii costurilor vânzărilor asupra ritmului creșterii veniturilor din vânzări.

De asemenea, se constată că mărimea lichidității curente la S.A. „Termoelectrica” din valoarea minimă admisă (1,0-2,5) a alcătuit 1,6 puncte ce depinde de viteză de rotație a activelor circulante. Urmează a se atrage atenția că societatea înregistrează un coeficient al levierului financiar (4,42) peste nivelul maxim admisibil (2), situație care poate duce la înrăutățirea autonomiei financiare a societății și creșterea riscului de dependență de sursele străine, precum și marja profitului operațional indică o valoare negativă.

În același timp, la situația din 01.01.2023 societatea înregistrează datorii totale în mărime de 2668,6 mil. lei, din care 576,1 mil. lei reprezintă datorii pe termen lung către Banca Mondială (soldul împrumutului destinat realizării proiectului de Îmbunătățire a Eficienței Sistemului de Alimentare Centralizată cu Energie Termică (SACET), precum și datorii comerciale în mărime de 2092,5 mil. lei, din care:

-S.A. „EnergoCom” - 1 330,6 mil. lei;

-S.A. „Moldovagaz” – 664,0 mil. lei.

Datorii comerciale, la situația din 02.10.2023 constituie 118,9 mil. lei, față de S.A. „Moldovagaz” pentru gazele naturale livrate în luna august –septembrie 2022 constituie 106,1 mil. lei.

De asemenea, activitatea economică a societății pentru semestrul I, 2023 este una negativă, fapt ce se datorează depășirii ritmului creșterii costurilor vânzărilor asupra ritmului creșterii veniturilor din vânzări, cât și înregistrarea pierderilor nete în mărime de 172,8 mil. lei.

La fel, o situație dificilă se atestă și la S.A. „CET-Nord”, în anul 2022 aceasta a obținut pierdere netă în mărime de 167,1 mil. lei și o marjă a profitului operațional negativă. Respectiv, societatea înregistrează pierderi din activitatea de bază desfășurată (cheltuielile operaționale depășesc veniturile operaționale).

Concomitent, se constată că S.A. „CET-Nord” a obținut profit din alte activități în mărime de 5,8 mil. lei sau cu 8,5 mil. lei, mai puțin față de profitul înregistrat în anul precedent în mărime de 14,3 mil. lei. La fel, datoriile totale ale societății au constituit 628,8 mil. lei, majorându-se cu 183,9 mil. lei comparativ cu mărimea acestora la sfârșitul anului precedent. Societatea la situația din 31.12.2022 înregistrează datorii comerciale restante pentru consumul de gaz către S.A. „Moldovagaz” și S.R.L. „Bălți-Gaz” (principalii furnizori de gaze) în sumă totală de 127,0 mil. lei. Situația creată este rezultatul majorării semnificative pe parcursul anului 2022 a profitului la gazele naturale consumate și rezultatul ajustării tardive de către ANRE a prețului pentru energia electrică produsă și a tarifului la energia termică livrată. Factorii prezentați anterior indică o incertitudine semnificativă care ar putea să pună în mod semnificativ la îndoială capacitatea societății de a-și continua activitatea și, ca urmare, societatea ar putea să se afle în imposibilitatea de a-și valorifica activele și de a-și genera suficiente lichidități.

De notat că, S.A. „CET-Nord” are angajamente și în contextul Acordului de finanțare dintre Republica Moldova și BERD faza I. Conform acestui angajament, la moment, valoarea împrumutului care urmează a fi rambursată constituie în prezent 4 534,9 mil.Euro, la care întreprinderea anual achită dobândă. Pentru anul 2022 dobânda aferentă acestui împrumut a constituit 1 003 970,85 lei.

De asemenea, pentru anii 2023-2026 se prognozează debursarea sumelor pentru împrumuturi recreditate din surse externe în cadrul celui de-al doilea proiect de îmbunătățire a performanței sistemului termoelectric a municipiului Bălți, finanțat de BERD.

Factorul principal care a influențat asupra diminuării indicatorilor financiari în anul 2022, comparativ cu anul 2021, este creșterea costurilor vânzărilor energiei electrice și a energiei termice cu 415,9 mil. lei, ca rezultat al majorării prețului de achiziție a gazelor naturale, neajustării și neactualizării la timp a tarifului la energia termică livrată și a prețului la energia electrică produsă.

La fel, se constată că rata lichidității curente la S.A. „CET-Nord” este sub nivelul minim recomandat, ceea ce poate cauza dificultăți în achitarea datoriilor curente, în condițiile în care societatea pe acțiuni va genera în continuare pierderi nete. Concomitent, se atestă că coeficientul levierului financiar este peste nivelul maxim admisibil, situație care poate duce la înrăutățirea autonomiei financiare a societății și creșterea riscului de dependență de surse străine. Totodată, în baza calculelor Z scor a fost înregistrat coeficient negativ (-3,5), fapt ce reprezintă risc foarte înalt de insolvență pentru societate, care demonstrează că entitatea are o situație economică nefavorabilă și un risc de neplată pentru următorii ani.

Totodată, urmează să remarcăm că activitatea economică a societății în semestrul I, 2023 este una pozitivă, ce se caracterizează prin obținerea unui profit net în mărime de 2,7 mil. lei.

O situație extrem de dificilă se atestă la Î.S. „Moldtranelectro”, care înregistrează un capital propriu negativ, respectiv o insuficiență de resurse proprii pentru finanțarea activelor sale. Este de remarcat că, întreprinderea nu înregistrează venituri din vânzări pe perioada mai multor ani, activitatea de bază fiind concentrată pe gestionarea datoriilor debitoare și creditoare proprii, cât și cele preluate de la întreprinderile din sectorul electroenergetic în proces de privatizare, în conformitate cu Legea nr. 336/1999 cu privire la restructurarea datoriilor întreprinderilor din sectorul electroenergetic. Incertitudinea cu privire la recuperarea anumitor creanțe poate afecta sustenabilitatea activității întreprinderii. Adicional, se informează că la situația din 31.12.2022, Î.S. „Moldtranelectro” înregistrează un sold al datoriilor pe împrumuturi recreditate din surse interne și externe față de Ministerul Finanțelor în mărime de 37,2 mil. lei și 1,6 mil. dolari SUA, care reprezintă solduri cu termen expirat. Totodată, întreprinderea înregistrează datorie pe împrumutul extern acordat sub garanția statului în mărime de 0,86 mil. dolari SUA (15,32 mil. lei), ce reprezintă sold cu termen expirat.

În contextul dat, neachitarea obligațiilor pe creditele acordate sub garanția statului, precum și cele recreditate din cauza situației financiare vulnerabile, *generează un risc fiscal (financiar) de stingere a datoriilor din contul surselor bugetului de stat.* De asemenea, se constată că rata lichidității curente la Î.S. „Moldtranelectro” este sub nivelul minim recomandat, ceea ce creează dificultăți în achitarea datoriilor curente, în condițiile în care societatea comercială va genera în continuare pierderi nete.

Concomitent, se atestă că coeficientul levierului financiar este unu negativ, situație care poate duce la înrăutățirea autonomiei financiare a societății și creșterea riscului de dependență de sursele străine. Efectuând analiza economico-financiară a Î.S. „Moldtranelectro” s-a constatat că situația entității este nefavorabilă pentru continuarea activității ei, la fel și valoarea indicatorilor riscurilor de insolvență a entității pentru anii 2019-2022 demonstrează faptul că entitatea are o situație permanent negativă de siguranță și este expusă riscului de solvabilitate, riscului valutar, riscului de credit.

De asemenea, urmează să remarcăm că, activitatea economică a întreprinderii pentru semestrul I, 2023, la fel este una negativă, fapt ce se caracterizează prin neînregistrarea veniturilor din vânzări, astfel generând doar costuri și cheltuieli.

Î.S. „Moldelectrica” în anul 2022 a înregistrat pierdere din activitatea operațională în mărime de 83,5 mil. lei, comparativ cu profitul înregistrat în anul 2021 în mărime de 71,5 mil. lei. Obținerea rezultatului negativ din activitatea operațională se datorează, în special, depășirii

ritmului creșterii costurilor din vânzări asupra ritmului creșterii veniturilor din vânzări. Astfel, în anul 2022, ca rezultat al profitului brut obținut în mărime de 6,0 mil. lei și a altor cheltuieli operaționale suportate în mărime de 30,3 mil. lei, Î.S. „Moldelectrica” a finalizat anul financiar cu pierdere din activitatea operațională și, respectiv a generat pierderi nete în mărime de 104,3 mil. lei. Marja profitului operațional are valoare negativă, precum și generarea pierderilor nete, crează dificultăți în desfășurarea ulterioară a activității dacă măsuri de redresare nu se vor întreprinde. Suplimentar, se remarcă că, Î.S. „Moldelectrica” are un grad înalt de îndatorare, cu toate acestea marea majoritate a împrumuturilor pe termen lung sunt contractate în valută străină, motiv pentru care întreprinderea poate fi expusă riscului valutar. Efectuând analiza economico-financiară a entității s-a constatat că situația acesteia este nefavorabilă pentru continuarea activității, la fel și valorile indicatorilor de risc de insolvabilitate pentru anii 2019-2022 denotă faptul că entitatea are o situație incertă, însă deține capacitatea de a-și achita obligațiile scadente curente.

Potrivit rezultatelor analizei riscului de solvabilitate, se atestă că o parte din entitățile supuse analizei pentru perioada anilor 2019-2022 se confruntă cu o serie de probleme comune precum: rata scăzută a lichidității curente (insuficiența mijloacelor financiare pe termen scurt), marja scăzută (sau negativă) a profitului rezultatului operațional, finanțarea activelor preponderant din surse împrumutate, etc. La fel, se atestă că activitatea unor entități este expusă inclusiv riscului valutar (condiționat de procurarea combustibilului, gazelor naturale, energiei electrice, contractarea împrumuturilor în valută străină etc.) care, în lipsa unor instrumente eficiente de gestionare a acestor riscuri, poate influența considerabil situația financiară a entităților.

În concluzie, se impune necesitatea întreprinderii în continuare a măsurilor care au ca scop redresarea situației/fortificarea activității economice la entitățile care pe parcursul anului 2022 au înregistrat pierderi, precum și instituirea de către autoritatea, ce exercită funcțiile de fondator al întreprinderilor de stat și de deținător de acțiuni (părți sociale) în societățile comerciale cu cota statului în capital social, a unui regim special de monitorizare asupra activității acestora, în vederea înlăturării ricalui înalt de insolvabilitate pe ramura sectorului energetic.

Suplimentar, celor relatate menționăm că S.A. „MoldovaGaz” nu este inclusă în sfera de analiză, întrucât cota statului în capitalul social al acesteia este mai mică de 50%. Cu toate acestea, fiind o entitate de interes public major s-a decis asupra necesității analizei situațiilor economico-financiare a acesteia.

Reeșind din cele expuse, a fost efectuată analiza suplimentară la indicatorilor financiari ai S.A. „MoldovaGaz” conform situațiilor financiare la situația din 31.12.2022. Prin urmare, se atestă că totalul creanțelor (pe termen lung/ curente și a altor active imobilizate/circulante ale societății), constituie la 31.12.2022 suma de 9119,0 mil. lei, din care: creanțele pe termen lung și a alte active imobilizate constituie 3380,4 mil. lei, iar creanțele curente și a alte active circulante constituie 5738,6 mil. lei.

În particular, creanțele comerciale pe termen lung includ creanța în mărime de 467,1 mil. lei a S.R.L. „Flacăra Albastră”, cu termenul de achitare de 5 ani, pentru imobilul procurat în temeiul contractului de vânzare-cumpărare încheiat între S.A. „MoldovaGaz” și SRL. „Flacăra Albastră”, precum și alte creanțe în mărime de 2913,3 mil. lei ce reprezintă devierile tarifare negative formate în conformitate cu Metodologia de calculare și aplicare a tarifelor și prețurilor reglementate la gazele naturale, aprobată prin Hotărârea ANRE nr. 678 din 22.08.2014.

Totodată, creanțele comerciale curente însumează 2703,2 mil. lei, iar creanțele ale părților afiliate curente – 1663,1 mil. lei și alte creanțe curente – 352,3 mil. lei.

Deopotrivă, datoriile (pe termen lung și cele curente) ale societății, la 31.12.2022, constituie 16839,8 mil. lei, inclusiv datoriile curente față de părțile afiliate – 10696,2 mil. lei (reprezentând 63,5% din totalul datoriilor curente), în marea lor majoritate reprezintă datoria față de SAP „Gazprom” și S.R.L. „Factoring Finance”. Se menționează că, mărimea datoriilor curente față de părțile afiliate s-a diminuat comparativ cu 01.01.2022 cu 219,7 mil. lei. Provizioanele

societății la situația din 31.12.2022 constituie 14,8 mil. lei și care sunt reprezentate de provizioane pentru beneficiile angajaților.

Totodată, conform notei explicative suma datoriilor contingente față de S.A.P. „Gazprom” și S.R.L. „Factoring Finance” și suma creanțelor activelor contingente ale S.R.L. „Tiraspoltransgaz” față de S.A. „MoldovaGaz” este reflectată în conturile extrabilanțiere a societății pe acțiuni.

Suplimentar, menționăm că prin Hotărârea Guvernului nr.755/2022 cu privire la alocarea mijloacelor financiare (pentru auditul extern al unei societăți pe acțiuni), au fost alocate Agenției Proprietății Publice, din fondul de rezervă al Guvernului, suma echivalentă în lei a 800 de mii de Euro pentru plata serviciilor de audit financiar și juridic al datoriei S.A. „Moldovagaz” către S.A.P. „Gazprom” și S.R.L. „Factoring Finance” pentru livrările de gaze consumatorilor Republicii Moldova de pe partea dreaptă a Nistrului, conform contractului din 10 august 2022, semnat cu Wikborg Rein Advokatfirma AS și Forensic Risk Alliance & Co Limited.

De asemenea, capitalul propriu al S.A. „MoldovaGaz”, la finele anului 2022, a înregistrat o valoare negativă de 2795,8 mil. lei, iar pierderea neacoperită a anilor precedenți a constituit 4007,6 mil. lei.

La fel, potrivit art.37 alin.(6) al Legii nr.1134/1997 privind societățile pe acțiuni, valoarea activelor nete ale societății pe acțiuni nu poate fi mai mică decât mărimea capitalului ei social. Dacă, la expirarea a 3 ani financiari consecutivi, *cu excepția primului an financiar*, valoarea activelor nete ale societății, potrivit bilanțului anual al societății, va fi mai mică decât mărimea capitalului social, orice acționar al societății este în drept să ceară adunării generale anuale a acționarilor adoptarea uneia din *următoarele decizii*: cu privire la reducerea capitalului social, cu privire la majorarea valorii activelor nete prin efectuarea de către acționarii societății a unor aporturi suplimentare în modul prevăzut de statutul societății, cu privire la dizolvarea societății, cu privire la transformarea societății în altă formă juridică de organizare. *Acest aspect se menționează și în rapoartele de audit în rezultatul efectuării auditului situațiilor financiare ale societății pe parcursul ultimilor ani. Totodată, se menționează că în rezultatul efectuării auditului situațiilor financiare ale S.A. „MoldovaGaz” pe parcursul ultimilor ani, de către societatea de audit a fost imposibilă emiterea unei opinii, din cauza semnificației aspectelor descrise în paragraful Bazei pentru imposibilitatea exprimării unei opinii, Societatea de audit nu a putut obține probe de audit suficiente și adecvate pentru a oferi o bază pentru o opinie de audit asupra acestor situațiilor financiare.*

Astfel, în rezultatul activității economico-financiare în anul 2022, societatea a generat pierdere netă în mărime de 323,2 mil. lei. Totodată, înregistrează o creștere a veniturilor și costurilor din vânzări. Urmează să remarcăm, că majorarea costurilor vânzărilor s-a datorat creșterii valorii contabile a produselor și mărfurilor vândute cu 9149,2 mil. lei, ritmul creșterii costurilor din vânzări nu depășește ritmul creșterii veniturilor din vânzări, ca rezultat profitul brut obținut în anul 2022 a fost înregistrat în mărime de 2292,0 mil. lei sau cu 659,9 mil. lei mai mult față de anul precedent. Concomitent, a fost înregistrat rezultat financiar negativ în mărime de 1049,2 mil. lei, fiind majorat cu 681,3 mil. lei față de anul 2021, această diminuare fiind generată de diferența cursului valutar la calcularea datoriei față de SAP „Gazprom” și S.R.L. „Factoring Finance”.

Așadar, ținând cont de lichiditatea curentă de 0,8 unități și a unui levier financiar negativ - 5,0 (rata generală de acoperire a capitalului propriu negativă), se atestă o situație economico-financiară dificilă la această entitate, persistând riscul considerabil de neonorare/ insuficiență a resurselor pentru onorarea obligațiilor asumate, deoarece acești indicatori urmează să fie sub nivelul recomandat (lichiditatea curentă nu mai mare de 1 și levierul financiar nu mai mic de 2).

Pentru anii 2020-2022, societatea a înregistrat un rezultat negativ din activitatea financiară, astfel se constată dependența directă a indicatorilor economici ai societății de fluctuația cursului valutar (ratei de schimb a monedei naționale), fapt care reprezintă pentru anii următori un risc major pentru entitate în lipsa unor instrumente de acoperire a eventualelor pierderi din activitatea financiară, ceea ce denotă o valoare ridicată a riscului financiar de neplată pentru următori ani.

Tabelul nr. 11. Analiza principalilor indicatori financiari aferenți activității S.A. „Moldovagaz”, în dinamică (mil. lei)

Nr. d/o	Indicatori economico-financiari	2018	2019	2020	2021	2022	Dinamica
1	active totale	12380.2	12367.2	11484.5	11577.7	14058.8	
2	capital propriu	-841.3	-819.7	-1497.2	-2457.1	-2795.8	
3	datorii totale	13221.5	13186.9	12689.3	14018.5	16839.7	
4	venituri din vânzări	5170.2	4623.9	292.4	6721.6	16555.3	
5	rezultat din activitatea operatională: profit (pierdere)	196.9	67.0	4522.5	175.9	704.0	
6	rezultat din alte activități: profit (pierdere)	-5.4	-44.6	-683.9	-366.8	-1027.2	
7	profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune	191.5	22.4	-676.9	-190.8	-323.2	

**Deși, în ultimii trei ani se atestă o eficientizare a cheltuielilor și investițiilor efectuate de grupul S.A. „Moldovagaz”, acestea nu sunt în măsură să elimine efectele gestiunii neconforme și ineficiente a patrimoniului societății efectuate în perioada anilor 1999-2022.*

La cele expuse, suplimentar atenționăm, că în anul 2022 Curtea de Conturi prin Hotărârea nr.56 din 21 noiembrie 2022 a efectuat Raportul cu privire la auditul conformității asupra cheltuielilor și investițiilor capitale la întreprinderile de gaze naturale cărora le-au fost impuse obligații de serviciu public, precum și la întreprinderile înrudite, astfel cum sunt definite în Legea nr.108/2016 cu privire la gazele naturale, inclusiv la cele deținute indirect, la care s-a concluzionat că unele activități, procese și proceduri, precum și tranzacții, concepute, create și realizate de S.A. „Moldovagaz” și persoane responsabile de guvernare, nu au întrunit în totalitate criteriile de conformitate care guvernează această entitate.

Neevaluarea și nedelimitarea conformă a investițiilor la fondarea S.A. „Moldovagaz”, precum și admiterea cheltuielilor, inclusiv cheltuielile economice neargumentate și nejustificate sau neproductive, au condiționat determinarea incorectă a cotelor de participare, nediminuarea și sporirea datoriilor, ratarea profiturilor suplimentare și înregistrarea pierderilor din activitatea de afaceri.

Analiza activității entităților comerciale din ramura drumurilor în anul 2022

Se constată că din 11 entități din ramura drumurilor, monitorizate de Ministerul Finanțelor, 8 entități din acest sector (Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”, S.A. „Drumuri Orhei”, S.A. „Drumuri Strășeni”, S.A. „Drumuri Criuleni”, S.A. „Drumuri Edineț”, S.A. „Drumuri Soroca”, S.A. „Drumuri Căușeni” și S.A. „Drumuri Rîșcani”) au înregistrat profit net în mărime totală de 7,6 mil. lei, iar 2 entități au înregistrat pierderi nete în anul 2022 (S.A. „Drumuri Cahul” și S.A. „Drumuri Ialoveni”) în mărime de 5,4 mil. lei, iar S.A. „Drumuri Cimișlia” nu înregistrează profit net.

Tabelul 12 Mărimea profitului net (pierderii nete) înregistrate de entitățile din ramura transportului în anii 2021-2022

Nr. d/o	Denumirea entității	2021	2022
		Profit net (pierdere netă), mil. lei	Profit net (pierdere netă), mil. lei
Î.S.			
1.	Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”	-70,0	2,6
S.A.			

Nr. d/o	Denumirea entității	2021	2022
		Profit net (pierdere netă), mil. lei	Profit net (pierdere netă), mil. lei
1.	S.A. „Drumuri Soroca”	-7,4	0,5
2.	S.A. „Drumuri Orhei”	0,8	1,0
3.	S.A. „Drumuri Strășeni”	0,5	0,6
4.	S.A. „Drumuri Criuleni”	0,6	1,5
5.	S.A. „Drumuri Cimișlia”	-1,3	-
6.	S.A. „Drumuri Edineț”	-4,3	0,6
7.	S.A. „Drumuri Căușeni”	-1,9	0,4
8.	S.A. „Drumuri Cahul”	-5,5	-1,3
9.	S.A. „Drumuri Ialoveni”	-6,6	-4,1
10.	S.A. „Drumuri Rîșcani”	0,2	0,3

Odată cu instituirea stării de urgență, în contextul conflictului militar din Ucraina, ramura drumurilor a fost la fel afectată, însă totuși a determinat îmbunătățirea unor indicatori de rezultat în anul 2022 față de anul 2021. Astfel, înregistrând o activitate pozitivă, ce se caracterizează prin obținerea profitului net față de pierderea netă înregistrată în anul precedent, cât și achitarea datoriilor istorice față de personal. Concomitent, în baza datelor pe ramură se observă că ponderea majoritară în valoare totală a veniturilor este deținută de veniturile pentru îndeplinirea funcției de beneficiar la lucrările de întreținere și reparație a drumurilor, cota cărora depășește mărime de peste 90% pentru anii 2021-2022, iar veniturile obținute din alte surse (vânzarea mărfurilor, amenzi și sancțiuni) constituie 10% din valoarea acestora.

Astfel, în anul 2022, ca rezultat al activității operaționale entitățile din ramura transportului au finalizat anul financiar cu profit din activitatea operațională față de pierderile din activitatea operațională înregistrată în anul precedent. De asemenea, se atestă că la finele anului 2022, entitățile au înregistrat o creștere a activelor, a datoriilor pe termen lung și a datoriilor curente, comparativ cu începutul anului, precum și diminuarea Ratei autonomiei globale (0,64), la fel și coeficientul de atragere a surselor împrumutate la entități se încadrează în limitele recomandate. Luând în considerare indicatorii analizați ai activității economico-financiare a entităților putem constata că: în anul 2022 nivelul principalilor indicatori economico-financiar au înregistrat valori acceptabile și rezonabile, starea financiară economică fiind pe parcursul anului 2022 una stabilă. Mărimea coeficientului lichidității curente depășind valoarea de 1,0 fapt ce confirmă că entitățile pot să-și achite obligațiile curente, pe măsură ce devin scadente, fiind consecința unui fond de rulment pozitiv.

Deopotrivă, o situație mai puțin favorabilă sub aspectul obținerii rezultatului financiar negativ în anul 2022 se înregistrează la S.A. „Drumuri Cahul” și S.A. „Drumuri Ialoveni” care în anul 2022 au înregistrat pierderi din activitatea operațională, precum și pierderi nete al perioadei de gestiune. Totodată, în perioada respectivă S.A. „Drumuri Cimișlia” nu înregistrează profit net. Mărimea coeficientului lichidității curente depășind valoarea de 1,0 fapt ce confirmă că entitățile pot să-și achite obligațiile curente, pe măsură ce devin scadente, fiind consecința unui fond de rulment pozitiv. Totodată, această tendință se caracterizează în continuare prin insuficiența activelor circulante, pentru achitarea datoriilor în sumă deplină atât în anul 2022, cât și în anul 2021. Importanța bilanțului în analiza financiară decurge din faptul că servește determinarea marjei de securitate financiară prin intermediul fondului de rulment, care permite entităților să facă față riscurilor pe termen scurt, garantând

solvabilitate a acesteia. Luând în considerare indicatorii analizați ai activității economico-financiare, menționăm că S.A. „Drumuri Cahul” și S.A. „Drumuri Ialoveni” în anul 2022 au înregistrat valori acceptabile și rezonabile menținând o stare financiar-economică stabilă. La fel, valorile indicatorilor riscului de solvabilitate pentru anii 2019-2022 denotă faptul că entitățile au o situație incertă, însă dețin capacitatea de a-și achita obligațiile scadente curente.

Generalizând asupra celor expuse, se atestă că o parte din entitățile supuse analizei înregistrează o rată scăzută a lichidității curente (insuficiența mijloacelor financiare pe termen scurt), o marjă a profitului operational (scăzută/negativă). De asemenea, menționăm că S.A. „Drumuri Cahul” și S.A. „Drumuri Cimișlia” se confruntă inclusiv cu riscul valutar (condiționat de procurarea materiei prime, contracararea împrumuturilor) care în lipsa unor instrumente eficiente de gestionare a acestor riscuri poate influența considerabil asupra situației financiare a entităților și respectiv la creșterea riscurilor fiscale aferente.

În concluzie, se impune necesitatea întreprinderii în continuare a măsurilor care au ca scop redresarea situației/fortificarea activității economice la entitățile care pe parcursul anului 2022 au înregistrat pierderi, cu implicarea fondatorului în vederea menținerii riscului moderat de solvabilitate pe ramura transportului.

Relațiile întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu bugetul de stat

Pe parcursul anilor 2018-2022, au fost efectuate plăți bugetare către întreprinderile de stat și societățile comerciale, sub formă de subvenții, aport la capitalul social, acordare de împrumuturi recreditate din surse externe prin intermediul Ministerului Finanțelor. Subvențiile, în anul 2022, au fost oferite în mare parte Î.S. „Calea Ferată din Moldova”, S.A. „Termoelectrica și Î.S. „Moldelectrica”.

Plățile întreprinderilor de stat și societăților comerciale către bugetul de stat, sub formă de defalcări/ dividende, dobânzi și rambursări de împrumuturi sunt inferioare plăților din buget către aceste entități. Pentru perioada 2022-2025, obținerea transferurilor nete negative considerabile se datorează în mare parte debursărilor de mijloace financiare prognozate conform contractelor de recreditare, prin intermediul proiectelor investiționale finanțate din sursele BERD, BEI și Băncii Mondiale și implementate de S.A. „EnergoCom”, Î.S. „Moldelectrica”, S.A. „Termoelectrica”, Î.S. „Calea Ferată din Moldova” și S.A. „CET-Nord”.

Un sumar al plăților bugetare nete, efectuate în perioada 2018-2022, și o prognoză a acestora pentru perioada 2023-2026 se prezintă în tabelul 13.

Tabelul nr. 13. Plăți bugetare aferente întreprinderilor de stat și societăților comerciale, mil. lei

Nr.	Indicatori	2018 executat	2019 executat	2020 executat	2021 executat	2022 executat	2023 rectificat	2024 prognozat	2025 prognozat	2026 prognozat
I.	Plăți de la buget către Î.S. și S.C. sub formă de:									
I.1	Subvenții, total	300,2	273,0	136,1	16,1	259,7	23,2	55,3	51,7	9,6
	inclusiv:									
	Î.S.	267,3	228,1	127,0 ¹⁵	5,1 ¹⁶	13,3	19,0	17,4	21,8	7,6
	S.C.	32,9	44,9	9,1 ¹⁷	11,0 ¹⁸	246,6	4,2	37,9	29,9	2,0
I.2	Aport la capitalul social, total	211,7	100,0	338,4	1767,7	6306,0	430,7	-	-	-
	inclusiv:									
	Î.S.	109,7	-	267,1	-	153,4	363,2	-	-	-

¹⁵ Suma dată include și suma de mijloace financiare care au fost alocate Î.S. „Hotelul Zarea” din bugetul de stat pentru anul 2020 în vederea gestionării efectelor pandemiei COVID-19.

¹⁶ Suma dată include și suma de mijloace financiare alocate din bugetul de stat pentru anul 2021, pentru Î.S. „Calea Ferată din Moldova”.

¹⁷ Suma dată include și suma de mijloace financiare care au fost alocate S.A. „SanfarmPrim” și CIE „Moldexpo” S.A. din bugetul de stat pentru anul 2020 în vederea gestionării efectelor pandemiei COVID-19.

¹⁸ Suma dată include și suma de mijloace financiare alocate din bugetul de stat pentru anul 2021 S.A. „SanfarmPrim” și CIE „Moldexpo” S.A. în vederea gestionării efectelor pandemiei COVID-19.

Nr.	Indicatori	2018 executat	2019 executat	2020 executat	2021 executat	2022 executat	2023 rectificat	2024 prognozat	2025 prognozat	2026 prognozat
	S.C.	102,0	100,0	71,3	1767,5 ¹⁹	6152,6 ²⁰	67,5	-	-	-
I.3	Împrumuturi recreditate din surse interne și externe, total	387,9	218,9	459,3	100,2	3599,9	3344,2	1602,9	1021,4	26,8
	inclusiv:									
	Î.S.	263,1	101,9	438,4	100,2	279,8	558,4	560,3	207,1	0,3
	S.C.	124,8	117,0	20,9	-	3320,0	2785,8	1042,6	814,3	26,5
I.4	TOTAL (I.1+I.2+I.3):	899,8	591,9	933,8	1884,0	10165,6	3798,1	1658,2	1073,1	36,4
II.	Plăți de la Î.S. și S.C. în bugetul de stat, sub formă de:									
II.1	Defalcări și dividende, total	202,6	137,3	191,6	101,1	186,9	301,4	171,9	159,9	172,2
	inclusiv:									
	defalcări din profitul Î.S.	50,0	43,6	87,1	47,55	53,4	85,9	31,0	34,5	42,5
	dividende aferente cotei statului în S.C.	152,6	93,7	104,5	52,63	133,5	215,5	140,9	124,8	129,7
II.2	Rambursări de împrumuturi și dobânzi aferente, total (II.2.1+II.2.2)	89,8	124,9	130,8	140,3	243,3	6485,7	7003,8	549,7	665,6
	din care rambursarea garanțiilor de stat	-	-	-	-	-	-	-	-	-
II.2.1	rambursări de dobânzi	46,9	65,3	35,7	34,8	96,9	269,3	351,5	170,0	199,5
	inclusiv:									
	Î.S.	30,9	52,6	29,3	20,7	26,4	58,7	75,8	62,6	56,5
	S.C.	16,7	12,6	6,4	14,1	70,5	210,6	275,7	107,4	143,0
II.2.2	rambursări de împrumuturi	42,9	59,6	95,1	105,5	146,4	6216,4	6652,3	379,7	466,1
	inclusiv:									
	Î.S.	39,4	50,4	60,6	69,0	110,5	240,3	369,6	278,9	324,1
	S.C.	3,4	9,2	34,5	36,6	36,0	5976,1	282,7	100,8	142,0
II.3	TOTAL (II.1+II.2)	292,2	262,2	322,4	241,4	430,2	6787,1	7175,7	709,6	837,8
III.	Transferuri nete (II.3-I.4)	-607,4	-329,7	-611,4	-1642,6	-9735,4	2989,0	5517,5	-363,5	801,4

În perioada anilor 2018-2022 întreprinderilor de stat și societăților comerciale nu au fost acordate garanții de stat, la contractarea creditelor. Soldul datoriei pentru împrumuturile aferente întreprinderilor de stat și societăților comerciale pentru perioada 2018-2022, se prezintă în tabelul 14.

Totodată, pe parcursul anului 2022 au fost recreditate unele entități economice cu capital de stat prin intermediul proiectelor investiționale, finanțate din surse externe. La situația din 31.12.2022, datoriile acestora (inclusiv datoriile pe împrumutul extern acordat sub garanția statului) se cifrează la circa 5428,2 mil. lei (0,38% din PIB), dintre care datoriile cu termen de achitare expirat constituie 5411,7 mil. lei. Totodată, la situația din 31.08.2023, datoriile acestora se cifrează la circa 2000,6 mil. lei, dintre care datoriile cu termen de achitare expirat constituie 1985,2 mil. lei.

¹⁹ Suma dată include și suma de mijloace financiare alocate din bugetul de stat pentru anul 2021 în vederea majorării capitalului social cu până la 1 700,0 mil. lei al S.A. „EnergoCom”.

²⁰ Suma dată include și suma de mijloace financiare alocate din bugetul de stat pentru anul 2022 în vederea majorării capitalului social cu până la 6083,0 mil. lei al S.A. „EnergoCom”.

Tabelul nr. 14. Soldul datoriei aferent împrumuturilor recreditate din surse interne și/sau externe și acordate sub garanție de stat, întreprinderilor de stat și societăților comerciale, mil. lei

Nr.	Indicatori	31.12.2019	31.12.2020	30.12.2021	31.12.2022
1.	Soldul datoriei pentru împrumuturile recreditate din surse interne și externe, total	1 383,9	1 881,8	1 786,7	5411,7
	inclusiv:				
	Î.S.	623,0	1 061,4	1041,8	1229,1
	S.C.	760,9	820,4	744,9	4182,6
2.	Soldul datoriei pentru mijloacele dezafectate de la bugetul de stat întru onorarea garanției de stat, total				
	inclusiv:				
	Î.S.	14,9	14,9	15,3	16,5
	S.C.	-	-	-	-
3.	TOTAL (1+2):	1 398,8	1 896,7	1802,0	5428,2

** soldul datoriei aferente întreprinderilor de stat și societăților comerciale pentru împrumuturile recreditate din surse interne și externe, și soldul datoriei pentru mijloacele dezafectate de la bugetul de stat întru onorarea garanției de stat nu se prognozează în Legea bugetului de stat și CBTM.*

Cei mai mari beneficiari ai creditelor externe, recreditate prin intermediul proiectelor investiționale, în perioada anilor 2018-2022 sunt: S.A. „EnerCom”, S.A. „Termoelectrica”, S.A. „CET-Nord”, Î.S. „Moldtranselectro”, Î.S. „Moldelectrica” – pentru reabilitarea rețelelor de transport electric/sistemului de termoficare, Î.S. „Calea Ferată din Moldova” - pentru reabilitarea infrastructurii feroviare și procurarea locomotivelor.

Neachitarea de către întreprinderile de stat și societățile comerciale a obligațiilor pe creditele externe recreditate devine obligațiune convențională de stat, fapt care creează riscul de stingere a obligațiilor date din contul surselor bugetului de stat și reprezintă principalul risc pentru buget, asociat acestui sector. Este dificil de estimat probabilitatea riscurilor asociate întreprinderilor de stat și societăților comerciale, însă este clar că impactul acestor riscuri asupra bugetului care se poate materializa prin capitalizarea acestor entități sau prin nerambursarea creditelor acordate, poate fi considerat ca fiind unul ridicat (semnificativ).

Măsuri de atenuare a riscurilor

Măsurile de atenuare a riscurilor fiscale aferente întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat se referă în prim plan la consolidarea cadrului legal ce reglementează activitatea acestor entități, prin fortificarea instrumentelor de administrare și supraveghere a entităților cu capital de stat de către organele de conducere/fondator, precum și prin promovarea principiilor de bună guvernare și transparentizarea activității desfășurate.

În acest sens, cu privire la consolidarea cadrului legal aferent administrării proprietății publice și entităților economice cu capital de stat, se enunță aprobarea următoarelor acte normative:

- Legea nr.76/2022 pentru modificarea articolului 88 din Legea nr.1134/1997 privind societățile pe acțiuni, (abrogarea alin.6);

- Legea pentru modificarea unor acte normative nr.332/2022, (modificarea art.12);

- Hotărârea Guvernului nr.246/2022 cu privire la dizolvarea (lichidarea) unor întreprinderi de stat;

- Hotărârea Guvernului nr.614/2022 cu privire la alocarea mijloacelor financiare Societății cu Răspundere Limitată „Arena Națională”;

- Hotărârea Guvernului nr.755/2022 cu privire la alocarea mijloacelor financiare (pentru auditul extern al unei societăți pe acțiuni);

- Hotărârea Guvernului nr.911/2022 pentru aprobarea Strategiei cu privire la administrarea proprietății de stat în domeniul întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat pentru anii 2023-2030;

În partea ce ține de procesul de reorganizare sau dizolvare a entităților economice cu capital de stat, se menționează că:

Concomitent, atenționăm că reducerea numărului entităților supuse monitoringului financiar în 2022 comparativ cu anul 2021 se datorează reducerii numărului entităților comerciale incluse în Registrul patrimoniului public, aceasta la rândul său fiind generată de finalizarea procedurii de lichidare cu radierea acestora din Registrul patrimoniului public: (Î.S. Publicația periodică revista „Legea și viața”, Î.S. Întreprinderea agricolă de stat „Serele din Chișinău”, Î.S. Publicația periodică revista „Agricultura Moldovei” și Î.S. „Combinatul Republican de Instruiri Auto”).

Suplimentar, atenționăm că potrivit Hotărârii Guvernului nr.417/2022 cu privire la reorganizarea unor întreprinderi de stat, Î.S. „Combinatul Republican de Instruire Auto” urmează să fie fuzionat de către Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”.

De asemenea, potrivit Hotărârii Guvernului nr.336/2023 cu privire la reorganizarea unor întreprinderi de stat și modificarea anexei nr.3 la Hotărârea Guvernului nr.150/2010 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Agenției „Moldsilva”, structurii și efectivului-limită ale aparatului central al acesteia, a fost reorganizată Î.S. „Întreprinderea Silvo-Cinegetică „Taraclia” și fuzionată (absorbită) de către Î.S. „Întreprinderea pentru Silvicultură „Silva-SUD Cahul” și radiată ulterior din Registrul patrimoniului public în semestrul I, 2023.

În contextul celor expuse, din Lista întreprinderilor de stat din subordinea Agenției „Moldsilva” a fost exclusă Î.S. „Întreprinderea Silvo-Cinegetică „Taraclia”.

Totodată, se menționează că în anul 2022, față de 8 întreprinderi de stat au fost aplicate prevederile Legii insolvenței nr.149/2012 (Î.S. „Direcția Specializată Montare și Exploatare a Mijloacelor Tehnice de Reglementare a Circulației Auto a Poliției Rutiere”, Î.S. „Stațiunea Tehnologică pentru Irigare Hîncești”, Î.S. „Stațiunea Didactico-Experimentală din Stăuceni”, Î.S. „Moldaeroservice”, Î.S. „Stațiunea Tehnologică pentru Irigare Cahul”, Î.S. Întreprinderea Agricolă de Stat „Flori”, Î.S. Uzina Experimentală „ASELTEH” (în procedura de lichidare), Colegiul Național de Viticultură și Vinificație din Stăuceni” care în comun cu celelalte entități au prezentat Biroului Național de Statistică situațiile financiare pentru anul 2022 în calitate de întreprindere de stat fiind în proces de insolvență și, la fel au fost supuse monitorizării financiare.

Întru executarea art.19 alin.(3) lit. b) din Legea nr.246/2017, continuă procesul de reorganizare a întreprinderilor de stat prin fuziune (comasare) a celor cu gen similar de activitate în vederea optimizării resurselor și de transformare a unor întreprinderi de stat în instituții publice, care preponderent prestează servicii populației/realizează funcții ale statului. Astfel, se atestă că în perioada 2018 –2022 au fost aprobate o serie de Hotărâri de Guvern cu privire la reorganizarea întreprinderilor de stat în alte forme juridice de organizare. În acest sens, 36 întreprinderi de stat au finalizat procesul de reorganizare (fie prin transformare în instituții publice/ societate pe acțiuni, fie prin fuziune cu instituțiile publice noi create). Pentru alte 6 entități cu capital de stat, au fost aprobate Hotărâri de Guvern de reorganizare și actualmente derulează procesul de reorganizare (fie în instituții publice, fie prin fuziune cu instituțiile publice noi create). Totodată, pentru reorganizarea unor întreprinderi de stat au fost elaborate proiecte de hotărâri ale Guvernului de către autoritățile competente și sunt în procesul consultărilor publice;

În contextul celor expuse, remarcăm că alte 2 întreprinderi de stat (Î.S. „Centrul de Expertiză și Evaluare”, Î.S. „Uzina Experimentală „ASELTEH”), au fost radiate din Registrul patrimoniului public la sfârșitul anului 2022.

Referitor la administrarea entităților economice cu capital de stat, la valorificarea bunurilor entităților economice cu capital de stat și la asigurarea integrității și gestionării eficiente a patrimoniului public, se remarcă că, Agenția Proprietății Publice în calitate de unic fondator al întreprinderilor de stat și deținător unic de acțiuni/ părți sociale în societățile comerciale, își propune realizarea în continuare a următoarelor acțiuni prioritare:

- continuarea prin programul trierii a procesului de reorganizare prin fuziune (absorbție) a unor întreprinderi de stat/reorganizare a întreprinderilor de stat în alte forme juridice de organizare prevăzute de legislație/lichidare a unor întreprinderi de stat și societăți comerciale cu cota statului în capital social care nu desfășoară activitate pe parcursul mai multor ani, conform Hotărârii Guvernului nr.911/2022 pentru aprobarea Strategiei cu privire la administrarea proprietății de stat

în domeniul întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat pentru anii 2023-2030;

- asigurarea integrității și folosirii eficiente a patrimoniului public din gestiunea/proprietatea întreprinderilor de stat, a societăților comerciale cu cota statului în capitalul social;

- coordonarea înstrăinării, gajării, casării, dării în locațiune sau comodat a activelor întreprinderilor de stat și ale societăților comerciale cu cotă majoritară de stat;

- elaborarea propunerilor de buget în domeniul administrării corporative a întreprinderilor de stat și a societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat.

- totodată, în domeniul administrării corporative a întreprinderilor de stat și a societăților comerciale cu capital de stat, în vederea consolidării, protecției și valorificării a proprietății publice de stat se enumeră:

- lansarea unui proces amplu de consultare inter-ministerială, cu implicarea comunității academice și societății civile, cu scopul evaluării rolului entităților economice cu capital de stat în implementarea politicilor naționale de ramură, identificarea și evaluarea rolului entităților economice cu capital de stat în sistemul economic și administrativ național;

- inițierea procedurilor de evaluare cantitativă și calitativă a patrimoniului întreprinderilor de stat și al societăților comerciale cu capital de stat, în scopul identificării bunurilor care nu sunt incluse în circuitul economic, elaborării unor proiecte de valorificare a acestora în cadrul acelorași sau în cadrul altor entități prin transferul activelor subutilizate, precum și prin accelerarea procesului de deetatzare a activelor neutilizate, inclusiv în cadrul unor proiecte de parteneriat public-privat.

Informația privind auditul obligatoriu extern

Conform indicatorilor stabiliți potrivit prevederilor Legii nr.271/2017 privind auditul situațiilor financiare, s-a estimat că pentru anul 2022 urmau a fi supuse auditului obligatoriu în total 106 întreprinderi de stat și 31 societăți pe acțiuni cu capital integral sau majoritar de stat, din care 12 entități de interes public (4 întreprinderi de stat și 8 societăți pe acțiuni în care cota statului depășește 50% din capitalul social).

Astfel, menționăm că la situația din 30 septembrie 2023, potrivit situațiilor financiare pentru anul 2022 au fost prezentate copiile rapoartelor de audit pentru 52 de entități, din care: 24 întreprinderi de stat și 28 societăți pe acțiuni aferente:

Totodată, din 8 societăți pe acțiuni care urmau să prezinte copiile de pe Raportul de audit ca entitate de interes public, doar 7 societăți au prezentat (S.A. „CET-Nord”, S.A. „RED-Nord”, S.A. Combinatul de Vinuri „Cricova”, S.A. „Energocom”, S.A. „Moldtelecom”, S.A. „Franzeluța”, S.A. „Metalferos”);

- din 4 întreprinderi de stat care corespund criteriilor de entitate de interes public, doar 2 întreprinderi de stat au prezentat copiile de pe Raportul de audit ca entitate de interes public (Î.S. „Fabrica de Sticlă din Chișinău” și Î.S. „Poșta Moldovei”), Î.S. „Calea Ferată din Moldova” este în proces de efectuare a auditului situațiilor financiare pentru anul 2021-2022), care va fi prezentat ulterior.

În conformitate cu concluziile emise în rapoartele de audit recepționate de Ministerul Finanțelor se comunică că, pentru situațiile financiare la 12 întreprinderi de stat și 14 societăți pe acțiuni, în care cota statului depășește 50% din capitalul social, a fost emisă opinia auditorului „fără rezerve”, iar pentru situațiile financiare la 12 întreprinderi de stat și 14 societăți pe acțiuni în care cota statului depășește 50% din capitalul social s-a emis opinia auditorului „cu rezerve”.

Tabelul nr. 15. Lista celor mai mari întreprinderi de stat și societăți comerciale care au efectuat auditul pentru anul 2022

Nr. d/o	Denumirea entității	Tipul situațiilor financiare (individuale/consolidate)	Data depunerii situațiilor financiare	Modul de ținere a contabilității și de aplicare a standardelor de contabilitate	Raportul auditorului independent Opinie cu rezerve /fără rezerve	Nr. d/o	
						Raport de audit	Situațiile financiare
1.	Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”	Individuale	30.05.2023	SNC	<p>Opinie cu rezerve-Întreprinderea a primit în gestiune economică înainte de 31 decembrie 2022 imobilizări corporale care constau în principal din drumurile naționale ale Republicii Moldova. Nu a fost disponibilă o evidență contabilă adecvată la momentul transferului acestora în gestiunea economică a întreprinderii. La 31 decembrie 2022 în imobilizările corporale sunt incluse drumuri cu o valoare de bilanț de 11,796,860 mii lei, pentru care întreprinderea nu deține titlul de proprietate fiind mijloacele fixe primite în gestiune. Nu am putut obține dovezi de audit suficiente și adecvate și nu a fost posibilă efectuarea procedurilor alternative de audit pentru a asigura acuratețea, caracterul exhaustiv și drepturile de proprietate ale acestor active, și efectele aferente asupra situației de profit și pierdere și situației modificărilor capitalului propriu pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2022.</p> <p>După cum este prezentat în Nota 4, întreprinderea a înregistrat la data de 31 decembrie 2022 imobilizări corporale cu o valoare de bilanț de 17,195,300 mii lei. în conformitate cu Standardul Național de Contabilitate „Deprecierea activelor” și politica de contabilitate a întreprinderii, conducerea trebuie să determine la fiecare dată de raportare dacă există indici ai deprecierei imobilizărilor corporale și să efectueze o analiză pentru a determina dacă valoarea recuperabilă a acestor active nu a scăzut sub valoarea lor contabilă. Întreprinderea nu a făcut o analiză a valorii recuperabile și a eventualelor pierderi din depreciere a imobilizărilor corporale a 31 decembrie 2022. Prin urmare, nu s-a fost în măsură să se determine dacă sunt necesare ajustări asupra valorii contabile la data de 31 decembrie 2022 și efectele aferente asupra situației de profit și pierdere și asupra situației modificărilor capitalului propriu pentru exercițiul financiar încheiat la această dată.</p>	Da	Da
2.	S.A. „Termoelectrica”	Consolidate	17.03.23	IFRS	<p>Opinie cu rezerve- După cum s-a prezentat în Nota 29 “Datorii pe termen lung”, datoriile Grupului și ale Societății către Moldovagaz S.A sunt înregistrate la 31 decembrie 2022 în situația poziției financiare consolidate și individuale ca datorii comerciale pe termen lung în sumă de 663,973,947 MDL (2021: 663,993,947 MDL), cu excepția sumei de 190,455,271 MDL datorii care sunt incluse în Acordul Memorandum de reconciliere pentru CET 1 S.A și Acord Memorandum de reconciliere pentru CET 2 S.A, fiind rezultate din datoriile acumulate până în anul 2015 urmare a reorganizării întreprinderii CET-2 S.A prin fuziune (absorbție) a S.A. CET-1 S.A și preluarea datoriei Societății aflate în insolvență Termocom S.A. La data de 26 noiembrie 2021, Societatea a semnat un Contract de cesiune cu Moldova-Gaz S.A și Energocom S.A privind cesionarea datoriei față de Moldova-Gaz S.A în sumă de 1,330,621,613 către Energocom SA. Având în vedere că Societatea nu a obținut un acord de reeșalonare aferentă datorii comerciale rămase, situațiile financiare consolidate și individuale ale grupului nu reflecta adecvat următoarele:</p> <p><i>Datoriile comerciale</i> în sumă de 473,518,676 MDL ar trebui să fie prezentate ca datorii comerciale pe termen scurt în situația poziției financiare consolidate și individuale la data de 31 decembrie 2022 și 473,538,676 MDL la data de 31 decembrie 2021.</p>	Da	Da

Nr. d/o	Denumirea entității	Tipul situațiilor financiare (individuale /consolidate)	Data depunerii situațiilor financiare	Modul de ținere a contabilității și de aplicare a standardelor de contabilitate	Raportul auditorului independent Opinie cu rezerve /fără rezerve	Nr. d/o	
						Rapoart de audit	Situațiile financiare
					<p>Imobilizări corporale în curs de execuție: Conform Notei 15 „Imobilizări corporale” ale Grupului și ale Societății sunt înregistrate la 31 decembrie 2022 în situația poziției financiare individuale în sumă de 3,526,187,274 MDL și respectiv situației poziției financiare consolidate ale Grupului la valoarea de 3,526,918,062 MDL pentru care valoarea imobilizărilor corporale în curs de execuție a reprezentat suma de 157,044,638 MDL. Urmare a procedurilor de audit efectuate există condiții semnificative care indică faptul că imobilizările corporale în curs de execuție în valoare de 87,587,629 MDL nu mai îndeplinesc condițiile de recunoaștere conform IAS 16.7 pentru care Societatea în urma inventarierii anuale a prezentat aceste obiecte ca fiind lipsite de necesitate tehnologică în utilizarea acestora. Drept rezultat al acestor aspecte, nu s-a putut stabili dacă este posibil să fi fost necesare ajustări cu privire la valoarea recuperabilă a imobilizărilor corporale în curs de execuție și/sau la elementele care constituie situația veniturilor și cheltuielilor, altor elemente ale rezultatului global, situația modificărilor capitalurilor proprii și situația fluxurilor de trezorerie ale Grupului și ale Societății.</p> <p>Sistemele informaționale folosite la recunoașterea veniturilor: Veniturile din vânzări recunoscute în situația consolidată și individuală a profitului și pierderii sunt în sumă de 4,641,380,860 MDL (2021: 2,865,126,875 MDL) și respectiv 4,640,631,975 MDL (2021: 2,864,503,559). Sistemul de control intern privind tehnologiile informaționale nu este suficient pentru a asigura rezonabilitatea recunoașterii veniturilor și a creanțelor aferente clienților. Sistemele informaționale folosite sunt învechite și nu dispun de un sistem de mentenanță adecvat. În scopul soluționării Societatea a estimat în planul de investiții modernizarea sistemelor informaționale. Planul prezentat de către Societate privind investițiile aferente tehnologiilor informaționale nu a fost încă aprobat de autoritatea de reglementare și urmează să fie adresat în cadrul celui de-al doilea Proiect de Îmbunătățire a Eficienței Sistemului de Alimentare Centralizată cu Energie Termică din Chișinău (PIESACET-2), care a demarat odată cu intrarea în vigoare a acordului de împrumut acordat de Banca Mondială - Proiect ID No. P172668. Considerând natura și nivelul de risc inerent aferent recunoașterii veniturilor, nu am putut obține suficiente probe de audit adecvate cu privire la exhaustivitatea și acuratețea veniturilor și creanțelor de la clienți în consecință, nu am fost în măsură să stabilim dacă erau necesare ajustări ale acestor valori.</p> <p>Evidențierea unor aspect: se atragem atenția asupra faptului că activitatea Grupului și a Societății și tarifele de furnizare a energiei electrice sunt reglementate de către Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică ("ANRE"). Prin urmare, reglementările ANRE pot avea un impact semnificativ asupra performanței financiare a Grupului și a Societății, precum și asupra valorii contabile, a activelor și datoriilor Grupului și Societății. Opinia noastră nu este modificată ca urmare a acestui aspect.</p>		
3.	S.A. „Moldtelecom”	Individuale	05.05.23	IFRS	Opinie fără rezerve	Da	Da
4.	Î.S. „Calea Ferată din Moldova”	Individuale		IFRS	Lipsește raportul auditorului pentru anul 2022	-	-

Nr. d/o	Denumirea entității	Tipul situațiilor financiare (individuale/consolidate)	Data depunerii situațiilor financiare	Modul de ținere a contabilității și de aplicare a standardelor de contabilitate	Raportul auditorului independent Opinie cu rezerve /fără rezerve	Nr. d/o	
						Raport de audit	Situațiile financiare
5.	S.A. „Red-Nord”	Individuale	28.04.23	IFRS	<p>Opinie cu rezerve - La data de 31.12.2022 Entitatea a reflectat diminuarea rezervei din reevaluarea imobilizărilor corporale aferent perioadelor 2020 și 2021 în valoare de 6,4 mln lei, recunoscând în componența rezultatului global pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2022, fără a retrata cifrele comparative perioadelor corespunzătoare. Devierea dată a impactat rezultatul global net al exercițiului financiar 2022, precum și impozitul amânat.</p> <p>La data de 31.12.2021 și 31.12.2022 Entitatea a reflectat în componența Capitalului propriu elementul distinct Rezultatul din tranziție la IFRS în valoarea de 532,1 mln lei. Primul set de Situații Financiare conform IFRS a fost compilat pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2020. Rezultatul din tranziție la IFRS urma să fie decontat în componența profitului nerepartizat al anilor precedenți în Situațiile financiare imediat următorului exercițiu financiar.</p>	Da	Da
6.	Î.S. „Moldelectrica”	Individuale	02.05.23	IFRS	Lipsește raportul auditorului pentru anul 2022	Nu	Da”
7.	S.A. „CET-Nord”	Individuale	26.04.23	IFRS	<p>Opinie cu rezerve- La situația din 31 decembrie 2022 Societatea a înregistrat pierderi în valoare de 167,120,681 MDL (2021:17,252,122 MDL) și concomitent Societatea este în incapacitate de a-și plăti creditorii la datele scadente, înregistrând în bilanț la situația din 31.12.2022 restante față de S.A. Moldovagaz în sumă totală de 203,105,103 MDL. Situația creată este rezultatul majorării semnificative pe parcursul anului 2022 a profitului la gazele naturale consumate și rezultatul ajustării tardive de către ANRE a prețului pentru energia electrică produsă și a tarifului la energia termică livrată. Factorii prezentați anterior indică o incertitudine semnificativă care ar putea să pună în mod semnificativ la îndoială capacitatea Societății de a-și continua activitatea și, ca urmare, Societatea ar putea să se afle în imposibilitatea de a-și valorifica activele și de a-și genera suficiente lichidități, pentru a se elibera de datoriile curente în cursul normal al activității. Situațiile financiare (și notele la acestea) nu prezintă în mod adecvat acest aspect. Opinia de audit asupra situațiilor financiare la 31.12.2020 și la 31.12.2021 conține de asemenea o mențiune în acest sens.</p>	Da.	Da”
8.	S.A. „Combinatul de Vinuri Cricova”	Consolidate	28.04.23	IFRS	<p>Opinie cu rezerve: Inventarierea generală și riscul confirmării integrității patrimoniale</p> <p>Activele imobilizate ale CV „Cricova” S.A. sunt înregistrate la valoarea contabilă de 314,034,670 lei în Situația poziției financiare, ceea ce reprezintă 48,82% din activele totale ale Entității la 31.12.2022, iar stocurile sunt evaluate la 170,106,913 lei, ceea ce reprezintă 26,44% din activele totale ale entității. Total active imobilizate și stocuri – 75,26%. Întrucât contractul a fost încheiat în anul 2023, nu am avut posibilitatea de a asista la numărarea fizică a bunurilor CV „Cricova” SA la sfârșitul perioadei de gestiune 2022 sau de a obține informații satisfăcătoare privind cantitățile respective folosind metode alternative, și respectiv, nu ne putem exprima certitudinea cu privire la cantitatea și valoarea contabilă a acestora. Opinia noastră cu privire la situațiile financiare individuale aferente perioadei de gestiune 2022 conține o rezervă la acest aspect.</p> <p><i>Note, cuprinzând politicile contabile semnificative și alte note explicative.</i> În conformitate cu prevederile IFRS-urilor, entitatea trebuie să prezinte informații despre baza de întocmire a situațiilor</p>	Da	Da

Nr. d/o	Denumirea entității	Tipul situațiilor financiare (individuale/consolidate)	Data depunerii situațiilor financiare	Modul de ținere a contabilității și de aplicare a standardelor de contabilitate	Raportul auditorului independent Opinie cu rezerve /fără rezerve	Nr. d/o	
						Rapo rt de audit	Situați ile financi are
					financiare individuale și despre politicile contabile specifice utilizate, care nu sunt prezentate în altă parte în situațiile financiare și să ofere informații care nu sunt prezentate în altă parte în situațiile financiare, dar care sunt relevante pentru înțelegerea oricăra dintre ele. Contrar prevederilor IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”, Entitatea nu a dezvăluit eshaustiv informațiile despre baza de întocmire a situațiilor financiare individuale și despre politicile contabile specifice utilizate, fapt ce limitează înțelegerea informațiilor care stau la baza elementelor prezentate în situația poziției financiare și în situația profitului sau pierderii și altor elemente ale rezultatului global, în situația modificărilor capitalului proprii și situația fluxurilor de trezorerie.		
9.	Î.S. „Modtranselectro”	Individuale			Lipsește raportul auditorului pentru anul 2022	Nu.	Da
10.	Î.S. „Fabrica de Sticlă din Chișinău”	Individuale		SNC	Opinie fără rezerve	Da	Da
11.	Î.S. „Poșta Moldovei”	Individuale	09.06.23	IFRS	Opinie cu rezerve -Pentru exercițiul financiar încheiat la 31.12.2022 veniturile din vânzări recunoscute în situația contului de profit și pierdere, și alte elemente ale rezultatului global sunt în sumă de 462,381,624 lei. Acest element, semnificativ din punct de vedere al valorii sale și complexității sistemelor folosite, este supus unui risc inerent în ceea ce privește exhaustivitatea și acuratețea veniturilor înregistrate pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2022. Sistemul de control intern privind tehnologiile informaționale nu este suficient pentru a asigura accesul logic și a actualizărilor de securitate necesare astfel că rezonabilitatea recunoașterii veniturilor și a creanțelor aferente clienților nu este asigurată. Considerând natura și nivelul de risc inerent aferent recunoașterii veniturilor, nu a fost posibil să efectuăm proceduri alternative de audit pentru a obține dovezi suficiente cu privire la exhaustivitatea și acuratețea veniturilor și a creanțelor de la clienți. Nu am putut să stabilim dacă sunt necesare ajustări a acestor sume pentru situațiile financiare aferente exercițiului financiar încheiat la 31.12.2022. Concomitent, la 1 iunie 2023 au intrat în vigoare noile tarife atât pe plan național cât și internațional, calculate în baza costurilor anului 2021, care vor conduce la îmbunătățirea calității serviciilor prestate inclusiv pentru asigurarea unei alocări mai eficiente a resurselor. Opinia noastră nu este modificată ca urmare a acestui aspect.	Da	Da
12.	S.A. „Metalferos”	Individuale	28.04.23	IFRS	Opinie fără rezerve	Da	Da
13.	S.A. „Energocom”	Individuale	03.05.23	IFRS	Opinie fără rezerve	Da	Da”
14.	S.A. „Barza Albă”	Individuale	14.04.23	SNC	Opinie fără rezerve	Nu	Nu
15.	S.A. „Franzeluța”	Individuale	28.04.23	IFRS	Opinie cu rezerve - Stocurile entității sunt înregistrate în situația poziției financiare la valoarea de cost. Conducerea nu a prezentat stocurile la valoarea cea mai mică dintre cost și valoarea realizabilă netă, și le-a prezentat doar la cost fapt ce constituie o abatere de la IFRS „Stocuri”. La situația din 31.12.2022 sunt înregistrate stocuri învechite și fără mișcare în valoare de 1,8 mln lei, ce prezintă semne de depreciere, valoarea lor este mai mică decât valoarea lor realizabilă netă. Conform IAS 2 „Stocuri” stocul trebuie să fie înregistrat în	Da	Da

Nr. d/o	Denumirea entității	Tipul situațiilor financiare (individuale/consolidate)	Data depunerii situațiilor financiare	Modul de ținere a contabilității și de aplicare a standardelor de contabilitate	Raportul auditorului independent Opinie cu rezerve /fără rezerve	Nr. d/o	
						Raport de audit	Situațiile financiare
					contabilitate la valoarea recuperabilă și se face o depreciere a creanțelor comerciale și a altor creanțe. Conform prevederilor IAS19 Beneficiile angajaților”, IAS37 "Provizioane, datorii contingente și active contingente" și Politicilor Contabile pentru anul 2022, S.A. „Franzeleuța” urma să constituie provizioane aferente cheltuielilor și plăților preliminare la achitarea indemnizațiilor pentru concedii ordinare ale personalului. La situația din 31.12.2022 soldul la concedii anuale de odihnă neutilizate constituie 9 583 zile. Din estimările auditorilor suma provizionului ce urma a fi calculată la situația 31.12.2022 constituie aproximativ 3,2 mln.lei (calculat în baza informațiilor serviciului personal per angajat). S.A. „Franzeleuța” nu aplică IAS 12 impozitul pe profit, în privința calculului impozitului amânat. Entitatea nu calculează datoriile/creanțele privind impozitul amânat, ce rezultă din diferențele temporare impozabile/deductibile ce apar între baza fiscală și valoarea lor contabilă.		
16.	Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești”	Individuale	18.05.23	SNC	Lipsește raportul auditorului pentru anul 2022	Nu	Da
17.	Î.S. pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „MoldATSA”	Individuale	27.04.23	SNC	Opinie cu rezerve- a fost determinată de efectul unor abateri constante, condiționate de următoarele aspecte , conducerea entității a prezentat rezultatele inventarierii desfășurate de către Întreprindere în anul 2022, însă nu se deține deplina convingere de corectitudinea soldurilor pentru a le putea confirma sau infirma.	Da	Da
18.	S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”	Individuale	23.04.23	SNC	Opinie fără rezerve	Nu	Nu
19.	Î.S „Radiocomunicații”	Individuale	24.04.23	SNC	Opinie cu rezerve -Aspectele pe care le menționăm sunt legate de faptul că în situațiile financiare la situația din 31.12.2022 sunt reflectate creanțe în mărime totală de 23350341,00 lei, o parte sunt în proces judiciar privind recuperarea acestora, înaintat împotriva întreprinderilor I.M.,Hventis Mobile” S.R.L., „Euro TV Chișinău” S.R.L., „Telestar Media” S.R.L., (ce sunt în procedură de insolvență) și „Telesistem TV” S.R.L., „General Media Group Corp” S.R.L. și de către instanța de judecată au fost și urmează a fi validate creanțele în mărimea dată. Dar rezultatul final al acestor procese și litigii judiciare nu poate în prezent, să fie determinat deoarece procedurile juridice ale acestor acțiuni sunt încă puse pe rol. Totodată, atragem atenția și asupra mărimii creanțelor din situațiile financiare în mărime totală de 280.703.71 lei, ce reprezintă creanțe compromise față de debitorii „Ingiess Communication” S.R.L. și „Focus Nunti” OOD (Bulgaria, suma de 9828.00 Euro) ce sunt imposibili de a fi atacați în judecată din lipsa adreselor juridice și activităților pe teritoriul Republicii Moldova, respectiv sunt fără șanse de a fi încasate, în consecință, nu au fost constituite provizioane pentru acoperirea cheltuielilor care ar putea să rezulte (provizioane privind creanțe compromise) și/sau decontate la cheltuieli curente. Rezultatul din reflectarea ajustărilor de valoare a creanțelor au impact asupra sumelor prezentate în situațiile financiare pentru „Creanțe curente”, „Corecții (provizioane) privind creanțele compromise”, „Alte cheltuieli din activitatea operațională” și „Profitul net al perioadei de gestiune”.	Da	Da

Nr. d/o	Denumirea entității	Tipul situațiilor financiare (individuale/consolidate)	Data depunerii situațiilor financiare	Modul de ținere a contabilității și de aplicare a standardelor de contabilitate	Raportul auditorului independent Opinie cu rezerve /fără rezerve	Nr. d/o	
						Raport de audit	Situațiile financiare
					Considerăm că probele de audit pe care le-am obținut sunt suficiente și adecvate pentru a furniza o bază pentru opinia noastră de audit cu rezerve.		
20.	S.A. „Loteria Națională a Moldovei”	Individuale	30.05.23	IFRS/SNC	Opinie fără rezerve	Da	Da
21.	Î.S. „Nodul Hidroenergetic Costești”	Individuale	22.03.23	SNC	Opinie fără rezerve	Da	Da
22.	S.A. „Moldovagaz”	Individuale	29.05.23	SNC	<p>Raportul a fost efectuat de Curtea de Conturi. Neevaluarea și nedelimitarea conformă a investițiilor la fondarea S.A. Moldovagaz”, precum și admiterea cheltuielilor, inclusiv cheltuielilor economice neargumentate și nejustificate sau neproductive, au condiționat determinarea incorectă a cotelor de participare, nediminuarea și sporirea datoriilor, ratarea profiturilor suplimentare și înregistrarea pierderilor din activitatea de afaceri. Concluzia auditului se bazează pe acele aspecte, care, ulterior evaluării probelor obținute și a efectelor neconformităților identificate, prin prisma factorilor cantitativi și calitativi ai materialității, au fost apreciate ca semnificative și capabile să influențeze deciziile utilizatorilor vizați, în legătură cu fiecare obiectiv specific în parte, ținem să menționăm că:</p> <p><i>-conformitatea investițiilor în capitalul social al S.A. „Moldovagaz” a fost influențată de efectele:</i></p> <p>a)neevaluării conforme și nedelimitării corespunzătoare, după același principiu cu care au fost stinse datoriile, al patrimoniului investit de acționari la crearea societății;</p> <p>b)evidenței, inclusiv evidenței contabile neconforme a patrimoniului investit la societățile reorganizate și ca efect la S.A. „Moldovagaz”;</p> <p>c)deciziei regiunii Transnistriene de retragere a patrimoniului depus în capitalul social al S.A. „Moldovagaz”;</p> <p>d)diminuării neîntemeiate a cotei de participare în capitalul social al S.A. „Moldovagaz” a Republicii Moldova, malul drept al Nistrului;</p> <p>e)majorării nejustificate a datoriei S.A. „Moldovagaz” malul drept al Nistrului, pentru gazele consumate, precum și lipsa unor documente, inclusiv documente contabile primare privind modul de formare a datoriilor SA Moldovagaz;</p> <p><i>- conformitatea executării cheltuielilor operaționale a fost afectată de efectele:</i></p> <p>a) luării unor decizii cu impact asupra cheltuielilor, în lipsa alocațiilor sau soluțiilor de finanțare a acestora;</p> <p>b) pierderilor semnificative de gaze naturale la distribuția acestora;</p> <p>c) neaplicării tarifelor aprobate de reglementator;</p> <p>d) admiterii cheltuielilor neargumentate și nejustificate economice;</p> <p>e) nejustificării statelor de personal prin normative de muncă aprobate regulamentar;</p> <p>f) locațiunii propriilor spații;</p> <p>g) casării creanțelor și neconstituirii provizioanelor, precum și de efectele neimplementării recomandărilor auditului intern și extern.</p> <p>Conformitatea gestionării patrimoniului public a fost influențată de efectele:</p> <p>a) transmiterii rețelelor de transport și distribuție a gazelor la întreținere în lipsa unor redevențe privind utilizarea acestuia și obligații pentru reparația capitală a acestora;</p>	Da	Da

Nr. d/o	Denumirea entității	Tipul situațiilor financiare (individuale /consolidate)	Data depunerii situațiilor financiare	Modul de ținere a contabilității și de aplicare a standardelor de contabilitate	Raportul auditorului independent Opinie cu rezerve /fără rezerve	Nr. d/o	
						Rapo rt de audit	Situați ile financi are
					b) neînregistrării în evidența contabilă a autorităților publice a rețelelor de gaze construite din bugetul acestor entități, precum și de consecințele preluării neconforme de către S.A. „Moldovagaz” și recunoașterii necorespunzătoare în evidența contabilă a societății a rețelelor de gaze naturale publice; Managementul SA „Moldovagaz” a fost afectat de: a) planificarea deficitară a veniturilor și cheltuielilor pentru asigurarea surselor de finanțare a investițiilor și cheltuielilor neacceptate în scopuri tarifare; b) nerealizarea sau realizarea neconformă a funcțiilor și atribuțiilor organelor de conducere și administrare; c) nerealizarea strategiilor și planurilor de diminuare a datoriilor.		

2.3 Riscuri, asociate sectorului financiar

Tendințe și evoluții recente

Monitorizarea riscurilor sectorului financiar este importantă, inclusiv pentru că eventualele destabilizări pot genera costuri pentru bugetul de stat, fie directe sau indirecte. În perioada de referință, în sectorul bancar a continuat tendința de creștere a activelor, depozitelor, capitalului, băncile fiind capabile să acopere riscurile ce rezultă din activitatea lor. De asemenea, băncile mențin niveluri de lichiditate înaltă. Banca Națională a Moldovei (BNM) a continuat procesul de supraveghere prudentială a băncilor din Republica Moldova, urmărind respectarea cerințelor legale, în vederea prevenirii și limitării riscurilor specifice activității bancare.

La situația din 31.08.2023 în proces de lichidare sunt 4 bănci:

- 1) BC „Investprivatbank” S.A.
- 2) Banca de Economii S.A.
- 3) BC „BANCA SOCIALĂ” S.A.
- 4) B.C. „UNIBANK” S.A.

BC „Investprivatbank” S.A.

Licența băncii a fost retrasă la data de 19.06.2009, urmare a insolvabilității acesteia. În cadrul procesului de lichidare BC „Investprivatbank” S.A. a contractat un împrumut de la Banca de Economii S.A. în valoare de 589,9 mil. lei. Ulterior, la 30.09.2011 (conform Legii nr.190/2011 privind unele măsuri suplimentare de asigurare a stabilității financiare), Ministerul Finanțelor a subrogat Banca de Economii S.A. în raporturile legate de creanța respectivă față de BC „Investprivatbank” S.A., prin emiterea de către Ministerul Finanțelor a obligațiunilor de stat și transmiterea acestora către Banca de Economii S.A. în scop de preluare a creanței Băncii de Economii S.A. față de BC „Investprivatbank” S.A. în valoare de 428,5 mil. lei. La 30.09.2023 soldul datoriei BC „Investprivatbank” S.A. față de Ministerul Finanțelor a constituit 350,6 mil. lei.

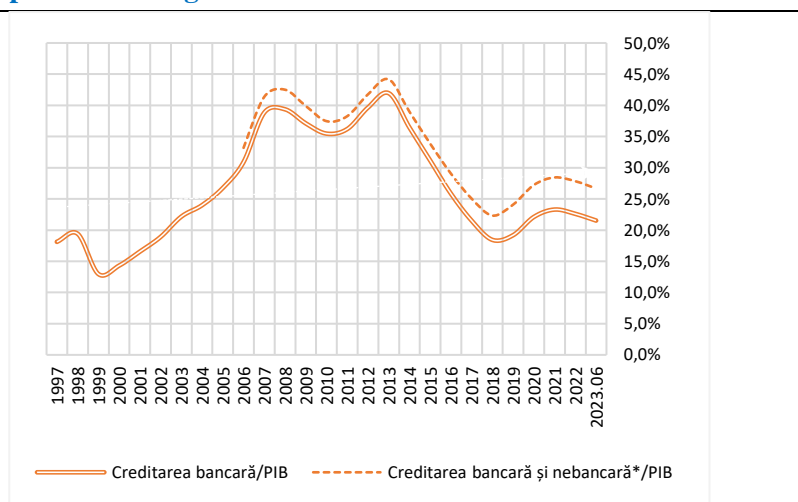
Banca de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A., BC „UNIBANK” S.A.

Licențele acestor trei bănci au fost retrase la data de 16.10.2015, urmare a insolvabilității lor. Anterior retragerii licenței, în perioada noiembrie 2014 – octombrie 2015, BNM a acordat Băncii de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și B.C. „UNIBANK” S.A. credite de

urgență asigurate cu garanții de stat (prin Hotărârile de Guvern nr.938 din 13.11.2014 și nr.124 din 30.03.2015), în sumă totală de 14 121,7 mil. lei, după cum urmează:

- Banca de Economii S.A. – 9 273,2 mil. lei;
- BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. – 2 700,0 mil. lei;
- B.C. „UNIBANK” S.A. – 2 148,5 mil. lei.

Graficul 13. Indicatorul credite-în-PIB este inferior trendului pe termen lung

*creditarea nebancaară include soldul împrumuturilor acordate de organizațiile de creditare nebancaară și asociațiile de economii și împrumut;

**PIB calculat ca suma mobilă pentru ultimele 4 trimestre

Sursa: BNM, CNPF, BNS

***Creditarea bancară/PIB la situația din 31.08.2023 s-a situat la nivelul de 21,5%

În conformitate cu Legea nr.235/2016, Ministerul Finanțelor a subrogat Banca Națională a Moldovei în raporturile legate de creanța față de Banca de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și BC „UNIBANK” S.A. prin emiterea obligațiunilor de stat în valoare egală cu creditele neachitate de către Banca de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și BC „UNIBANK” S.A. Astfel, au fost emise obligațiuni de stat în valoare de 13 341,2 mil. lei, care au fost transmise în contul Băncii Naționale.

La data de 30.09.2023 soldul datoriei celor 3 bănci față

de Ministerul Finanțelor a constituit 11 305,8 mil. lei, după cum urmează:

- Banca de Economii S.A. – 7 676,0 mil. lei;
- BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. – 1 823,0 mil. lei;
- B.C. „UNIBANK” S.A. – 1 806,8 mil. lei.

Prognoze bugetare pe termen mediu

Având în vedere emisiunea obligațiunilor de stat în valoare de 13 341,2 mil. lei, pe termen de până la 25 de ani, care au fost transmise în contul Băncii Naționale a Moldovei în scopul executării de către Ministerul Finanțelor a obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat acordate în anii 2014-2015 pentru cele trei bănci, estimările privind plățile ce urmează a se efectua din bugetul de stat în contul deservirii obligațiunilor de stat respective (plata dobânzilor și a sumei principale) se situează sub 0,4 - 0,3% din PIB în perioada anilor 2022-2026.

Tabelul nr. 16. Plățile MF pentru deservirea obligațiunilor de stat emise în scopul executării obligațiilor la garanțiile de stat acordate în anii 2014-2015*)

	2022	2023 proгноza	2024 proгноza	2025 proгноza	2026 proгноza
-mil. lei	894,3	910,2	927,5	951,3	976,2
- % din PIB	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2

*) conform graficului de emisiune și răscumpărare a obligațiunilor de stat

Este necesar de menționat că, potrivit modificărilor introduse în art.38¹ lichidarea băncii poate fi prelungită de Banca Națională cu una sau mai multe perioade, durata fiecărei perioade fiind de cel mult 2 ani, în baza demersului argumentat al lichidatorului băncii.

Evaluarea riscurilor viitoare

În comparație cu iterația anterioară a acestui chestionar, putem observa o ameliorare a persistenței riscurilor.

Cel mai proeminent risc rămâne a fi riscul macroeconomic, exteriorizat prin intermediul unei potențiale redresări mai lente a activității economice. Cele mai recente date statistice arată însă o ameliorare a situației economice din țară. Indicatorii privind situația financiară a populației au revenit la tendința de îmbunătățire în 2023, în principal datorită descreșterii ratei de inflației pe parcursul anului 2023 față de anul 2022. Prognoza de descreștere a ratei de inflație va favoriza redresarea economică, în lipsa unor șocuri imprevizibile. Cu toate acestea, incertitudinile și/sau o înrăutățire a situației legate de războiul din Ucraina ar afecta semnificativ condițiile macroeconomice; ceea ce ar genera riscuri adiționale în sectorul financiar.

Riscul de credit, deși ameliorat, rămâne persistent pentru sectorul bancar. Calitatea creditelor acordate populației prezintă o tendință de îmbunătățire față de sfârșitul anului 2022 - când se pare că a fost atins maximul deteriorării portofoliului de credite al populației. Totodată, calitatea creditelor acordate companiilor nefinanciare prezintă o dinamică neuniformă, care va fi urmărită în continuare și pe parcursul anului 2023.

Experiența internațională sugerează că există o probabilitate mai mare de apariție a crizelor financiare după o perioadă în care împrumuturile totale din economie cresc rapid. După anul 2013 evoluția creditării marchează dinamici inferioare în raport cu creșterea economiei. Suma totală a creditelor acordate de toate instituțiile financiare a descrescut considerabil în ultimii ani revenind pe un trend crescător doar în 2018; care s-a temperat începând cu sfârșitul anului 2021. Raportul Credite-în-PIB la situația actuală este sub media pe ultimii 20 ani, ceea ce indică asupra lipsei unei creditări excesive în economie și asupra lipsei semnalelor de acumulare a riscurilor prociclice.

Expunerea maximală a statului față de sectorul bancar poate fi exprimată prin suma obligațiunilor totale a sectorului bancar (cu excepția capitalului) care la situația din 31.08.2023 însumează 40,8% din PIB. Această cifră oferă un indiciu brut al pasivelor maxime posibile pe care guvernul ar putea fi solicitat să le asume într-un scenariu extrem de puțin probabil (cel mai rău caz). Cea mai semnificativă parte a obligațiunilor bancare reprezintă depozitele clienților care la finele lunii august 2023 au constituit 105,5 mld. lei. Totodată, conform ultimelor date disponibile, suma depozitelor garantate de Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar (FGDSB), în limita plafonului actual de 50 mii lei, reprezintă 19,1 mld. lei. Reieșind din resursele financiare calculate ale FGDSB, suma depozitelor garantate dar neacoperite de FGDSB constituie 18,0 mld. lei sau 6,3% din PIB. Adițional, este de menționat că la 1 octombrie 2023 intră în vigoare Legea 160/2023 cu privire la garantarea depozitelor în bănci și majorarea plafonului de garantare de la 50 mii lei până la 100 mii lei, și respectiv suma totală garantată a depozitelor bancare se va majora corespunzător. Astfel, în baza datelor pentru 30.06.2023, suma totală a depozitelor pe sectorul bancar garantate de FGDSB, în limita noului plafon de 100 mii lei, ar constitui estimativ 28,0 mld. lei, iar suma depozitelor garantate dar neacoperite de FGDSB ar însuma aproximativ 27,0 mld. lei sau 9,4% din PIB.

Conform datelor raportate la situația din 31.08.2023, băncile dispun de capital și lichidități peste limitele reglementare și prezintă o reziliență solidă împotriva efectelor eventualei deteriorării calității creditelor și lipsuri temporare de lichiditate. Nivelul înalt al indicatorului ratei fondurilor proprii totale (media pe sector – 31,6%) reprezintă un nivel de capital confortabil, inclusiv pentru eventualele pierderi neașteptate. Valorile indicatorului de acoperire a necesarului de lichiditate (240,6% agregat pe sectorul bancar) și indicatorul privind lichiditatea pe termen lung (0,65 agregat pe sectorul bancar) indică asupra unui nivel înalt de soliditate al sectorului bancar contra riscului de lichiditate și de finanțare.

Mai jos sunt prezentați principalii indicatori pentru aprecierea solidității financiare a sectorului bancar:

Tabelul 17. Principalii indicatori de soliditate financiară

Indicatorul	31.08.2022	31.12.2022	Media 5 ani
Fonduri proprii, mil. lei	20 636,2	18 357,4	15 858,2
Rata fondurilor proprii totale ($\geq 10\%$), %	31,6	29,2	27,8
Rata creditelor neperformante, %	6,7	6,4	7,0
Principiul I - Lichiditatea pe termen lung (≤ 1)	0,65	0,67	0,70
Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate, %	240,6	235,5	278,1*
Creditele sectorului financiar/PIB, %	26,68	27,84	26,86

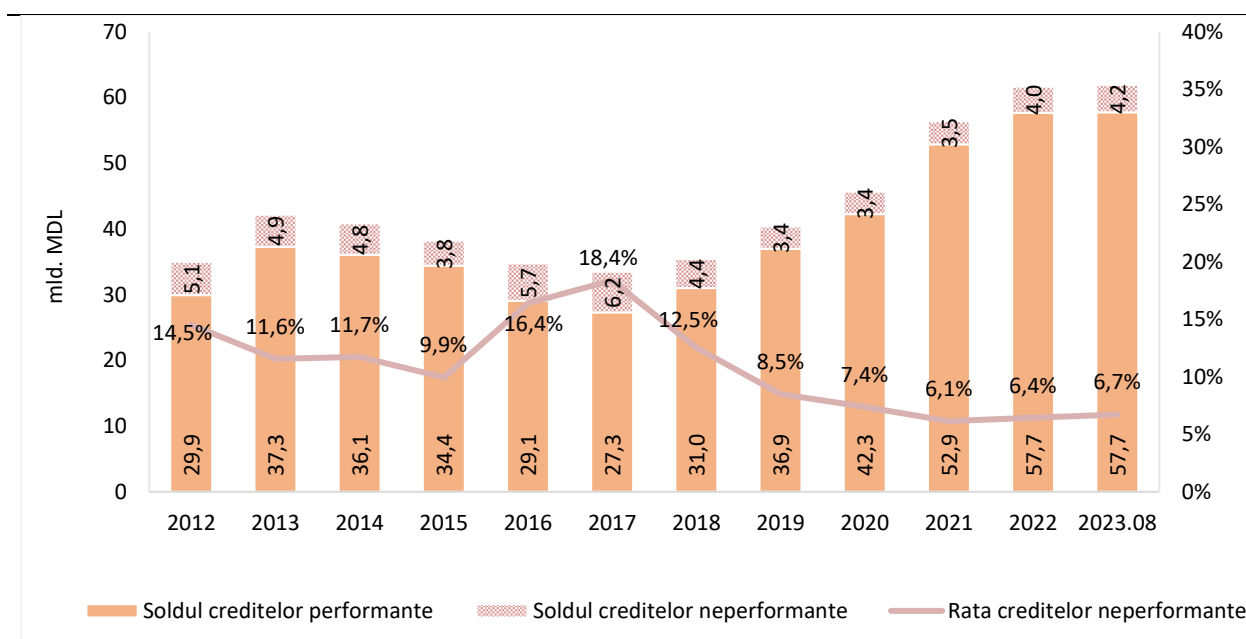
*Media calculată pentru perioada raportării indicatorului – 3 ani

Sursa: BNM, CNPF, BNS

Notă: Indicatorul „creditele sectorului financiar” include datele aferente OCN și AEÎ pentru situația din 30.06.2023

Cu privire la calitatea portofoliului de credite al băncilor, pe parcursul a opt luni ale anului 2023 a fost marcată dinamică în creștere a creditelor neperformante, soldul total majorând-se cu 194,9 mil. lei sau 4,9%. Respectiv, ponderea creditelor neperformante în total portofoliu de credite s-a majorat în raport cu finele anului 2022 cu 0,3 p.p. până la 6,7%, urmare a unei rate mai înalte de creștere a creditelor neperformante în raport cu soldul total al creditelor acordate de bănci.

Tabelul 18. Evoluția portofoliului bancar de credite și calitatea acestuia

Sursa: BNM

Măsurile de atenuare a riscurilor

- În vederea menținerii stabilității sectorului bancar autohton și asigurării dezvoltării acestuia, în perioada recentă (inclusiv trimestrul IV al anului 2022) au fost întreprinse măsuri, modificări ale cadrului legislativ și normativ, inclusiv, pentru reducerea posibilelor necesități de intervenție a Guvernului, și, respectiv, riscurile fiscale, asociate sectorului financiar. Printre cele mai importante se numără:

- modificarea Regulamentului nr.158/2020 cu privire la cerințele de publicare a informațiilor de către bănci, prin includerea prevederilor aferente publicării unor informații despre indicatorul efectului de levier calculat în conformitate cu Regulamentul nr.274/2020 privind efectul de levier pentru bănci. Totodată, au fost operate modificări cu privire la cerințele de publicare a informațiilor de către bănci ce țin de actualizarea listei indicatorilor aferenți situației economico-financiare a băncii, și anume a indicatorilor aferenți lichidității băncii;

- Instrucțiunea nr.117/2018 (COREP) a fost completată cu prevederi privind termenele și modul de raportare a informației aferente fondurilor proprii și expunerilor mari pe bază consolidată, ținând cont de modificările incluse în regulamentele menționate mai sus. Termenul inițial de raportare la nivel consolidat a fost stabilit pentru data de 30 iunie 2022 la situația din 31.12.2021. Raportarea ulterioară se va face anual, cel târziu până la 31 mai a anului următor perioadei de raportare. Modificările includ și concretizarea modului de completare a raportului C07.00 Riscul de credit, riscul de credit al contrapartidei și tranzacțiile incomplete: abordarea standardizată privind cerințele de capital (CR SA);

- a fost modificat Regulamentul nr.111/2018 cu privire la tratamentul riscului de credit pentru bănci potrivit abordării standardizate, prin actualizarea listei societăților de evaluare externă a creditului (ECAI), listei țărilor cu regim de reglementare echivalent, precum și elucidarea unor prevederi aferente cerinței de reevaluare a bunurilor imobile și excluderea prevederilor redundante;

- a fost modificat Regulamentul nr. 292/2018 cu privire la cerințele față de membrii organului de conducere al băncii, al societății financiare holding sau holding mixte, conducătorii sucursalei unei bănci din alt stat, persoanele care dețin funcții-cheie și față de lichidatorul băncii în proces de lichidare în scopul stabilirii obligativității realizării de către Banca Națională a Moldovei a interviului cu membrii organului de conducere, precum și completarea dispozițiilor ce țin de sporirea transparenței procesului de evaluare efectuat de către Banca Națională a Moldovei a persoanelor înaintate în anumite funcții de conducere și funcții-cheie;

- au fost efectuate mai multe modificări la Regulamentul nr. 322/2018 privind cadrul de administrare a activității băncilor. Astfel, au fost elaborate prevederi în vederea creării cadrului de reglementare secundar aferent administrării riscului asociat folosirii excesive a efectului de levier, care este parte integrantă a cadrului de administrare a activității băncilor. Adicional, au fost incluse prevederi ce țin de crearea cadrului de reglementare aferent planului de redresare al băncii.

Astfel, au fost transpuse prevederile corespunzătoare din Regulamentul delegat (UE) 2016/1075 cu privire la standardele tehnice de reglementare care precizează conținutul planurilor de redresare, al planurilor de rezoluție și al planurilor de rezoluție a grupului, criteriile minime pe care autoritatea competentă trebuie să le examineze în ceea ce privește planurile de redresare și planurile de redresare a grupului, condițiile de acordare a sprijinului financiar intragrup, cerințele privind evaluatorii independenți, recunoașterea contractuală a competențelor de reducere a valorii contabile și de conversie, procedurile și conținutul cerințelor de notificare și ale avizului de suspendare și funcționarea operațională a colegiilor de rezoluție.

Concomitent, au fost incluse prevederi care au intrat în vigoare începând cu aprilie 2023 ce țin de aspectele care urmează a fi examinate în procesul evaluării gândirii independente, și anume abilitățile comportamentale, precum și conflictele de interese ale membrilor organului de conducere și ale membrilor consiliului băncii, care ar împiedica capacitatea persoanei de a-și îndeplini sarcinile în mod independent și obiectiv. În acest sens, a fost stabilită obligativitatea băncii de a informa Banca Națională a Moldovei, în cel mai târziu 5 zile lucrătoare, cu privire la orice informație și orice conflict de interese identificat, de care banca a luat cunoștință, care poate afecta caracterul adecvării membrilor organului de conducere sau care poate avea un impact asupra gândirii independente a unui membru al organului de conducere, inclusiv cu privire la măsurile de atenuare întreprinse.

Totodată, pentru a nu admite asumarea riscurilor excesive aferente activității de creditare, au fost ajustate cerințele față de politicile băncilor de administrare a riscului de credit. De asemenea, în scopul evitării decalajului privind fluxul de numerar din perspectiva stabilirii unor

grafice cu rambursări doar la scadența creditelor, politicile menționate au fost completate cu cerințe față de modul în care băncile trebuie să stabilească graficele respective. Totodată, a fost inclusă obligativitatea notificării Băncii Naționale a Moldovei, în termen de o zi lucrătoare, cu privire la încălcarea pragului indicatorilor și decizia organului de conducere aferentă acțiunilor de redresare aplicate sau raționamentul în cazul în care s-a decis că nu este necesară luarea unor măsuri de redresare.

Suplimentar, în Regulamentul nr. 322/2018 au fost introduse prevederi în vederea creării cadrului de reglementare secundar aferent administrării riscului asociat folosirii excesive a efectului de levier, care este parte integrantă a cadrului de administrare a activității băncilor.

A fost ajustat Regulamentul nr. 118/2018 cu privire la auditul situațiilor financiare și auditul în alte scopuri al băncilor prin prisma abrogării art. 88 alin. (6) din Legea nr. 1134/1997 privind societățile pe acțiuni, efect produs prin Legea nr. 76/2022 (în vigoare din 01.04.2022). A fost exclusă prevederea ce ține de limitarea societăților de audit care desfășoară auditul situațiilor financiare anuale ale băncii de a încheia cu banca alte contracte, și anume în ceea ce privește auditul în alte scopuri.

Întru aplicarea prevederilor Legii nr. 202/2017 privind activitatea băncilor, prin Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr. 125/2023, Banca Națională a Moldovei a operat modificări la Regulamentul nr. 292/2018 cu privire la cerințele față de membrii organului de conducere al băncii, al societății financiare holding sau holding mixte, conducătorii sucursalei unei bănci din alt stat, persoanele care dețin funcții-cheie și față de lichidatorul băncii în proces de lichidare, care înglobează prevederi cu referire la obligativitatea interviuării de către Banca Națională a Moldovei a persoanelor înaintate în funcțiile de conducător al sucursalei băncii din alt stat, contabil-șef, director financiar al băncii/sucursalei băncii din alt stat, precum și de conducător al funcției de control a băncii.

Totodată, BNM continuă activitățile aferente elaborării și înaintării proiectelor de actualizare a actelor normative secundare întru aplicarea Legii nr. 202/2017 privind activitatea băncilor și promovării cerințelor Basel III. Alinierea legislației bancare a Republicii Moldova la standardele internaționale prin perfecționarea mecanismelor cantitative și calitative de administrare a băncilor contribuie la promovarea unui sector bancar sigur și stabil, la creșterea transparenței, încrederii și atractivității sectorului bancar autohton pentru potențialii investitori și creditori ai băncilor, precum și pentru clienți, inclusiv deponenți, de asemenea, la dezvoltarea noilor produse și servicii financiare.

Riscuri privind necesitatea de capitalizare a Băncii Naționale a Moldovei

În luna iulie 2023, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova a fost notificat de BNM că, în conformitate cu art. 26 alin. (h) din Legea nr. 548/1995, este necesar ca Guvernul, în persoana Ministerului Finanțelor, să transfere Băncii Naționale o contribuție de capital în mărime de 396,15 mil. lei sub formă de valori mobiliare de stat la o rată a dobânzii de piață, în volumul necesar pentru majorarea capitalului statutar până la 4,00% din totalul obligațiunilor monetare ale Băncii Naționale. Conform art. 19 alin. (7) emisiunea și transferul contribuției de capital în valori mobiliare de stat se vor efectua într-o singură tranșă pe parcursul anului 2023, fiind anul următor după înregistrarea unei mărimi a capitalului statutar mai mică de 4,00% din totalul obligațiunilor monetare ale Băncii Naționale la 31 decembrie 2022.

Pe fondul crizelor simultane amplificate pe parcursul anului 2022, Banca Națională a depus eforturi privind temperarea consecințelor șocurilor asupra prețurilor, menținerea unui echilibru ce ar întruni, concomitent, condiții restrictive de politică monetară și condiții stimulative pentru creșterea economică, precum și asigurarea stabilității financiare și a monedei naționale. Eforturi care vor conduce, odată cu depășirea crizelor și reducerea riscurilor unor șocuri externe, la redresarea rapidă a economiei și la reluarea creșterii sustenabile.

În consecință, măsurile de politică monetară adoptate pe parcursul anului 2022, au avut un impact negativ asupra profiturilor BNM, și respectiv, asupra nivelului capitalului. Astfel, pe

parcursul anului 2022, BNM a înregistrat o pierdere totală în mărime de 500,53 mil. lei, nivelul capitalului diminuându-se până la 3,52% din totalul obligațiunilor monetare ale Băncii, ceea ce este sub nivelul minim de 4,00%.

În principal, rezultatul financiar negativ pentru anul 2022 este derivat din remunerarea instrumentelor de politică monetară, ca urmare a majorării treptate a ratei de bază aplicate la principalele operațiuni de politică monetară și a normelor rezervelor obligatorii, efectul majorării acestor cheltuieli fiind parțial compensat de majorarea veniturilor din gestionarea activelor oficiale de rezervă, ca urmare a măsurilor implementate de autoritățile monetare internaționale privind creșterea ratelor dobânzilor de remunerare, în contextul combaterii presiunilor inflaționiste, combinate cu decizia tactică a BNM de diversificare limitată a structurii valutare a portofoliului plasamentelor valutare, dar și din intervențiile BNM pe piața valutară internă, în scopul evitării fluctuațiilor excesive ale cursului leului în contextul decalajelor negative între cererea și oferta de valută înregistrate pe piața interbancară, generate în special de escaladarea situației geopolitice din regiune și menținerea prețurilor înalte la importul de resurse energetice. Cu toate acestea, rentabilitatea rezervelor valutare în anul 2022 a fost în continuare semnificativ inferioară celei înregistrate în perioada pre pandemică.

Diminuarea nivelului capitalului a fost determinat atât de înregistrarea unui rezultat financiar negativ, care a dus la diminuarea capitalului statutar al BNM prin acoperirea pierderii totale din contul fondului general de rezervă, cât și de creșterea cu 32,8% a obligațiunilor monetare ale BNM.

Creșterea nivelului obligațiunilor monetare ale BNM la 31 decembrie 2022, a fost determinată, în principal, de creșterea disponibilităților băncilor la BNM cu 14 408 mil. lei, în contextul majorării nivelului normelor rezervelor obligatorii și creșterii disponibilităților pasibile rezervării. Totodată, moneda națională în circulație a crescut cu 3 027 mil. lei față de soldul la 31 decembrie 2021, iar certificatele BNM, utilizate pentru sterilizarea excesului de lichiditate în sectorul bancar al RM, au crescut cu 2 913 milioane lei față de finele anului 2021.

Totodată, este de menționat că capitalizarea BNM pentru anii următori, conform prognozelor disponibile, în continuare rămâne în zona de risc. Deși are loc o relaxare graduală a politicii monetare, nivelul sporit al lichidităților din sistem, influxurile de valută, ce pun presiune pe moneda națională, criza din regiune și presiunile dezinflaționiste, vor contribui în continuare la creșterea bilanțului, și respectiv, a obligațiunilor monetare ale BNM, într-un ritm mai accelerat decât recuperarea pierderilor înregistrate din operațiunile monetare și creșterea rentabilității rezervelor valutare.

2.4 Garanțiile de stat emise și plățile ce ar putea fi efectuate de către Ministerul Finanțelor, în calitate de garant al Programului de stat „Prima Casă”

Programul de stat „Prima Casă” are drept scop facilitarea accesului persoanelor fizice la achiziția unei locuințe prin contractarea de credite garantate parțial de stat (50 la sută din soldul creditului acordat), în special pentru familii tinere. Implementarea Programului respectiv are loc prin intermediul Organizației pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului.

La situația din 31 septembrie 2023, soldul creditelor garantate acordate în cadrul Programului a constituit 1 716,0 mil. lei, în Legea bugetului de stat pentru anul 2023, fiind prevăzută limita soldul garanțiilor de stat interne în sumă de 2 500,0 mil. lei, iar pentru onorarea angajamentelor aferente executării garanțiilor de stat - 10,0 mil. lei.

Având în vedere soldul garanțiilor de stat ce ar putea fi emise pe termen mediu în cadrul Programului de stat „Prima casă”, estimările privind plățile ce urmează a se efectua din bugetul de stat în contul acestor garanții se situează sub 0,004% din PIB în perioada anilor 2024-2026. Pe parcursul a 9 luni ale anului 2023 au fost activate 4 garanții de stat în sumă de 1,1 mil. lei, dintre care au fost executate din contul bugetului de stat 3 garanții în sumă de 0,7 mii lei. Pe termen

mediu 2024-2026 riscurile de activare a garanțiilor de stat vor fi condiționate de solvabilitatea debitorilor.

Tabelul nr. 19. Prognoza soldului garanțiilor de stat și a plăților contingente aferente

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 prognoză	2024 prognoză	2025 prognoză	2026 prognoză
Soldul garanțiilor de stat la sfârșit de perioadă²¹										
- mil. lei	0,0	258,3	928,6	1 233,8	1 834,5	1 833,6	2 500,0	2 500,0	2 500,0	2 500,0
- % din PIB	0,0	0,1	0,4	0,6	0,8	0,7	0,8	0,7	0,7	0,6
Plăți MF în calitate de garant pentru garanțiile de stat emise										
- mil. lei	0,0	0,0	0,0	0,17	0,18	0,5	10,0	10,0	10,0	10,0
- % din PIB	0,0	0,0	0,0	0,0001	0,0001	0,0002	0,003	0,003	0,003	0,003

2.5 Riscuri, asociate parteneriatului public-privat (PPP)

Parteneriatul public-privat (în continuare - PPP) reprezintă o formă de cooperare între autoritățile publice și mediul de afaceri ce se instituie în scopul contribuției la atragerea de investiții private pentru realizarea proiectelor de interes public.

Cadrul normativ este reglementat prin Legea nr. 179/2008 cu privire la parteneriatul public-privat, cu modificările ulterioare ce stabilește principiile de bază ale parteneriatului public-privat, formele, modalitățile și procedura de realizare a acestuia, drepturile și obligațiile partenerului public și ale partenerului privat.

În prezent, de către Agenția Proprietății Publice sunt monitorizate **45** de contracte PPP și concesiune, inclusiv **15 contracte la nivel central** (4 contracte finalizate, 5 contracte active, 1 contract în proces de rezoluțiune, 4 contracte reziliate, 1 contract nerealizat) și respectiv **30 la nivel local**, (13 contracte active, 3 contracte în proces de rezoluțiune, 10 contracte reziliate, 3 contracte suspendate și 1 contract nerealizat).

Astfel, la nivel central și local, Agenția Proprietății Publice monitorizează contracte de parteneriat public-privat și concesiune active, inclusiv contractele în proces de rezoluțiune. Parcursul derulării acestora este caracterizat atât din aspecte realizabile cât și deficiențe de implementare, precum și în scopul transparenței, iar instituțiile vizate întreprind măsuri în vederea înlăturării impedimentelor parvenite.

Contractele de parteneriat public-privat au fost inițiate în următoarele domenii:

- infrastructură energetică;
- resurse energetice alternative și eficiență energetică;
- transport și infrastructură;
- dezvoltare logistică;
- servicii medicale;
- alte servicii.

²¹ cu excepția garanțiilor de stat emise în anii 2014-2015 pentru asigurarea stabilității sistemului financiar național, care au fost convertite în anul 2016 în datorie de stat.

Tabelul nr. 20. Contractele PPP pentru perioada 2011-2022 (la nivel central și local) și domeniile de activitate la situația din 30.06.2023*

Domeniile	TOTAL	Nerealizate		Finalizate		Active		Suspendate		În proces de rezoluțiune		Rezoluționate	
		Central	Local	Central	Local	Central	Local	Central	Local	Central	Local	Central	Local
1. Infrastructură energetică	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Resurse energetice alternative și eficiență energetică	6	1	-	-	-	-	4	-	-	1	-	-	-
3. Transport și infrastructură	10	-	-	3	-	-	2	-	1	-	-	2	2
4. Dezvoltare logistică	3	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1
5. Servicii medicale	14	-	-	-	-	3	4	-	-	-	2	1	4
6. Alte servicii	12	-	1	1	-	-	3	-	2	-	1	1	3
TOTAL	45	1	1	4	-	5	13	-	3	1	3	4	10

*sursa: Agenția Proprietății Publice

Valoarea totală a investițiilor planificate conform contractelor PPP este de 352,9 mil EURO la nivel central și respectiv **11,0 mil EURO** la nivel local.

În prezent, un singur parteneriat public-privat, *Pentru proiectarea și construcția arenei polivalente de interes național*, presupune cheltuieli guvernamentale regulate. Doar în cadrul acestui contract au fost efectuate plăți directe din bugetul de stat - pentru Arena polivalentă de interes național. În perioada anilor 2018-2022, statul a contribuit la formarea capitalului social al S.R.L. „Arena Națională” cu aport în mărime de **410,6 mil lei**, alocate prin plăți directe.

În cadrul celorlalte proiecte, deși plăți directe în buget nu sunt prevăzute, riscurile fiscale se pot materializa în cazuri de reziliere a contractelor și achitării unor despăgubiri sau rambursării investițiilor efectuate la momentul rezilierii contractului.

Mai jos sunt descrise unele parteneriate publice-privat de interes național și situația actuală a acestora.

➤ **Parteneriat public-privat „Proiectarea și construcția arenei polivalente de interes național”**, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 250/2018, care are ca obiectiv proiectarea, construcția, dotarea tehnică și darea în exploatare a arenei polivalente de interes național. Contract semnat între Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, S.R.L. „Arena Națională”, Summa Turizm Yatirimciligi Anonim Şirketi și S.R.L. „Sam Investment Company”, la 24.08.2018, pe un termen de 12 ani, cu o valoare a investițiilor de **43 mil.EUR**. Ulterior, prin Acordul nr.1 la Contractul de parteneriat public-privat valoarea investițiilor reprezintă **44,5 mil. EURO**.

Prin Hotărârea Guvernului nr.529/2019 cu privire la transmiterea părții sociale a unei societăți comerciale, la modificarea și abrogarea unor hotărâri ale Guvernului, Agenției Proprietății Publice i-a fost atribuită calitatea de asociat unic al S.R.L. „Arena Națională”.

Lucrările de construcție a obiectivului „Arenei polivalente de interes național” sunt executate în proporție de 99%, fiind demarate lucrări de proiectare, și construcție a căilor de acces la rețeaua rutieră existentă.

Riscuri aferente domeniului finanțelor publice:

- În pofida faptului că partea investitorului privat și-a onorat obligațiile determinate prin conținutul actelor aprobate prin Hotărârile Guvernului nr. 854/2018 și nr. 276/2019, complexul imobiliar încă nu este dat în exploatare urmare a carențelor admise din start, deoarece pentru darea în exploatare este necesară executarea a cel puțin a două căi de acces, prima dinspre drumul

republican **R6: Chișinău – Orhei – Bălți**, iar cea de-a doua din strada Bucovinei – lucrări care nu au fost prevăzute în sarcina investitorului privat nici în redacția inițială a Contractului (Hotărârea Guvernului nr. 854/2018) și nici în conținutul Acordului Adițional (Hotărârea Guvernului nr. 276/2019). În același timp, Guvernul este nevoit să onoreze plățile eșalonate către partenerii privați, fără a putea valorifica investiția.

Pe cale de consecință, neonorarea graficului de plăți eșalonate conferă temei pentru exercitarea de către partea partenerului privat a dreptului de ipotecă atât pe complexul Arenei Naționale, precum și a terenului aferent ipotecat întru asigurarea executării corespunzătoare a obligației corelative de plată.

- Mai mult ca atât, accesul la complexul Arenei dinspre drumul republican **R6: Chișinău – Orhei – Bălți** a fost asigurat prin concursul autorităților publice.
- În baza Hotărârii Judecătorei Chișinău (sediul Central) nr. 2i-489/22 din 17.11.2022 privind admiterea cererii introductive de intentare a procesului de insolabilitate, a fost dispus de a aplica măsurile de asigurare și a desemna în calitate de administrator al insolabilității la S.R.L. „Trivent Com”, IDNO: 1014600029124 pe administratorul autorizat **Maxim Timošin**, deținător al autorizației nr. 103 din 14.01.2015.

Conform anunțului publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 318 – 321 din 18 august 2023, pag. 102, S.R.L. „Trivent Com” **în procedură de faliment**, a anunțat pentru data 30.08.2023, ora 11.00, pe adresa: str. Independenței 9/2 A, mun. Chișinău, organizarea licitației „cu strigare” de vânzare a bunurilor debitorului, inclusiv lot 1 - teren pentru construcții, număr cadastral 3153213.028, suprafața - 0,15 ha, prețul inițial - **2 634 000 lei**.

La data de 30.08.2023, S.R.L. „Arena Națională” participând la licitația „cu strigare” a procurat terenul pentru construcții nominalizat, la prețul de **2 634 000 lei**.

Executarea lucrărilor de construcție a căii de acces din str. Bucovinei urmează a fi efectuată până la finele anului 2023.

- Cu precădere, este evident și faptul că, întârzierea în darea în exploatare/folosință a Arenei Naționale nu scutește de necesitatea suportării anumitor costuri de întreținere, pentru a evita degradarea în special a sălii polivalente și elementelor acesteia – cheltuieli neprevăzute în bugetul S.R.L. „Arena Națională”.
- Un alt aspect, ține de problema sumelor Taxei pe Valoare Adăugată, aflate în litigiu de contencios administrativ, pe care partea partenerului privat consideră și solicită a fi îndreptățit să nu le plătească în virtutea reglementărilor specifice aferente activității investiționale, încercându-se condiționarea cu soluționarea administrativă a acestui aspect problematic de către Guvern.

Riscurile financiare directe aferente în următoarea perioadă fiscală:

a) Suportarea unui volum incert de cheltuieli curente pentru întreținerea Complexului „Arenei Naționale”.

b) Litigiu existent și pendinte în instanța de contencios națională pe problema TVA-ului rezultat din livrările contractate în scopurile executării lucrărilor de edificare a complexului „Arena Națională”.

c) Un eventual litigiu internațional la inițiativa părții partenerului privat, pe oricare dintre problemele financiare enunțate;

d) Riscul omisiunii de plată în termen a tranșelor va avea consecința iminentă a declanșării procedurii executării gajului (ipotecii) atât asupra întregului complex al Arenei Naționale și terenului aferent, în total de circa 69 ha, precum și a suprafețelor de teren adiacente ipotecate, precum și intrarea în insolvență a S.R.L. „Arena Națională”.

➤ **Parteneriat public-privat „Concesionarea activelor aflate în gestiunea Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” și a terenului aferent acestora”**, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 438/2012, care are ca obiectiv modernizarea serviciilor aeroportuare.

Contract semnat între Agenția Proprietății Publice și S.R.L. „Avia Invest”, la data de 30.08.2013, pe un termen de 49 de ani, cu o valoare a investiției de **244,2 mil. EUR**. Partenerul privat are obligațiunea de a achita anual în bugetul de stat, redevența în mărime de 1% din suma venitului din vânzări ale întreprinderii începând cu 30 august 2018, astfel în anul 2023 fiind achitată redevența în valoare de **7 303,0 mii lei** pentru anul de gestiune 2022, pentru folosirea activelor aeroportului.

În cazul concesiunii activelor Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” către „Avia Invest” S.R.L., prin Hotărârea Guvernului nr. 431/2019 au fost abrogate Hotărârile Guvernului nr. 321/2013, nr. 715/2013 și nr. 780/2013.

Acțiunea de contencios administrativ depusă de „Avia Invest” S.R.L. întru anularea Hotărârii Guvernului nr. 431/2019 a fost respinsă prin Decizia definitivă a Curții de Apel Chișinău din 23.02.2022, în cauza nr. 2-20050125-02-3a-26012021, pe dosarul nr. 3a-63/2021, soluție executorie din momentul emiterii, însă care încă nu este irevocabilă urmare a depunerii recursului la Curtea Supremă de Justiție în data de 22.06.2022, dosarul nr. 3ra-636/2022.

Prin Hotărârea Arbitrală din 03.08.2022 emisă de Curtea de Arbitraj din Stockholm a fost refuzată primirea spre examinare a pretențiilor entității „Komaksavia Airport Invest” Ltd. (deținător a cotei sociale de 95% în „Avia Invest” S.R.L.), împotriva Republicii Moldova. Această soluție este deosebit de relevantă atât sub aspectul admisibilității spre examinare a pretențiilor la instituția arbitrală comercială internațională, precum și conține anumite constatări factologice relevante inclusiv pentru orice eventual litigiul investițional ulterior.

Relevantă este și soluția dată prin Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Râșcani din 21.02.2022 în cauza nr. 2-20117475-12-3-22092020, pe dosarul nr. 3-2264/2020, prin care a fost respinsă ca neîntemeiată acțiunea de contencios administrativ depusă de „Avia Invest” S.R.L. privind contestarea Notificării de rezoluțiune nr. 09-05-3113 din 08.07.2020 și a deciziei adoptate în procedura prealabilă nr. 05-05-3336 din 17.07.2020 emise de Agenția Proprietății Publice privind rezoluțiunea Contractului de concesiune a activelor Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău”. Notificarea de rezoluțiune nr. 09-05-3113 din 08.07.2020 a fost consecința faptului neîndeplinirii de către S.R.L. „AVIA INVEST” a condițiilor contractului de concesiune.

Prin Hotărârea Arbitrală din 03.08.2022 emisă de Curtea de Arbitraj din Stockholm a fost refuzată primirea spre examinare a pretențiilor entității „Komaksavia Airport Invest” Ltd. (deținător a cotei sociale de 95% în „AVIA INVEST” S.R.L.), împotriva Republicii Moldova. Această soluție este deosebit de relevantă atât sub aspectul admisibilității spre examinare a pretențiilor la instituția arbitrală comercială internațională, precum și conține anumite constatări factologice relevante inclusiv pentru orice eventual litigiul investițional ulterior. Astfel, Republica Moldova urmează să încaseze de la „Komaksavia Airport Invest” Ltd., în calitate de asociat al S.R.L. „AVIA INVEST” suma de **216,7 mii EURO** conform Hotărârii Curții de Arbitraj din Stockholm din 03.08.2022.

Decizia este refuzată „Komaksavia Airport Invest” Ltd prin înaintarea acțiunii împotriva Republicii Moldova cu privire la desființarea sentinței arbitrale a Institutului de Arbitraj de pe lângă Camera de Comerț din Stockholm din 3 august 2022, pendinte în instanțele judecătorești din Regatul Suediei.

Din 28 martie 2023, ora 00:00, Aeroportul Internațional Chișinău este gestionat de către Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău”, în baza Certificatului de Operator de aerodrom MD – 002 din 27.03.2023.

Totodată, relevante în acest sens sunt și constatările premergătoare expuse prin Hotărârea Curții de Conturi nr. 1 din 24.01.2020 cu privire la aprobarea Raportului auditului conformității încheierii și executării prevederilor Contractului de parteneriat public-privat pentru concesiunea activelor Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” – până în prezent un alt act de control amănunțit nu a mai fost întocmit în privința derulării proiectului respectiv.

De asemenea, urmează a fi efectuat un audit de conformitate privind determinarea investițiilor real efectuate de către S.R.L. „AVIA INVEST”, în calitate de Concesionar, în perioada 2013 – până în martie 2023.

Un eventual risc cu un impact considerabil îl poate constitui situația în care litigiile în instanțele de judecată vor stabili achitarea diferitor despăgubiri.

➤ **Parteneriat public-privat „Modernizarea și eficientizarea activității Î.S. „Gărilor și Stațiile Auto”**, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 898/2018, care are ca obiectiv modernizarea și eficientizarea activității filialelor Î.S. „Gărilor și Stațiile Auto” prin dezvoltarea unei afaceri fezabile, generatoare de profit, cu stabilirea unor condiții riguroase de activitate în concordanță cu prevederile legale. Contract semnat între Agenția Proprietății Publice și S.R.L. „Gărilor Auto Moderne”, la data de 17.12.2018 pe un termen de 25 de ani, cu o valoare a investițiilor de **200,5 mln. lei**.

Ținând cont de situația în care până la data de 20.08.2022, S.R.L. „Gărilor Auto Moderne” în calitate de Partener privat, nu a asigurat nivelul preconizat de investiții și nu a prezentat Garanția de bună execuție a Contractului eliberată de o bancă comercială, aferente anului trei investițional, care să acopere inclusiv perioada 20.01.2021-19.01.2023, în temeiul pct. 15.1.2 coroborat cu pct. 15.3, prin prisma art. 23 alin. (2) al Legii nr. 179/2008 cu privire la parteneriatul public-privat, pct. 20.1 și pct. 28 al Contractului nr. 3/09 din 17.12.2018. Prin demersul nr. 09-05-5391 din 23.08.2022, Agenția Proprietății Publice, a informat Partenerul privat că notificarea de rezoluțiune nr. 09-05-3132 din 17.05.2022, a Contractului nr. 3/09 din 17.12.2018, și-a produs efectele, astfel contractul de parteneriat public-privat **a încetat** din data de 20.08.2022.

În sensul dat, se impune precizarea despre faptul că, potrivit clauzelor contractuale, în cazul rezilierii (rezoluțiunii) contractului de parteneriat-public privat, Partenerul public urmează să restituie Partenerului privat valoarea investițiilor confirmate executate, astfel Partenerul privat trebuie să prezinte dovada efectuării investițiilor în infrastructura gărilor auto încredințate în gestiune (proiecte, avizări, devize, acte juridice de executare a lucrărilor, acte juridice de recepția a lucrărilor, acte de dare în exploatare/punere în funcțiune, acte contabile primare de recepție și înaintare spre plată a valorii lucrărilor, acte contabile de plată a valorii lucrărilor contractate).

Prin urmare au fost identificate următoarele riscuri aferente acestui contract:

- a) investițiile ratate conform pct. 5.1 al Contractului nr. 3/09 din 17.12.2018 și Anexei nr. 3;
- b) beneficiul direct ratat (redevența anuală) conform pct. 2.7 al Contractului nr. 3/09 din 17.12.2018 și Anexei nr. 2, pentru perioadă de rămasă din cei 25 ani contractuali;
- c) restituirea investițiilor confirmate printr-un audit de conformitate efectuate/suportate de către Partenerul privat pentru modernizarea obiectelor stabilite conform Anexei nr. 3 la Contractul nr. 3/09 din 17.12.2018;
- d) cheltuieli de judecată, inclusiv asistența juridică.

➤ **Parteneriat public-privat „Dezvoltarea activităților Loteriei Naționale din sectorul loteriilor și pariurilor la competiții/evenimente sportive, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice”**, precum și **Parteneriat public-privat „Serviciile din domeniile ce constituie monopol de stat gestionate de S.A. „Loteria Națională a Moldovei”**, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 237/2017, care are ca obiectiv modernizarea și extinderea activităților din domeniul jocurilor de noroc prin atragerea investițiilor private, a celor mai bune practici și know-how, asigurând reducerea riscurilor asociate legate de activitatea din domeniu și majorarea încasărilor la bugetul public național.

Contractul de parteneriat public-privat privind dezvoltarea activităților Loteriei Naționale din sectorul loteriilor și pariurilor la competiții/evenimente sportive, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice nr. 1/09 din 23.04.2018, semnat între Agenția Proprietății Publice și S.A. „Loteria Națională a Moldovei”, pe de o parte, și NGM SPC Limited și S.R.L. “NGM Company”, pe de altă parte, și Contractului de parteneriat public-privat pentru dezvoltarea activităților Loteriei Naționale a Moldovei din sectorul automatelor de joc cu câștiguri bănești, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice nr. 2/09 din 23.04.2018, semnat între Agenția Proprietății Publice și S.A. „Loteria Națională a Moldovei”, pe de o parte, și “Novo

Gaming M Technologies GmbH” și S.R.L. “NOVO INVESTMENT MLD”, pe de altă parte, pe un termen de 15 de ani.

Conform contractelor Partenerul public beneficiază de 75% din total veniturilor din sectorul loteriilor și 90% din total venituri, sectorul pariurilor la competiții/evenimente sportive.

În cazul Contractelor nr. 1/09 din 23.04.2018 și nr. 2/09 din 23.04.2018 anticipăm riscuri subsecvente schimbărilor în politica bugetar-fiscală pentru anul 2024, adică **riscuri fiscale**, ca efect al majorării cotelor de impozitare, în timp ce acordul asumat cu partenerul privat stabilește garanția stabilității cotelor de impozitare aplicabile, ceea ce în consecință ar putea determina optarea de către partenerul privat pentru rezoluțiunea contractului și eventuala revendicare în ordine judiciară a venitului ratat și altor eventuale prejudicii colaterale sau subsecvente.

Riscurile și consecințele rezilierii contractelor PPP pentru dezvoltarea activităților S.A. „Loteria Națională a Moldovei”, pot apărea din obligația de plată a despăgubirilor de către Partenerul public în cazurile survenirii temeiurilor de reziliere de către părți.

Astfel, este evident că, rezilierea Contractelor de parteneriat public-privat fără un temei argumentat ar scuti Partenerul public ori Partenerul Privat de plata despăgubirilor, în caz contrar suma despăgubirilor ce va putea fi pretinsă ar fi considerabilă și, în contextul clauzelor contractuale va fi imputată statului ori parteneriatului privat.

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
la nivel central							
1	„Servicii de Radiologie și Diagnostic Imagistic”	renovarea și/sau construirea, echiparea, finanțarea și operarea Serviciului de radiologie și diagnosticare imagistică	Ministerul Sănătății (IMSP Spitalul Clinic Republican) / S.R.L. „Centrul Medical Magnific” și SRL „Euromed Diagnostic”	12		3 376,0 mii lei	1,8 mil lei -redevența pentru anul 2022
2	”Concesionarea activelor aflate în gestiunea Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” și a terenului aferent acestora”	modernizarea serviciilor aeroportuare	Agenția Proprietății Publice / S.R.L. „Avia Invest”	49	244,2 mil.EURO	Concesionarul nu a atins plafonul stabilit pentru unele din direcțiile investiționale.	7 302,9 mil lei – redevența pentru anul 2022
3	Contract pentru realizarea unui parteneriat public-privat privind serviciile de dializă	modernizare a serviciului de dializă convențională și hemofiltrare	Ministerul Sănătății (IMSP Spitalul Clinic Republican) / „BB-Hamodialyse Handelsgesellschaft MBH” Germania	12		56,6 mil.lei (a.2014-2022, dintre care 0,6 mil.lei efectuate în a.2022)	1 331,6 mil lei – redevența pentru anul 2022.
4	Contract pentru realizarea unui parteneriat public-privat privind serviciile de dializă	dotarea cu dispozitive medicale performante de ultimă generație, conform standardelor Uniunii Europene	Ministerul Sănătății (IMSP Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Urgentă) / „BB-Hamodialyse Handelsgesellschaft MBH” Germania	25		0,1 mil.lei	1,1 mil.lei redevența pentru anul 2022

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
5	„Construcția de locuințe și obiective de menire social-culturală din strada Sprâncenoaia nr. 1 și nr. 5, mun. Chișinău”	finalizarea lucrărilor de construcție pentru Blocul de cămine al Universității AȘM și construcția Cartierului locativ pe terenul cu suprafața de 3,123 ha, situat în mun. Chișinău str. Sprâncenoaia nr.1 și nr.5	Academia de Științe a Moldovei / S.R.L. „Basconlux”	Inițial a fost pe 4 ani, apoi s-a extins până la 5,6 ani, iar din anul 2019 termenul a fost extins cu 18 luni	29,8 mil lei	710,7 mil lei	30,97 mil lei , redevența transferată
6	”Dezvoltarea activităților Loteriei Naționale din sectorul loteriilor și pariurilor la competiții/evenimente sportive, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice”	modernizarea și extinderea activităților din domeniul jocurilor de noroc prin atragerea investițiilor private, a celor mai bune practici și knowhow	Agenția Proprietății Publice, S.A. „Loteria Națională a Moldovei” / NGM SPC Limited și S.R.L. „NGM Company”	15			S.A. „Loteria Națională a Moldovei” a achitat dividende la bugetul de stat pentru anul 2022 în mărime de 85,1 mil. lei
7	”Dezvoltarea activităților Loteriei Naționale a Moldovei din sectorul automatelor de joc cu câștiguri bănești, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice”	modernizarea și extinderea activităților din domeniul jocurilor de noroc prin atragerea investițiilor private, a celor mai bune practici și know-how	Agenția Proprietății Publice, S.A. „Loteria Națională a Moldovei” / Novo Gaming M Technologies GmbH și S.R.L. „Novo Investment MLD”	15			
8	„Proiectarea și construcția arenei polivalente de interes național”	obiectiv proiectarea, construcția, dotarea tehnică și darea în exploatare a arenei polivalente de interes național	Ministerul Educației, Culturii și Cercetării / S.R.L. „Arena Națională”, Summa Turizm Yatirimciligi Anonim Şirketi și S.R.L. „Sam Investment Company”	12	43,0 mil.EUR	44,53 mil.EUR	-

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
9	„Privind modernizare și eficientizare activității Î.S. „Gărilor și Stațiile Auto”	modernizarea și eficientizarea activității filialelor Î.S. „Gărilor și Stațiile Auto” prin dezvoltarea unei afaceri fezabile, generatoare de profit, cu stabilirea unor condiții riguroase de activitate în concordanță cu prevederile legale	Agencia Proprietății Publice / S.R.L. „Gărilor Auto Moderne”	25	200,5 mil.lei		6,1 mil. lei (redevența a.2022)
Total (mil.euro)					298,2	81,2	417,1
Total (mil.lei)							8 759,6
La nivel local							
1	„Centrul de tomografie computerizată” în cadrul IMSP Spitalul raional Orhei”	crearea unui centru de tomografie computerizată de înaltă performanță	Consiliul raional Orhei și IMSP Spitalul raional Orhei / S.R.L. „Euroclinic”	25	8,8 mil lei	218,8 mii lei (efectuate în 2022)	64,0 mii lei (redenența a.2022)
2	„Cabinetul ultrasonografic din cadrul IMSP Centrul Medicilor de Familie Anenii Noi”	crearea unui cabinet de USG de înaltă performanță	IMSP Centrul Medicilor de Familie Anenii Noi / S.R.L. „Lenmed”	25	351,1 mii lei mil.lei	155,1 mii lei (anul 2018)	3,4 mii lei (anul 2022)
3	sub formă de concesiune „Modernizarea și reutilizarea tehnică a instalațiilor de epurare din mun. Bălți”	asigurarea populației cu servicii publice calitative de evacuare și epurare a apelor reziduale în mun. Bălți	Primăria mun. Bălți / S.R.L. „Glorin Inginering”	49	85,2 mil.lei	85,2 mil.lei	2 719,9 mii lei redevența pentru anul 2022

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
4	sub formă de concesiune „Servicii de producere a combustibilului pe bază de biomasă în raionul Telenești”	producerea combustibilului și asigurarea populației și instituțiilor cu biocombustibil	Consiliul raional Telenești / SC S.R.L. „Alvisido Impex”	20	2,6 mil.lei	3,7 mil.lei	Nu sunt prezentate informații despre achitare.
5	sub formă de concesiune „Serviciul de laborator în cadrul IMSP Spitalul Clinic municipal Bălți”	renovarea, dotarea și operarea serviciului de laborator în cadrul IMSP Spitalul Clinic municipal Bălți	Primăria mun. Bălți / SC S.R.L. „Imunotehnomed”	20	23,9 mil.lei	2,5 mil.lei	260,5 mii lei redevența pentru anul 2022.
6	„Dezvoltarea infrastructurii termoeenergetice pe biomasă în raionul Leova”	asigurarea cu termoeenergie a instituțiilor publice din raza raionului Leova	Consiliul raional Leova / S.R.L. „Green Farm”	11,6	12,0 mil lei	A asigurat funcționarea a 19 centrale termice pe biomasă. Calitatea serviciilor fiind satisfăcătoare	Nu sunt prezentate informații despre achitare.
7	„Centru de tomografie computerizată în cadrul IMSP Spitalul raional Ungheni”	prestarea serviciului de diagnosticare imagistică	Consiliul raional Ungheni (IMSP Spitalul Raional Ungheni) / S.R.L. „Euroclinic”	25	12,4 mil.lei	419,4 mii lei (anul 2022)	23,4 mii lei (redevența a.2022)
8	sub formă de concesiune „Reconstrucția complexului sportiv „Constructorul” situat pe str. Victoriei, 94A, pentru funcționarea clubului sportiv”	reconstrucția complexului sportiv „Constructorul”	Primăria municipiului Bălți / AO „Academia de tenis de masă din Bălți”	49	2,6 mil.lei	467,4 mii lei realizate în anul 2021	Nu sunt prezentate informații despre achitare.

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
9	sub formă de concesiune „Dezvoltare a infrastructurii termoelectrice pe biomasă în raionul Călărași”	înființarea unui atelier de producere a brichetelor din deșeuri agricole, gestionarea optimă a utilajului și producerea biocombustibilului de calitate	Consiliul raional Călărași / S.R.L. „VIGI”	12	3,1 mil.lei	0,5 mil.lei	78,2 mii lei redevența pentru anul 2022 restanțe 406,3 mii lei
10	„Prestarea serviciilor de furnizare a energiei termice din biomasă prin dezvoltarea infrastructurii termoelectrice pe biomasă din raionul Ungheni”	asigurarea cu termoenergie a instituțiilor publice din raza raionului prin prestarea serviciilor de livrare a agentului termic pe bază de biomasă	Consiliul raional Ungheni / S.R.L. „Green Energo”	10	3,4 mil.lei	430,2 mii lei realizate în anul 2022	1 114,6 mii lei redevența pentru anul 2022
11	sub formă de concesiune „Reabilitarea și reluarea activității Complexului școlar din mun. Chișinău, str. Constantin Stamati, 10”	reconstrucția capitală a complexului școlar din str. C. Stamati, 10 și a complexului preșcolar din str. N. Costin, 63	Primăria municipiului Chișinău / S.R.L. „Guzun V.E.”	50	85,8 mil.lei	26,01 mil.lei Ambele complexe au fost executate integral.	90 394,8 mii lei redevența pentru toată perioada contractului
12	PPP „Prestarea serviciilor de furnizare a energiei termice din biomasă prin dezvoltarea infrastructurii termoelectrice pe biomasă din raionul Nisporeni”	asigurarea cu termoenergie a instituțiilor publice din raza raionului prin prestarea serviciilor de livrare a agentului termic pe bază de biomasă	Consiliul raional Nisporeni / S.R.L. „Green Energo”	10	175,5 mii lei	362,0 mii lei	Nu sunt prezentate informații despre achitare.

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
13	Contract de concesiune a serviciilor de reciclare a deșeurilor de masă plastică în raionul Călărași	transmiterea de către partenerul public partenerului privat utilajul de reciclare a deșeurilor de masă plastică în scopul amenajării unui atelier de producere a granulelor din plastic	Consiliul raional Călărași / S.R.L. „Maria Scurtu”	10	56,8 mii lei	-	4,0 mii lei redevența pentru anul 2022
14	„Reconstrucția terenurilor sportive ale Liceului Internat Municipal cu Profil Sportiv”	reabilitarea și amenajarea terenului aferent al Liceului Internat Municipal cu Profil Sportiv	Primăria municipiului Chișinău / S.R.L. „PRO Soccer Group”	49	14,0 mil lei	14,7 mil lei	Nu sunt prezentate informații despre achitare
	Total (mil.euro)				12,1	6,4	4,5
	Total (mil.lei)						94,7

Sursa: Agenția Proprietății Publice

2.6 Alte riscuri

Fondurile de urgență ale Guvernului

În conformitate cu prevederile art. 36 din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar fiscale nr.181/2014, prin legea bugetară anuală în cadrul bugetului de stat se prevăd alocații în Fondul de rezerva și Fondul de intervenție ale Guvernului. Administrarea acestora are loc în baza Hotărârii Guvernului nr. 862/2015 pentru aprobarea Regulamentului privind gestionarea fondurilor de urgență, în vigoare începând cu anul 2016.

Existența unor astfel de alocații oferă Guvernului posibilitatea să răspundă prompt la anumite necesități de finanțare în situații imprevizibile și excepționale, care survin pe parcursul anului bugetar, pecum sunt lichidarea consecințelor calamităților naturale, în caz de epidemii, situații excepționale cu caracter tehnogen (incendii, explozii, avarii etc.), natural (fenomene geofizice, geologice, meteorologice și altele periculoase) și biologic-social (boli contagioase, intoxicații în masă etc.). Majoritatea activităților din fondul de intervenție sunt concentrate pe asigurarea unui răspuns post-eveniment și mai puțin pe aspectele de planificare pre-eveniment și activități pro-active pentru reducerea riscurilor la dezastre.

În cazul survenirii unor situații cu caracter excepțional, Inspectoratul General pentru Situații de Urgență din cadrul Ministerului Afacerilor Interne este autoritatea administrativă care pune în aplicare politica Guvernului în domeniul protecției civile, protecției împotriva incendiilor, primului ajutor, prevenirii și lichidării consecințelor de urgență. În dependență de localizarea dezastrului, mecanismul actual permite înființarea de comisii pentru situații excepționale la diferite niveluri.

Prevederile legale admit completarea fondului de intervenție pe parcursul anului bugetar cu donații de la persoane fizice și juridice.

Dinamica alocării și utilizării mijloacelor fondurilor de urgență pentru anii 2018-2023, se prezintă în tabelul ce urmează.

Denumire	Anii											
	2018		2019		2020		2021		2022		2023	
	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	18	19
	fondul de rezervă	fondul de intervenție	fondul de rezervă	fondul de intervenție	fondul de rezervă	fondul de intervenție	fondul de rezervă	fondul de intervenție	fondul de rezervă	fondul de intervenție	fondul de rezervă	fondul de intervenție
Aprobat	50.000,0	20.000,0	50.000,0	20.000,0	50.000,0	38.000,0	161.500,0	116.321,3	500.000,0	300.000,0	500.000,0	540.000,0
Precizat	99.000,0	40.000,0	40.000,0	82.430,0	107.000,0	279.730,0	500.000,0	323.000,0	900.000,0	800.000,0	600.000,0	540.000,0
Executat	72.744,5	14.356,8	22.674,0	19.808,8	100.817,5	277.836,4	147.075,4	195.982,0	801.367,0	657.371,3	88.038,3	187.346,4
Executat/precizat (%)	73,48	35,89	56,69	24,03	94,22	99,32	29,42	60,68	89,04	82,17	14,67	34,69
Executat/aprobat (%)	145,49	71,78	45,35	99,04	201,64	731,15	91,07	168,48	160,27	219,12	17,61	34,69

Astfel, în perioada 2020-2022, urmare a multimplelor crize (COVID-19, criza refugiaților, criza energetică) volumul fondurilor de urgență a fost majorat esențial comparativ cu perioadele precedente, ceea ce a permis Guvernului de a interveni propt în gestionarea crizelor și de a asigura alocarea mijloacelor financiare pentru măsurile cu caracter excepțional în scopul diminuării impactului crizelor.

Alocațiile aprobate inițial pentru fondurile de urgență ale Guvernului în anul 2023 au constituit circa 0,33 % în PIB, sau cu 0,29 % mai puțin comparativ cu ponderea în PIB a fondurilor de urgență precizate pentru anul 2022.

Alocațiile fondului de rezervă pentru anul 2023 constituie 600 mil. lei și la situația din 31.10.2023 au fost executate la nivel de 14,7%.

Pentru fondul de intervenție au fost aprobate alocații în sumă de 540 mil. lei, la situația din 31.10.2023 fiind executate la nivel de 34,7 8%.

Documente executorii

Începând cu anul 2016, plățile aferente documentelor executorii (cu executare silită și benevolă) se planifică în buget, iar executarea acestora este la nivel de 97% față de planul precizat, iar raportate la bugetul aprobat, se atestă o subestimare permanentă a acestor cheltuieli.

Achitarea plăților aferente documentelor executorii în anul 2019 practic este efectuată la nivelul anilor precedenți, constituind 92% față de mijloacele prevăzute și cu 29% mai mult față de aprobate inițial. Subestimarea acestor plăți este evidentă și în anul 2020-2021, fiind executate pe parcurs mijloace mai mult de 2,4 ori în anul 2020 și de 5,6 ori în anul 2021 decât alocațiile aprobate, iar în anul 2022 nivelul executării acestora fost de 91,4 % față de cele aprobate.

În anul 2023 cheltuielile pentru plata documentelor executării practic au fost aprobate la nivelul anului 2022, iar la situația din 31.10.2023 au fost executate la nivel de 37,8 % față de aprobat inițial. Din totalul cheltuielilor executate în anul 2023, circa 65,2 % constituie plățile aferente documentelor executorii cu executare benevolă, iar 34,8% constituie plățile aferente documentelor executorii în baza hotărârilor și deciziilor Curții Europene pentru Drepturile Omului.

Deși sumele planificate în buget pentru fondurile de urgență și executarea documentelor executorii sunt deseori suficiente, există cazuri când se atestă o insuficiență de resurse în scopurile menționate. De regulă, în astfel de cazuri se recurge la majorarea alocațiilor în procesul de modificare a legii bugetare anuale. Totuși, o analiză a utilizării mijloacelor din aceste fonduri, în special repetitivitatea acestora, impune necesitatea de a prevedea astfel de cheltuieli în bugetele autorităților bugetare, responsabile de soluționarea problemelor care apar pe parcursul anului, fără a recurge la direcționarea resurselor financiare suplimentare.

Este de menționat că în ultimii ani s-a majorat volumul solicitărilor de compensare a pierderilor duportate de către agricultori în urma calamităților naturale, secetei.

Dezastre naturale

În ultimii ani se atestă un nivel ridicat de expunere a Republicii Moldova riscurilor calamităților cu caracter natural, în special ploi torențiale și vânturi puternice, inundații, grindină, secetă etc. În aceste situații Guvernul intervine cu resurse financiare din fondurile de urgență sau, în caz de necesitate, cu bunuri materiale din rezervele de stat, care ulterior pot fi recompleteate din mijloacele fondurilor de urgență.

Unul dintre cele mai problematice aspecte este că atât Guvernul cât și autoritățile administrației publice locale nu dispin de resursele financiare suficiente pentru a asigura soluționarea situațiilor dezastrelor în proporții majore. În majoritatea situațiilor dezastrelor naturale autoritățile publice locale sunt dependente de sprijinul oferit din bugetul de stat. Astfel, povara financiară asupra bugetului de stat este una considerabilă.

Grav expus fenomenelor meteorologice nefavorabile este domeniul agriculturii. În aceste cazuri agenții economici din domeniu solicită compensarea pierderilor din mijloacele bugetului de stat. Solicitățile respective sunt în creștere de la an la an, nefiind eligibile pentru alocare din fondurile de urgență ale Guvernului. Astfel, apare necesitatea imperativă de dezvoltare și implementare a mecanismelor de asigurări în agricultură.

Totodată, susținerea implementării tehnologiilor noi în agricultură și promovarea unor practici agricole inteligente din punct de vedere climatic prin programele existente din mijloacele prevăzute anual în bugetul de stat pentru subvenționarea agriculturii și susținerea întreprinderilor, ar putea contribui pe de o parte la majorarea veniturilor bugetare și pe de altă parte la diminuarea expunerii la unele riscuri cu caracter natural.

Mecanismul actual de acoperire a unor pagube aduse de dezastrele naturale reprezintă fondurile de urgență ale Guvernului. Dinamica alocării din fondurile de urgență a mijloacelor pentru situații excepționale și lichidarea urmărilor calamităților naturale în perioada 2018-2022 se prezintă în tabelul ce urmează:

	2018		2019		2020		2021		2022	
	fondul de rezervă	fondul de intervenție	fondul de rezervă	fondul de intervenție	fondul de rezervă	fondul de intervenție	fondul de rezervă	fondul de intervenție	fondul de rezervă	fondul de intervenție
Aprobat	50.000,0	20.000,0	50.000,0	20.000,0	50.000,0	38.000,0	161.500,0	116.321,3	500.000,0	300.000,0
Precizat	99.000,0	40.000,0	40.000,0	82.430,0	107.000,0	220.000,0	500.000,0	323.000,0	900.000,0	800.000,0
Executat	72.744,5	14.356,8	22.674,0	19.808,8	100.817,5	277.836,4	147.075,4	195.982,0	801.367,0	657.371,3
<i>dintre care</i>										
Cheltuieli pentru situații excepționale și lichidarea urmărilor calamităților naturale	0,0	14.170,2	15.712,4	19.808,8	3.278,0	178.654,8	2.761,0	5.975,5	0,0	7.806,9
<i>inclusiv</i>										
- seceta						159.660,2	2.761,0			
- inundații (compensarea pagubelor/curățarea canalelor de evacuare a apelor)				7.151,7	3.278,0	2.062,0				
- ploi torențiale/grindină/vânt puternic		3.623,1		9.624,2		8.917,7		5.975,5		4.336,6
- înghețuri/ninsori abundente		5.031,8		210,0						
- alunecări de teren										
- servicii de demolare a locuințelor avariate/ edificiu incendiat, despăgubiri, procurarea locuințelor sociale			15.712,4	2.822,9		6.900,3				3.470,3
- incendii/deflagrații		5.515,3				1.114,6				
<i>Pondere cheltuielilor pentru situații excepționale și lichidarea urmărilor calamităților naturale în totalul cheltuielilor executate din fond (%)</i>	<i>0,00</i>	<i>98,70</i>	<i>69,30</i>	<i>100,00</i>	<i>3,25</i>	<i>64,30</i>	<i>1,88</i>	<i>3,05</i>	<i>0,00</i>	<i>1,19</i>